

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Koncept slabé státnosti: případová studie Jemenské
republiky**

Sabina Morová

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Diplomová práce

Koncept slabé státnosti: případová studie Jemenské republiky

Sabina Morová

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016 .....

Děkuji PhDr. Martině Ponížilové, Ph.D. za poskytnutí odborných připomínek a hodnotných rad při psaní mé diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 TEORIE SLABÉ STÁTNOSTI	6
1.1 Silný stát.....	6
1.2 Slabý stát.....	8
1.3 Rozpadlý stát.....	10
1.4 Zhroucený stát	15
2 METODOLOGIE	17
3 EKONOMICKÉ INDIKÁTORY	19
3.1 Všeobecný ekonomický stav.....	19
3.2 Chudoba.....	22
3.3 Korupce.....	26
3.4 Školství	27
3.5 Zdravotnictví.....	28
4 POLITICKÉ INDIKÁTORY	32
4.1 Lidská práva	34
4.2 Svobodná účast na politickém procesu	36
4.3 Demokratická debata	37
4.4 Vláda práva	40
4.5 Nezávislost soudní moci	42
4.6 Politická reprezentace a legitimita	45
4.7 Funkčnost zákonodárné moci.....	48
5 BEZPEČNOSTNÍ INDIKÁTORY	51
5.1 Skupina Hutí.....	53
5.2 Jižní separatisté.....	56
5.3 Al-Káida na Arabském poloostrově	61
5.4 Islámský stát	65
5.5 Vnitrostátní bezpečnostní situace v roce 2011	66
5.6 Vnitrostátní bezpečnostní situace v roce 2012	69

5.7 Vnitrostátní bezpečnostní situace v roce 2013	70
5.8 Vnitrostátní bezpečnostní situace v roce 2014	72
5.9 Vnitrostátní bezpečnostní situace v roce 2015	73
5.10 Regionální kontext	74
ZÁVĚR	79
SEZNAM LITERATURY	86
RESUMÉ	110

SEZNAM MAP, TABULEK A GRAFŮ

Mapa 1 - Ropná infrastruktura	21
Mapa 2 - Jemenské provincie	51
Mapa 3 - Náboženské rozložení šíitského a sunnitského islámu	54
Mapa 4 - Jemenská lidově-demokratická republika a Jemenská arabská republika v roce 1962.....	57
Mapa 5 - Expanze skupiny Hutí v letech 2012-2015.....	77
Mapa 6 - Přítomnost AQAP na území Jemenu.....	78
Tabulka 1 - Potravinová nejistota v letech 2009–2013	25
Tabulka 2 - Počet obyvatel v jednotlivých provinciích Jemenské republiky v roce 2004	52
Graf 1 - Potravinová nejistota dle provincií v roce 2011	24

ÚVOD

V soudobém mezinárodním systému nalézáme velké množství států, které nelze považovat za shodné, ba právě naopak rozlišujeme různé typy států podle toho, jak jsou slabé či silné z hlediska svého vnitřního fungování. Pojmy jako slabý, selhávající a rozpadlý stát se v politické vědě začaly používat poměrně nedávno. Výzkum síly či slabosti státu byl reakcí na proměnu mezinárodního prostředí a s tím spojených fenoménů jako dekolonizace, konec studené války a vznik státních útvarů, které ne vždy byly schopny plnit funkce moderního státu. Oslabení síly státu však není novinkou, někteří autoři ho spojují již s historickými státními útvary.

Do popředí zájmu politiků se slabost států dostává v 90. letech 20. století. V novém tisíciletí, především kvůli teroristickým útokům z 11. září 2001, bylo do konceptu slabých a rozpadlých států nově zahrnuto bezpečnostní hledisko. Současný akademický diskurz tak chápe slabost států jako bezpečnostní hrozbu pro mezinárodní systém. V praxi tento obrat můžeme pozorovat například v politice G. W. Bushe v souvislosti s válkou proti terorismu. Slabé a rozpadlé státy se staly objektem, vůči kterému se musí intervenovat, aby se zabránilo vzniku a nárůstu mezinárodního terorismu, jako v případě Jemenské republiky. V současné době se do problematiky slabé a rozpadlé státnosti přidává ještě další dimenze, a to migrace jako ohrožení regionální bezpečnosti, což je případem Sýrie, Eritrey či opět Jemenu.

Jemenská republika se nachází na jihozápadě Arabského poloostrova, kde sousedí se Saúdskou Arábií a Ománem. Je ohraničena Adenským zálivem, Arabským mořem, Rudým mořem a úžinou Báb al-Mandab, která představuje jeden z klíčových bodů lodní dopravy pro obchod s ropou. Jemenská historie sahá přes 3000 let do minulosti. Jemen býval nazýván „šťastnou Arábií“, byl zahrnut do řady starověkých království a také udržoval prostřednictvím obchodu a migrace rozsáhlé kontakty s mnoha jinými zeměmi arabského světa, ať už v Africe, či na Dálném východě. K islamizaci oblasti pak dochází na počátku 7. století, následně byl Jemen ovládn

dynastií imámů ze Zajdi. V 16., a znovu v 19. století se severní část dostává pod vládu Osmanské říše, po jejímž rozpadu roce 1918 je opět navrácena imámům ze Zajdi, konkrétně dynastii al-Mutawakkil, která ovládala oblast až do revoluce v roce 1962. V této revoluci armádní důstojníci pod vedením plukovníka Abdulláha al-Sallála převzali kontrolu nad městem Saná a vyhlásili Jemenskou arabskou republiku (Halliday 1985: 4). Záhy vypukla občanská válka mezi tradičními monarchisty podporovanými Saúdskou Arábií a Jordánskem na jedné straně a republikány s podporou Egypta na straně druhé. Situace se uklidňuje v roce 1970, kdy všechny strany uznávají existenci Jemenské arabské republiky (MERIP 1976: 25).

Jižní část Jemenu byla dlouhodobě pod nadvládou sunnitských sultanátů. V roce 1839 se Britové zmocňují přístavu Aden a vytvářejí z oblasti svou korunní kolonii. Na východě země pak uzavírají pakty se sultány a kmeny. V roce 1965 se většina kmenových protektorátů připojuje k Jihoarabské federaci podporované Brity. Během následujících dvou se střetávají dvě frakce – marxistická Fronta národního osvobození a Fronta za osvobození okupovaného jižního Jemenu (Gueyras – James 1986: 37). V létě roku 1967 Fronta národního osvobození ovládá většinu oblasti, čímž zaniká Jihoarabská federace a Britové se z oblasti stahují. Dne 30. listopadu 1967 je vyhlášena Jemenská lidová republika zahrnující Aden a jižní Arábii. Pod marxistickým vlivem se roku 1970 název mění na Jemenskou lidově-demokratickou republiku (Halliday 1988: 18–19).

Následující období se nese ve znamení otevřených konfliktů mezi oběma zeměmi. Počínaje rokem 1972 proti sobě stojí Jemenská arabská republika za podpory Saúdské Arábie a Jemenská lidově-demokratická republika s podporou Sovětského svazu (Halliday 1985: 6). Tento konflikt vrcholí atentátem na prezidenta Jemenské arabské republiky Ahmeda al-Ghašmího v červnu 1978 (Halliday 1988: 20). O měsíc později do čela země nastupuje plukovník Ali Abdulláh Sálih. K obnovení bojů dochází následující rok, nicméně záhy je dohodnuto příměří a začínají jednání o sjednocení obou Jemenů (Gueyras – James 1986: 39). K němu dochází dne 22.

května 1990, kdy se oba Jemeny sjednocují pod oficiálním názvem Jemenská republika (Carapico 1993: 9–10).

Jak je již zmíněno výše, problematika slabé a rozpadlé státnosti se stává předmětem diskuze od počátku 90. let, v novém tisíciletí je pak akcentováno bezpečnostní hledisko, což je také důvod, proč se pozornost politiků obrací směrem k Jemenské republice. Jemen prochází v posledních letech negativním vývojem v oblasti politické, socio-ekonomické i bezpečnostní a do ohniska zájmu akademiků a bezpečnostních expertů se v současné době dostává především v souvislosti s nárůstem separatistických tendencí některých provincií a také s nestátními ozbrojenými skupinami, pro které je neschopnost státních struktur plnit své klasické funkce bezpochyby příznivá, jelikož tak získávají větší manipulační prostor pro své aktivity. Následkem Arabského jara jak na nátlak vnitrostátních protestů, tak i mezinárodního společenství byl donucen odejít prezident Sálih, což ke stabilizaci situace v Jemenské republice také nepřispělo, jelikož došlo k posílení nestátních protivládních skupin a nový prezident Mansúr Hádí nebyl schopen tomuto vývoji zabránit.

Cílem této práce je na základě detailní analýzy ekonomické, politické a vnitrostátní bezpečnostní situace, působení nestátních povstaleckých a separatistických skupin na území Jemenské republiky v období 2011–2015 zjistit míru slabosti státu a příčiny, které k tomuto stavu vedly. Jako počáteční rok zkoumaného období jsem se rozhodla zvolit rok 2011, kdy v zemi proběhlo již zmíněné Arabské jaro, jehož následkem došlo k odchodu dosavadního prezidenta Sáliha a vypsání nových prezidentských voleb. Rokem konečným je rok 2015, a to z toho důvodu, aby závěry této práce byly co nejaktuálnější. Nicméně mnohdy se nevyhneme ani informacím a událostem staršího data, jelikož se domnívám, že je to pro pochopení celého kontextu nezbytné. Výzkumnými otázkami jsou: Jaké jsou příčiny slabé státnosti Jemenské republiky? Jaké faktory brání bezpečnostní stabilizaci země?

Jako metodu využiji případovou studii, jejímž cílem bude porozumění charakteru aktuální bezpečnostní situace Jemenské republiky, konkrétně se bude jednat o období let 2011–2015. Práce je rozdělena na dvě hlavní části. V první, teoreticko-metodologické části se budu zabývat konceptem slabé státnosti, přičemž se budu primárně opírat o teorii Roberta Rotberga. Ve druhé, analytické části pak teorii aplikuji na konkrétní příklad státu. V tomto případě byla zvolena Jemenská republika.

V první kapitole práce budu nahlížet na fenomén slabé státnosti z teoretického hlediska. Bude představen základní teoretický koncept dané problematiky. Zaměřím se na termíny slabý stát, rozpadlý stát a zhroucený stát a na to, jak se liší od státu silného. Tyto pojmy se v odborné literatuře sémanticky překrývají, což má za následek terminologické zmatky, z tohoto důvodu se budu primárně držet konceptu slabé státnosti dle Roberta Rotberga. Druhá kapitola této části bude metodologická, kde popíši analytický rámec své práce a představím jednotlivé analytické body, které budou pro samotnou analýzu určující. V druhé, empiricko-analytické části mé práce bude aplikován teoretický koncept slabé státnosti na případ Jemenské republiky. Budu se zabývat ekonomickými, politickými a bezpečnostními indikátory, které jsem si stanovila v předchozí části své práce a pomocí nichž budu analyzovat míru slabosti státu Jemenské republiky. Na závěr bude vyhrazen prostor pro analýzu dat tak, aby byl naplněn cíl práce.

Co se týče sběru dat, práce se zakládá jak na kvantitativních datech, tak i na datech kvalitativních. Kvalitativní data se budou pojit především s částmi práce věnující se politickým a bezpečnostním faktorům, zatímco s kvantitativními daty budu pracovat v kapitole zaměřené na ekonomickou situaci Jemenské republiky. Při psaní této práce jsem vycházela především ze zahraničních článků a internetových zdrojů, využita byla díla nejvýznamnějších autorů věnující se tomuto tématu, jakými jsou mj. Robert Rotberg, William Zartman, Carla Rosberg, Christopher Clapham, Robert Jackson či například Georg Sørensen. V českém prostředí je problematika slabých a

rozpadlých států celkem opomíjena. Přesto je jí věnována monografie Šárky Waisové s názvem *Slabé státy – selhání, rozpad a obnova státnosti*, odborný článek Šmída a Vaňury publikovaný v *Mezinárodních vztazích* s názvem *Teoretické vymezení a konceptualizace fenoménu slabých a selhávajících států* a dále například text Martina Riegla zaměřující se na terminologii kvazistátů v časopise *Acta Politologica* Univerzity Karlovy. Na toto téma vzniká i řada bakalářských a diplomových prací, je však na místě podotknout, že tyto práce se téměř výlučně opírají o metodologii vycházející z *Fragile States Index*, nikoli o mnou zvolený teoretický základ.

Oficiálním jazykem Jemenské republiky je arabština, která není zapisována latinkou, ale vlastním písmem. Proto v této práci využívám zjednodušený přepis arabských osobních jmen a názvů. U jmen a názvů, která mají v češtině ustálenou transkripci, se budu tohoto ustáleného přepisu držet.

1 TEORIE SLABÉ STÁTNOSTI

Zatímco před počátkem první světové války můžeme hovořit o 55 státních jednotkách, po válce jich bylo již 59. Jejich počet v důsledku dekolonizace dále narůstal, v roce 1960 existovalo 90 států, po rozpadu Sovětského svazu se jednalo o 191 států a v současnosti rozeznáváme 193¹ uznaných státních útvarů. Jak upozorňuje Rotberg (2003: 2; 2013), nejedná se však vždy o státy inherentně silné. Posilování a oslabování státnosti není novým fenoménem vznikajícím v moderní době, nicméně právě v dnešní době vystupuje do popředí. Jednotlivé státy se mnohem více liší ve svých kapacitách a možnostech, jejich počet je větší, než tomu bylo například před padesáti lety, světová populace roste a spolu s ní také produktivita, ambice či znalosti.

Následující kapitola se zabývá konceptem slabé státnosti, primárně se zaměřuje na teorii Roberta Irwina Rotberga. Rotbergův koncept slabých a rozpadlých států byl zvolen proto, že věnuje velkou pozornost násilí, které je průvodním jevem vnitrostátních ozbrojených konfliktů ve vnitřně slabých státech.

1.1 Silný stát

Silný stát² je podle Rotberga (2004: 2) takovou entitou, která je schopna poskytovat a zajišťovat redistribuci veřejných politických statků pro své obyvatele v rámci svých státních hranic, což předpokládá, že stát kontroluje své teritorium³. Skrze redistribuci statků stát reaguje na požadavky obyvatel a jejich potřeby. Ovlivňuje vnější vlivy a síly, brání lokální a partikulární zájmy svých občanů a vyvažuje

---

¹ Tento počet je chápán ve smyslu plnohodnotných členů OSN.

² *strong state*

³ Rotberg vychází z klasické definice státu vytvořené Maxem Weberem (1998: 247), který hovoří o státu jako o lidském společenství, které (úspěšně) vykonává monopol legitimního užití fyzické moci uvnitř daného území. Tuto definici státu zmiňují také Robert Jackson a Carl Rosberg (1982: 12) ve své koncepci *juridicial statehood*, jež je charakteristická absencí empirického atributu státu, kterou je centrální vláda, schopná vykonávat efektivní kontrolu nad státním územím a občany v něm žijícími. I Francis Fukuyama (2004: 6) spojuje státnost s donucováním, tedy základní schopností státem pověřené osoby vynucovat dodržování zákonů.

omezení či výzvy mezinárodního prostředí s vlastními ekonomickými, politickými a sociálními zájmy.

Nyní se zaměříme na hierarchii veřejných politických statků. Primárním politickým statkem je bezpečnost, zvláště pak lidská bezpečnost, ať už se jedná o jedince nebo o skupinu jedinců. Základní funkcí státu je tedy poskytnout politický statek – bezpečnost – tím, že ochrání vnější hranice a území států před invazí a infiltrací a také před ztrátou svého teritoria (Rotberg 2013). Nejedná se však jen o zajištění vnější teritoriality státu, pro zajištění lidské bezpečnosti je dále nutné eliminovat hrozby či útoky pocházející z vnitřní části území státu, snažit se o nízkou míru kriminality a umožnit svým občanům řešit neshody a spory se státem a nebo s jinými obyvateli bez použití zbraní a jiného, nejen fyzického násilí (Rotberg 2004: 3).

Schopnost moderního státu poskytovat jiné politické statky je závislá na udržitelnosti bezpečnosti. Moderní státy jsou charakteristické systematickostí metod a předvídatelností rozhodování sporů. Tato pravidla a ustálené procedury dohromady utváří holistický, ucelený systém právního rámce, zahrnujícího zákony a jiné právní předpisy, ochranu vlastnictví, nedotknutelnost smluv, efektivní právní systém a normy, které poskytují legitimitu a validitu hodnotám, na nichž je založena vláda práva (Rotberg 2013). Dalším důležitým veřejným statkem, který je poskytován silným státem, jsou politické svobody. Občané mají zajištěno právo svobodné a rovné participace v politice. Toto právo vychází ze základních lidských práv a svobod a zahrnuje jak pasivní, tak i aktivní volební právo, dále pak respekt k národním i regionálním politickým institucím a toleranci k odlišnostem. Mezi ostatní veřejné statky zajišťované státem patří zdravotní péče, přístup ke vzdělání, infrastruktura zahrnující různé druhy dopravy, rozvinuté komunikační sítě a kanály, prostor pro rozvoj občanské společnosti, bankovní systém včetně národní banky a další finančních institucí (Rotberg 2004: 3). Tyto instituce hrají svoji roli především v zajištění stabilního ekonomického prostředí, které stimuluje hospodářský růst a umožňují občanům soukromé investice či podnikání.

Silný stát je charakteristický vysokým HDP na hlavu, také se dobře umísťuje v indexech zaměřujících se na lidský rozvoj⁴, vnímání korupce⁵ či svobodu médií⁶ (Rotberg 2002a: 132). Silný stát je úspěšným státem. Nezpochybnitelně kontroluje své území a svým obyvatelům poskytuje veřejné politické statky, v plné míře a vysoké kvalitě. Zajišťuje bezpečnost od politického násilí a násilných trestných činů, garantuje občanské a politické svobody, vytváří vhodné prostředí pro ekonomické příležitosti, poskytuje rozvinutou infrastrukturu a komunikační sítě, dohlíží na vládu práva a nezávislou justici a také zajišťuje zdravotnictví a školství.

Podle úrovně efektivního, respektive neefektivního zajišťování výše zmíněných politických statků pak můžeme rozlišovat mezi silným státem, který je charakteristický právě efektivitou distribuce statků, a dalšími typy států, které v tomto ohledu selhávají.

1.2 Slabý stát

Stát může být slabý⁷ ve dvou případech. Buď se jedná o inherentní slabost, která je způsobena trvalejšími faktory jako jsou zeměpisné, fyzické či ekonomické podmínky⁸. Ve druhém případě hovoříme o státu v jádru silném, jenž je oslaben náhlou krizí. Tato krize, a tedy i následné oslabení síly státu, vychází dle Rotberga (2003: 4) z rozporů uvnitř státu, chybné správy státu, nenasytosti elit, despotismu nebo útoku z vnějšku. Slabost tohoto státu je pak většinou dále prohlubována napětím vycházejícím z etnických, jazykových nebo jiných meziskupinových tenzí, které ovšem dosud nepřerostly v otevřený, násilný střet. Dalším znakem je nárůst městské kriminality. Zmíněné faktory následně negativně ovlivňují schopnost státu poskytovat politické statky v dostatečné míře, proto postupně dochází ke zhoršování

---

⁴ Index lidského rozvoje OSN (*The UNDP Human Development Index*)

⁵ Index vnímání korupce, Transparency International (*Transparency International's Corruption Perception Index*)

⁶ Svoboda světového tisku, Freedom House (*Freedom House's Freedom of the World Report*)

⁷ slabý stát, neboli *weak state*

⁸ Slabost státu na základě ekonomických podmínek může způsobovat například nediverzifikovaná, jednodruhá ekonomika státu.

fyzické infrastruktury státu, klesá kvalita školství a zdravotnictví⁹, korupční prostředí se rozrůstá a vláda práva je naopak omezována, stejně tak i prostor občanské společnosti. Nestabilní podmínky uvnitř státu se projevují klesajícím HDP. Dalším znakem slabého státu je despotismus vládce, ať už demokraticky, či nedemokraticky zvoleného do čela země (Rotberg 2004: 4–5).

Tím se dostáváme k podkategorii slabých států – jedná se ty státy, které navenek působí silně, ale při bližším zkoumání nelze tyto entity zařazovat do kategorie silné státy¹⁰. Tyto země jsou autokraciemi, které jsou sice bezpečné, ale striktně omezují opozici a poskytují politické statky jen v omezené míře a kvalitě¹¹ (Rotberg 2003: 5; Rotberg 2013).

Slabým státem může být nazýván i takový stát, který postoupil svoje pravomoci substátním či nadstátním entitám. Tento stát se pak může zdát oslaben z hlediska moci, kterou disponuje, jelikož některé pravomoci už nenáleží jemu, ale jinému aktérovi. Stát v tomto procesu na jednu stranu získává nové pravomoci, kterými by jinak disponovat nemohl, naopak ale přichází o moc v některých oblastech vnitrostátních vztahů, které nově spadají do sdílených kompetencí ostatních aktérů (Sørensen 2005: 106). Tento typ státnosti je ale nadále spojený se schopností čelit vnějším i vnitřním tlakům, nejedná se tudíž o slabost státu v pravém slova smyslu, proto je vhodnější ho nazývat postmoderním státem (Jihlavec 2007: 27–28).

Je tedy příhodné rozlišovat mezi dvěma dimenzemi státnosti – rozsahem poskytování veřejných statků a mírou schopnosti státu tyto statky poskytovat. Francis Fukuyama (2004: 17–22) stejně jako Rotberg (2002a: 131; 2002b: 87; 2003: 2–3) vychází z premisy, že úkolem státu je v první řadě poskytovat veřejné statky. Pokud se

---

⁹ Tyto služby se často omezují jen na hlavní město.

¹⁰ Tato podskupina slabých států se blíží pojmu křehký stát, o němž hovoří někteří autoři (Clapham 1985; Duffiel 2009). Termín křehký stát, neboli *fragile state*, zavádí v 80. letech Christopher Clapham (1985: 39–54) v souvislosti se státností zemí třetího světa. I Světová banka zařazuje pojem křehkost (*fragility*) do svých výzkumů, konkrétně s ním pracuje iniciativa LICUS, která se soustředí na státy s nízkým příjmem nacházející se v obtížných podmínkách (The World Bank 2014).

¹¹ Rotberg sem řadí například KLDR, Polpotovu Kambodžu, Irák v době vlády Saddáma Husajna, Bělorusko, Turkmenistán, Libyi, Rovníkovou Guineu či Uzbekistán (Rotberg 2013).

zaměříme na zmiňované dvě dimenze státnosti – rozsah a výkonnost – lze dostat nejen charakteristiku konkrétního státu, ale také matici, jež vyjadřuje postavení analyzovaných států. Státy, charakteristické vysokou efektivitou vykonávaných služeb, mohou být zároveň státy s úzkým rozsahem činností¹², nebo naopak státy se širokou škálou aktivit¹³. Státy s neefektivními institucemi pak zahrnují státy s malým rozsahem aktivit¹⁴ a státy s velkým rozsahem aktivit¹⁵.

Slabým státem tedy nazýváme takovou jednotku, která prochází krizí, jež je doprovázena vnitřními tensemi dle etnických, náboženských, jazykových či jiných antagonismů ve společnosti. Důležitý je však fakt, že tyto tenze nemají násilný charakter. V důsledku toho je omezena schopnost státu distribuovat do společnosti politické statky, stoupá městská zločinnost a také korupce. Následně je oslabena legitimita státu a jeho institucí¹⁶.

1.3 Rozpadlý stát

Rozpadlým¹⁷ státem, neboli *failed state*¹⁸, je takové území, které je nebezpečné, hluboce konfliktní a sužované válčícími skupinami. Ve většině těchto zemí oficiální vláda bojuje s jednou nebo více nestátními ozbrojenými skupinami. Ale rozpadlý stát není charakteristický absolutní intenzitou násilí, signifikantní je především trvalost

---

¹² minimální státy

¹³ státy blahobytu

¹⁴ slabé státy

¹⁵ Situace v mnoha rozvojových zemích – stát se snaží o velmi ambiciózní projekty s velkým rozsahem, ale státní kapacita na to není dostatečná.

¹⁶ Nelze však hovořit o naprosté homogenosti všech států, které do této kategorie spadají. Státy mohou naplňovat pouze některá kritéria slabosti a v jiných být naopak silné.

¹⁷ Používán je i termín selhávající stát (viz Jihlavec 2007: 29; Šmíd – Vaďura 2009: 62).

¹⁸ Na rozdíl od výzkumu probíhající v severoamerickém prostředí, se akademická obec v Evropě dlouho vyhýbala používání termínu rozpadlý stát. Georg Sørensen (dle Hannah – Besada 2007: 3) se přiklání k pojmu *disrupted state*, neboli rozvrácený stát. Rozvrácený stát je podle něj takovou jednotkou, která neprošla konsolidací a nachází se ve stavu pokračující entropie. Na Sørensenova pak navazuje Amin Saikal (dle Hannah – Besada 2007: 3) se snahou oddělit od sebe jednotlivé stupně rozkladu státu. Tento autor určil několik proměnných, jimiž jsou vnitrostátní štěpení, personalizace politiky, neschopnost státu reagovat na požadavky občanů, celkový stav společnosti a uměle vynucená ideologie a hodnoty.

tohoto stavu a fakt, že cílem bojů je stávající vláda. Boj proti oficiálním autoritám je obhajován politickými či geografickými nároky na sdílení moci nebo zisk autonomie (Rotberg 2003: 5).

Probíhající občanské války pramení z etnických, náboženských, jazykových či jiných odlišností mezi skupinami. Strach ostatních a následně vzniklé bezpečnostní dilema podporuje nepřátelský vztah režimu s ostatními skupinami. Dalším faktorem, který prohlubuje tyto antagonismy mezi jednotlivými aktéry, je lakota a chamtivost¹⁹, které zahrnují vidinu zisku peněžních a surovinových zdrojů pocházejících například ze zásob ropy, diamantových nalezišť či rychle vytěžitelných lesů (Rotberg 2002b: 86).

K rozporům mezi skupinami přispívá existence majetných a nemajetných, respektive velké rozdíly mezi nimi, a také jejich heterogenní jazykové, etnické nebo náboženské zájmy (Rotberg 2004: 5). Je však třeba říci, že selhání státu není primárně způsobeno neschopností vytvořit z rozdílných skupin a společenství jednotný národ či utlačováním minorit na úkor většiny, i když to často zvyšuje následnou násilnost a také celkový úpadek státu.

Rozpadlý stát nedokáže kontrolovat své hranice, ztrácí autoritu na velké části území, často centrální vláda ovládá jen hlavní město nebo etnicky specifické zóny (Rotberg 2013). Proto rozsah selhání státu můžeme posuzovat dle velikosti území, které je ovládáno centrální vládou. Úkolem státu je zajistit občanům bezpečnost a svobodu od strachu. Pokud to ale stát není schopen poskytnout na celém svém území i přes snahu projevovat svou sílu, dochází k tomu, že se povstalecké protivládní skupiny pokouší ohrozit i hlavní město a převzít nad ním kontrolu, tedy nahradit nefunkční vládnoucí elity. Ve většině rozpadlých států vládnoucí elity parazitují na svých občanech, což ve výsledku vede ke zvýšení nepřátelství ze strany obyvatel a

---

¹⁹ Chamtivost označuje dle Colliera a Hoefflera (2000) jedno ze základních pojetí lokálních, regionálních a globálních příčin občanských válek. Chamtivost spatřuje v rozpoutání občanské války příležitost k vlastnímu obohacení, zejména prostřednictvím uchopení a zužitkování nerostných surovin. Další příčinnou občanských válek je křivda, která odkazuje k identitárním střetům, v nichž zásadní roli hrají různé etnické, náboženské, třídní či politické příslušnosti.

ke vzniku dalších protivládních skupin. Lidé jsou nuceni obrátit se na nestátní skupiny nebo využívat ilegální ekonomickou činnost (Rotberg 2004: 5–6).

Dalším znakem selhání státu je nárůst násilných trestných činů, které jsou způsobeny oslabováním státní autority a její následnou snahou zabránit tomuto procesu násilně, čímž vzrůstá bezpráví. Narůstá také obchod se zbraněmi i drogami. Civilní ozbrojené složky se stávají paralyzovanými, což je důvodem, proč se občané obrací na warlordy a jiné silné osobnosti, často na základě etnicity nebo klanové solidarity, aby jim zajistili bezpečnost. Vysoká městská kriminalita a růst kriminálních skupin ještě umocňuje anarchii panující v rozpadlém státě (Rotberg 2002b: 87).

Stát rezignuje na roli poskytovatele statků a služeb, neboť toho již dále není schopen, proto obyvatelé nehledají u warlordů a jiných nestátních aktérů pouze garanci bezpečnosti a ochrany, ale i další politické statky, které původně poskytovaly státní struktury. Rozpadlý stát je takovou jednotkou, která již nemá vůli nebo schopnost poskytovat veřejné statky, jako je tomu v případě státu silného (Rotberg 2004: 6).

V neposlední řadě se proměňuje charakter institucí rozpadlého státu. Funguje pouze exekutivní moc. Zákonodárné instituce sice formálně existují, ale jejich funkce se omezuje jen na potvrzování rozhodnutí institucí výkonných. Nefunkční je i moc soudní, která ztrácí svoji nezávislost. Je omezen prostor pro demokratickou debatu a občané se již dále nemohou spoléhat na soudní systém jako na záruku vlády práva, ztrácí možnost právní ochrany, zvláště pak před samotným státem. Úpadek zasahuje také byrokracii, jenž postupně přichází o odpovědnost a existuje jen proto, aby naplňovala rozhodnutí výkonné moci²⁰. Armáda je jedinou institucí zachovávající si svoji integritu, nicméně ozbrojená síla je často zpolitizována (Rotberg 2003: 6–7).

Rozpadlý stát čelí také zhoršování infrastruktury, jelikož chybí jak prostředky, tak i vůle na udržování či zlepšování jejího stavu. Finanční prostředky, které by se daly

---

²⁰ Často se jedná o omezování a utiskování obyvatel státu.

použít na opravy, jsou uzurpovány vládnoucí elitou. Jak infrastruktura slábne, zmenšují se možnosti dopravy především do periferních oblastí státu. Úpadek se týká i komunikačních sítí (Rotberg 2002b: 88). Dále je důležité vzít v potaz i ekonomický úpadek země, který ústí do rozpadu infrastruktury a postupné vaporizaci všech státních sociálních služeb. Školství nefunguje, jelikož chybí dostatek peněz na platy učitelů, chod škol a nebo vyučovací pomůcky a učebnice. To se postupně projevuje v narůstající negramotnosti populace. Stejně ničivý dopad má ekonomický propad na systém zdravotnictví, chybí peníze na odpovídající vybavení, opravy přístrojů, chod nemocnic, platy lékařů a sester. Následkem toho stoupá úmrtnost kojenců, AIDS a jiné choroby postrádají dostatečnou léčbu (Rotberg 2003: 7).

Zde je nutné říci, že ekonomický úpadek země nepostihuje všechny obyvatele pouze v negativním smyslu. Rozpadlá země poskytuje i nebývalé ekonomické příležitosti, i když pouze pro privilegovanou menšinu. Ti, co jsou blízko vládců nebo vládnoucí elitě, bohatnou, zatímco valná většina ostatních prudce chudne. Ohromný zisk je umožněn vzniklými výhodami a peněžními spekulacemi (Rotberg 2002b: 88). Tyto podmínky jsou velmi příznivé pro bujení korupce. Úplatky mohou ovlivňovat falešné tendry týkající se například lékařského vybavení, infrastruktury či koncesí na těžbu nerostných surovin, projekty jsou předraženy, povolení k existujícím či neexistujícím aktivitám stojí více a více, vydírání se stává normou (Rotberg 2002a: 128). Často dochází k tomu, že zkorumpované elity převádějí své bohatství do zahraničí, čímž prohlubují selhávání vlastního státu. Představitelé armády profitují ze zkorumpovaného režimu a okrádají stát stejně jako jejich civilní protějšky (Rotberg 2002b: 89).

Ukazatelem ekonomického úpadku země je výše HDP, které má klesající tendenci. I když jsou tato data v rozpadlých státech do jisté míry nespolehlivá, přesto z nich lze vyčíst rok od roku nižší hospodářský růst, nebo dokonce úpadek, a zvětšující se rozdíly mezi nejbohatšími a nejchudšími skupinami obyvatel (Rotberg 2002b: 89). Schodkový státní rozpočet ale nebrání rozpadlému státu investovat obrovské výdaje

do armády a dále odčerpávat státní prostředky, což má za následek narůstající inflaci²¹. Z výsledné ekonomické nejistoty, často způsobené snahou vládnoucích elit zvýšit svoje soukromé zisky a svoji politickou a ekonomickou moc, získávají výhody také podnikatelé navázaní na režim, dále dochází k nárůstu pašeráctví a černého obchodu. Pokud selhávání státu postupuje, domácí měna je nahrazena měnou nebo měnami jinými, většinou sousedních států (Rotberg 2004: 20–22).

Když se ke špatné hospodářské situaci přidá navíc náhlá přírodní pohroma, rozpadlý stát v takovém případě mnohdy čelí problému spojeným s ubývajícími zásobami jídla, což může přerůst ve hladomor, i přes snahu mezinárodní humanitární pomoci tomuto stavu zabránit. Přírodní katastrofy mohou těžce zasáhnout i slabé státy, nejenom státy v rozpadu. Pokud je ovšem tato situace znásobena vysáváním zásob a prostředků ze strany vládnoucí elity, jako je tomu v rozpadlých státech, nepředvídatelné přírodní zásahy mohou vést k přetrvávajícímu hladomoru²² (Rotberg 2003: 8). V případě, že obyvatelé ztratí pravidelný přísun potravy a svůj zdroj příjmů, ztrácí po čase také svoje domovy, což vede k migraci či vnitřnímu vysídlení. Rozpadlý stát nemá dostatečné kapacity a sítě, aby byl schopen zajistit nápravu, a lidé se obrací ke komukoli, kdo jim poskytne potravu (Rotberg 2004: 22).

Tím, jak stát není schopen poskytovat veřejné statky, občané už v něj nevěří a dochází ke ztrátě legitimacy režimu. Jednotlivé části území se dostávají pod nadvládu nestátních skupin a hranice se stávají nepodstatnými. Stát přichází o kapacitu bránit se a malá legitimita, které se těší, se omezuje jen na hrstku privilegovaných občanů, ne na celou populaci, jež je ke státu méně a méně loajální. Pokud vládnoucí elity pracují spíše pro vlastní zisk než-li pro dobro státu, jejich legitimita se, stejně jako legitimita samotného státu, bortí. Stát je tudíž vnímán jako soukromé vlastnictví vládnoucí skupiny a ostatní skupiny jsou vytlačovány (Rotberg 2002b: 90). Pomyslná

---

²¹ Kono a Mantinola (2012: 615–625) upozorňují na fakt, že země s autokratickým režimem vlády mají tendenci investovat velké finanční částky plynoucí hlavně z oficiální rozvojové pomoci do posilování represivních složek státu, jimiž jsou policie a armáda, čímž v konečném důsledku dochází nejen k nedostatečné podpoře hospodářského růstu země, ale především represím a potlačování lidských práv.

²² Podobně je tomu i v případě války.

společenská smlouva, která stmelovala obyvatele státu a zastřešovala je do jednoho celku, je porušena. Lidé přestávají státu důvěřovat a mají tendenci čím dál více se obracet k nestátním autoritám, které jsou pro ně zdrojem určitých záruk a jistot. Tím je legitimita přenesena na vůdce kladů a skupin, někteří z nich se stávají warlordy. Tito vůdci mohou odvozovat podporu od vnějších, ale i vnitřních stoupenců. V některých částech rozpadlých států, které jsou charakteristické ještě menším dosahem státních struktur, než je tomu na zbytku území, se rodí násilí spolu s převládající anarchií, která doprovází selhání a rozpad státu (Rotberg 2004: 25).

Stát selhává a stává se rozpadlým²³, když je vystaven otevřenému soupeření znepřátelených skupin, kdy se jedná především o spory etnického, jazykového či náboženského charakteru (Rotberg 2003: 1). K eskalaci konfliktu mezi těmito skupinami pak dochází v důsledku úpadku státu, který již není schopen plně ovládat své území. Dochází tak k nárůstu otevřeného násilí, defektnímu fungování některých státních institucí a přenos jejich funkcí na jiné státní či nestátní aktéry (Rotberg 2003: 5–6). Národní stát tedy selhává ve chvíli, kdy je oslabován vnitrostátními konflikty a z toho důvodu nedokáže redistribuovat statky v potřebné míře. Vládní instituce ztrácí legitimitu v očích svých obyvatel, což následně snižuje legitimitu státu jako celku.

1.4 Zhroucený stát

Rotberg (2013) chápe zhroucený stát²⁴ jako vzácnou a extrémní formu rozpadlého státu²⁵. Politické statky jsou získávány prostřednictvím soukromých nebo

---

²³ Eizenstat, Porter a Weinstein (2005) se přiklání k tomu, aby se slabost státu měřila na základě tří kritérií. Těmito faktory jsou bezpečnost, poskytování základních potřeb a ochrana základních občanských práv. Selhávající státy, kterými jsou podle nich například Angola, Demokratická republika Kongo, Haiti, Libérie nebo Somálsko a Súdán, nenaplnují ani jednu z těchto funkcí, na rozdíl od slabých států, které selhávají jen v jedné či dvou oblastech.

²⁴ popřípadě zcela zhroucený stát – *collapsed state*

²⁵ William Zartman (1995: 1) zhroucený stát popisuje jako politickou jednotku, která není schopna naplňovat základní funkce státu. Jedná se o proces hlubší, než například hrozba krátkodobé krize či povstání. Zartman rozlišuje tři základní podoby, respektive funkce státu, jimiž jsou: 1) stát jako suverénní autorita, 2) stát jako instituce vydávající rozhodnutí a vytvářející identitu, 3) stát jako garant bezpečnosti. Není třeba dodávat, že

ad hoc prostředků. Bezpečnost je zaměňována s vládou síly. Zhroucený stát je pro Rotberga (Rotberg 2003: 9) pouhou geografickou jednotkou, pomyslnou černou dírou či mocenským vakuem, do které spadl politický řád a selhávající vláda. Převládá zde entropie, která znemožňuje poskytování politických statků. Hroučí se jak soudržnost elit, tak i občanů. Vzniká sféra substátních aktérů, soupeřících skupin, warlordů a dalších soupeřících aktérů, kteří přebírají kontrolu nad oblastmi, jež dříve ovládal stát, a budují zde vlastní lokální bezpečnostní aparáty a mechanismy a ekonomické struktury. I přes to, že jsou warlordi nelegální a neuznanou autoritou, mohou navazovat specifickou formu mezinárodních vztahů²⁶. Neschopnost centrální vlády dále využívají i sousední státy, které zasahují do suverenity daného státu, ať už přímo či prostřednictvím domácích rebelských hnutí (Rotberg 2003: 10).

Lze říci, že zhroucený stát je charakteristický neefektivními legislativními, exekutivními a soudními institucemi, které rezignují na výkon svých funkcí. Občané jsou postihnuti kolapsem státu a nefunkčností jeho institucí, což je nutí využívat jako jeden ze zdrojů obživy ilegální ekonomickou činností. V důsledku toho roste obchod se zbraněmi, drogami a nerostnými surovinami. Ekonomický sestup je provázen rozpadem infrastruktury a vaporizací sociálních služeb. Nastalá anarchie v bezpečnostní oblasti je doprovázena porušováním lidských práv a otevřeným násilím. Zhroucený stát se stává bojištěm, kde primárním zájmem obyvatel daného státu je přežití, které jim již není schopen zajistit stát.

---

tyto funkce jsou navzájem propojené a ovlivňují se. Rozpad státu nastává podle něj ve chvíli, kdy se rozpadá struktura, autorita, právo a politický pořádek. Stát již není schopen vytvářet zákony, prosazovat je a dohlížet na jejich dodržování. Ztrácí veškerou legitimitu moci, která může být uzurpována jiným, nestátním aktérem. Stát tedy již nedokáže zajistit rozvoj a centrální vláda nedisponuje faktickou mocí nad svým územím, nekontroluje hranice a není schopná bez cizí pomoci obnovit podmínky pro svou existenci. Země selhává i jako prostor pro budování nového režimu, který by nahradil ten nefunkční.

²⁶ jako například Somaliland

2 METODOLOGIE

Cílem práce je zjistit míru slabosti Jemenské republiky v období let 2011–2015 a odhalit příčiny, které k tomuto stavu vedly. Využity k tomu budou indikátory slabosti státu vycházející z konceptu Roberta Rotberga. Ukazatele slabosti státu můžeme dělit na tři skupiny, kterými jsou indikátory ekonomické, politické a bezpečnostní.

Mezi ekonomické indikátory slabosti státu patří všeobecný ekonomický stav země, výše lidské chudoby, míra korupce ve státě, kvalita školství a zdravotnictví. První zmíněný ekonomický indikátor, tedy všeobecný stav ekonomické situace, zahrnuje výši hrubého národního příjmu v přepočtu na obyvatele, výši hrubého národního produktu v přepočtu na obyvatele, celkový státní dluh v zahraničí, ekonomický růst země a míru inflace. Dalším indikátorem, na který se zaměříme, bude lidská chudoba. Zahrneme do ní jak absolutní, tak i národní chudobu, dále pak míru nezaměstnanosti v zemi, přístup k vodě a potravinovou nejistotu obyvatel. Míra korupce bude vycházet z Indexu vnímání korupce organizace *Amnesty International* a Indexu kontroly korupce vydávaným *Millennium Challenge Organization*. Do kvality školství bude zahrnuto několik faktorů, bude se jednat o výši vládních investic do školství, zastoupení pohlaví, tj. index genderové parity, dále gramotnost mladých lidí a dospělých a průměrná délka školní docházky. Ekonomický indikátor slabosti státu zaměřující se na kvalitu zdravotnictví bude zahrnovat počet porodů za přítomnosti kvalifikovaného ošetřovatele, počet úmrtí při porodu, dále úmrtnost kojenců, dětskou podváhu, průměrnou dobu dožití žen i mužů, přístup k hygienickým zařízením a také k pitné vodě.

Druhou skupinou ukazatelů míry slabosti státu jsou politické indikatory. Ty zahrnují dodržování základních lidských práv, zajištění svobodné účasti na politickém procesu, přítomnost demokratické debaty, vládu práva, nezávislost soudní moci, percepce politické reprezentace a s tím související legitimitu státu a

v poslední řadě také funkčnost moci zákonodárné. V této části budu vycházet především z dat Světové banky, *Amnesty International*, *Human Rights Watch* a *Freedom House*.

Analýza míry dodržování lidských práv se bude zakládat zejména z indexu organizace *Freedom House*, která posuzuje svobodu v zemi včetně dodržování občanských a politických práv občanů. Ukazatel zajištění svobodné účasti na politickém procesu bude vycházet z Indexu *Voice&Accountability* Světové banky. Přítomnost demokratické debaty bude posuzována na základě Indexu svobody tisku organizace *World Press Freedom*, dále pak dle zpráv *Human Rights Watch*, agentury *IFEX* a dalších. Vlášdu práva hodnotí Světová banka. Nezávislosti soudní moci se věnují analýzy *Freedom House*, politickou reprezentaci a legitimitu hodnotí zprávy *Chatham House* a funkčnost zákonodárné moci pak *Amnesty International* či *Národní demokratický institut*. V této části nelze opomenout ani využití právních pramenů, jako je Ústavy Jemenské republiky nebo Zákon o publikaci a tisku.

Bezpečnostními indikátory jsou schopnost státu prosazovat vnitřní suverenitu, s tím související vládní monopol na užití legitimního násilí a zajištění bezpečnosti obyvatel, tj. eliminace domácích hrozeb a míra kriminality. Tyto faktory budou zjištěny na základě analýzy vnitrostátní bezpečnostní situace Jemenské republiky v období let 2011–2015, primárně se bude naše pozornost zaměřovat na přítomnost nestátních ozbrojených aktérů a na jejich konflikty s centrální vlášdu.

3 EKONOMICKÉ INDIKÁTORY

Slabé a rozpadlé státy jsou charakteristické úpadkem svého hospodářství. Následující kapitola bude analyzovat ekonomickou situaci Jemenské republiky skrze stanovené ekonomické indikátory. Pomocí hodnot hrubého národního příjmu, hrubého domácího produktu, celkového státního dluhu v zahraničí a míry inflace bude zkoumán všeobecný ekonomický úpadek země, který je do velké míry ovlivněn těžbou a obchodem s ropou. Ekonomický propad země se následně promítá do kvality systémů školství a zdravotnictví. S ekonomickou situací dále souvisí míra korupce, lidská chudoba a potravinová nejistota.

3.1 Všeobecný ekonomický stav

Jemen je jedním z nejchudších států Blízkého východu a nejchudším státem Arabského poloostrova (The World Bank 2016v; UNDP 2016). Světová banka řadí Jemen do kategorie zemí s nižším středním příjmem²⁷. Data ukazují, že výše hrubého národního příjmu na obyvatele ve sledovaném období mírně klesla. V roce 2011 dosahovala hodnota HNP na obyvatele 3 360 USD, v roce 2012 pak poklesla na hodnotu 3 540 USD. Data z následujících let k dispozici nejsou²⁸ (The World Bank 2016a). Celkový státní dluh v zahraničí činil v roce 2011 6,4 miliard USD, v roce 2012 stoupl na 7,5 miliard USD²⁹, v roce 2013 dále narostl na 7,6 miliard USD a v roce 2014 byla celková výše dluhu 7,7 miliard USD³⁰ (The World Bank 2016u). Podobný trend můžeme vidět i u vývoje HDP. Výše hrubého domácího produktu na obyvatele má ve sledovaném období stagnující tendenci, mezi lety 2011 a 2012 Jemen zaznamenal nárůst o 7 dolarů, v roce 2011 HDP na hlavu dosahovalo hodnoty 1 282 USD, o rok

---

²⁷ *lower middle income country*

²⁸ Pro srovnání, průměrný HNP na hlavu byl v Arabském světě v roce 2011 14,4 tisíce USD a v roce 2012 15,3 tisíce USD, v České republice pak v obou letech mírně přes 26 tisíc USD (The World Bank 2016a).

²⁹ Tato částka je srovnatelná s celkovým státním dluhem v zahraničí, který měly ve stejném roce Kambodža, Makedonie nebo Moldavsko (The World Bank 2016u).

³⁰ Podobně na tom byl v roce 2015 Mosambik, celková výše státního dluhu v zahraničí činila také 7,7 miliard USD (The World Bank 2016u).

později pak 1 289 USD, statistiky z dalších let opět k dispozici nejsou³¹ (The World Bank 2016b).

Ačkoli Jemen není významným producentem ropy ve srovnání s jinými státy Blízkého východu, má dostatečné zdroje ropy a zemního plynu pro domácí trh i export. Nicméně složitá bezpečnostní situace země limituje těžbu a obchod s těmito komoditami. Energetické odvětví je v krizi způsobené klesající produkcí ropy a častými útoky na ropnou infrastrukturu země. Tyto faktory ovlivňují schopnost státu provádět průzkumy, těžbu a přepravu ropných zdrojů. Jak již bylo řečeno, Jemen není v porovnání s okolními zeměmi významným producentem ani exportérem ropy, ale umístění země v Báb al-Mandabu³² je pro Jemen signifikantní z hlediska mezinárodního obchodu s energií. Podle údajů Mezinárodního měnového fondu (International Monetary Fund 2013: 45) se v roce 2013 přes Báb al-Mandab dopravilo 3,4 milionů barelů ropy denně. Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund 2013: 18) dále uvádí, že mezi lety 2010–2012 pocházelo 63 % státních příjmů z těžebního průmyslu.

Podle Watkinse (2011) Jemen v lednu 2011 disponoval zásobami ropy ve výši 3 miliardy barelů. V zemi se nachází dva hlavní ropovody – Márib a Masila – jak je vidět na mapě č. 1. Oblast, kterou prochází ropovod Masila, obsahuje přes 80 % celkových ropných zásob země. Problémem jsou však časté útoky rebelů na energetickou infrastrukturu, již v první polovině roku 2011 byla ekonomika země na pokraji hrozícího kolapsu v důsledku opakujících se bombových útoků na ropovody. V roce 2012 bylo provedeno 15 útoků na ropovody, což zcela ochromilo transport ropy na první polovinu roku. V roce 2013 pak došlo k 10 útokům na ropovody a k 24 útokům na plynovody. Prezident Hádí deklaroval administrativě Spojených států (U.S. Energy Information Administration 2014), že zastavení útoků

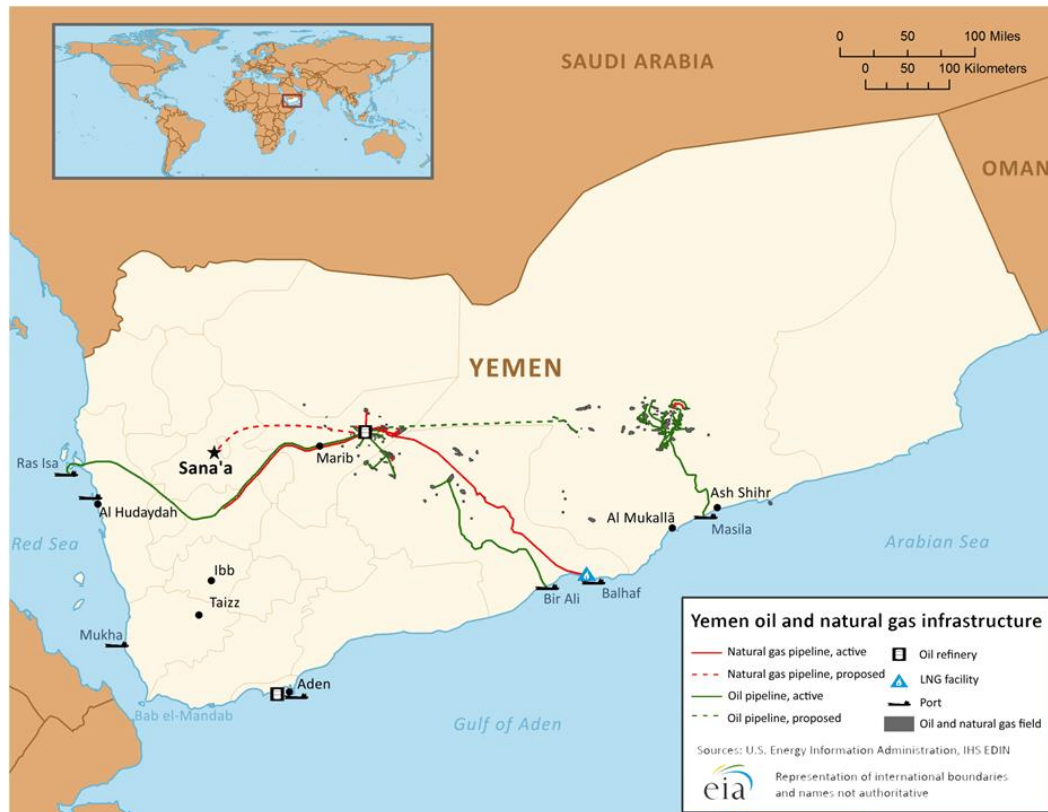
---

³¹ Průměrné HDP na hlavu Arabského světa bylo v těchto letech 6,9 tisíce a 7,5 tisíce USD, v případě České republiky pak 21,7 a 19,6 tisíce USD (The World Bank 2016b).

³² klíčový bod mezinárodní námořní dopravy

na ropnou infrastrukturu je prioritou vlády, nicméně vzhledem k bezpečnostní situaci země se cíl naplňovat nedaří.

Mapa 1 - Ropná infrastruktura

Zdroj: (U.S. Energy Information Administration).

V důsledku snížení těžby ropy dosahoval ekonomický růst země v roce 2011 záporných hodnot, konkrétně se jednalo o pokles o 15,1 %. V letech 2012 a 2013 se situace obrací a dochází k ročnímu růstu HDP o 2,5 % v roce 2012 a o 4,2 % v roce 2013³³ (The World Bank 2016c). Země se potýká s nevyvážeností svého obchodního portfolia. Zatímco vývoz ropy se podílí více než ze tří čtvrtin na celkovém exportu země, do země se dováží přes 90% celkové spotřeby obilí a téměř 100 % spotřeby rýže. Jemen je tak velmi náchylný k vývoji světových cen ropy a základních potravin. Dopad výkyvů světového trhu je proto výrazný a jemenská vláda byla nucena k drastickému snižování platů ve státní správě a omezení sociálních dávek. Vláda sice slíbila, že negativní dopad růstu cenové hladiny vykompenzuje snížením daní,

³³ data z let 2014 a 2015 nejsou k dispozici

zvýšením minimální mzdy a dalšími výhodami, ale kvůli stále klesajícím cenám ropy k tomu nedošlo (World Trade Organization 2015). Z důvodu pokrytí zvýšených státních výdajů centrální banka začala tisknout nové bankovky, což vedlo k nárůstu inflace, která v roce 2011 narostla na 15,3 %, v roce 2012 se zvýšila o další 1 % a v roce 2013 o 7,9 % (The World Bank 2016d).

3.2 Chudoba

S ekonomickým propadem země souvisí lidská chudoba. Ze statistik OSN (United Nations Development Programme 2016a) vyplývá, že v období let 2002–2012 žilo pod hranicí absolutní chudoby, tedy s příjmem méně než 1,25 amerického dolaru na den, 9,8 % obyvatel. Pokud jde o národní hranici chudoby v letech 2004–2014, procentuální vyčíslení se pohybuje kolem 35 % populace. Identifikovat příčinu zhoršující se situace není snadné, jelikož důvodů je několik a vzájemně jsou mezi sebou propojeny. Na jedné straně chudobu obyvatel prohlubuje nepříznivá vnitropolitická situace a ozbrojené konflikty, které Jemen sužují řadu let, a na straně druhé je to akutní nedostatek vody, drastický růst cen potravin a pohonných hmot. Chudoba postihuje hlavně venkovské oblasti, kde žije většina obyvatel³⁴ a většina z nich je závislých na zemědělství. Zemědělství je hospodářským odvětvím, které vytváří pracovní místa, produkuje příjmy v zemi s mírou nezaměstnanosti 37 % a zamezuje migraci do městských oblastí. Ale základní přírodní zdroje nejsou dostatečné pro potřeby populace, která se zvyšuje o více než 3 % ročně (The World Bank 2015a).

Lidé na venkově jsou chudí, protože nemají dostatečný přístup k základním statkům, jako jsou pozemky, zdravotně nezávadná voda, zdravotní péče a vzdělání. Vlastnictví a užívání strategických zdrojů v Jemenu, jako je půda a voda, jsou pod správou silnějších a vlivnějších částí společnosti. Nedostatek vody je klíčovým problémem. Vláda odhaduje, že průměrný podíl vodních obnovitelných zdrojů je

---

³⁴ asi 2/3

125 m³ na obyvatele (International Fund for Agricultural Development 2016a). To představuje pouhou desetinu toho, co je běžné ve většině zemí Blízkého východu, a padesátinu světového průměru. Jak populace roste, tento podíl se dále zmenšuje. Zemědělství spotřebovává více než 90 % dodávek vodních zásob země, zbytek je využit domácnostmi a kanalizací. Pouze 0,7 % lidí žijících na venkově má přístup k hygienickým službám. Nedostatek čisté vody má negativní dopad na zdraví a přispívá k vysoké míře dětské úmrtnosti (The World Bank 2016e). Shromažďování vody je zátěží především pro ženy. V horských oblastech ženy tráví transportem vody až 7 hodin denně. To se promítá nejen do jejich zdraví, ale i do omezení některých příležitostí, jakou je například vzdělání. Chudoba postihuje zejména horské oblasti, polopouště na východě a severovýchodě země, oblasti vádí Tihamské roviny a rybářské vesnice u pobřeží Arabského moře. Provincie Saná, Taíz, Ibb, Dahmar a Hadramut jsou nejchudší a zároveň nejlidnatější provincie v Jemenu³⁵ (International Fund for Agricultural Development 2016b).

Tento vývoj má za následek potravinovou nejistotu obyvatel. Ta v roce 2011 vzrostla o polovinu v porovnání s rokem 2009. Jemen dosahuje největší chronické podvýživy v celém regionu, stejně je tomu i v případě akutní podvýživy. Jak již bylo řečeno, rovněž se jedná o nejchudší zemi tohoto regionu³⁶. Země je téměř zcela závislá na dovozu potravin, což zvyšuje celkovou citlivost na jakoukoli volatilitu cen, jelikož nejchudší domácnosti jsou těmi nejzranitelnějšími. V průběhu roku 2011, kdy se v zemi odehrála řada významných událostí, jako například protesty v rámci Arabského jara, následné násilí v hlavním městě Saná, povstání skupiny Hutí a rostoucí vliv Al-Káidy, stoupaly ceny potravin a pohonných hmot, což vážně narušilo přístup domácností k potravinám. To mělo dva vážné důsledky, jednak zhoršení již špatné kvality výživy, za druhé nahromadění dluhů domácností. Počet lidí, kteří se potýkali nedostatkem potravin se v letech 2009–2011 téměř zdvojnásobil narostl z 12 % na 22 %. To v reálných číslech znamená, že dalších 2,7 milionů obyvatel bylo

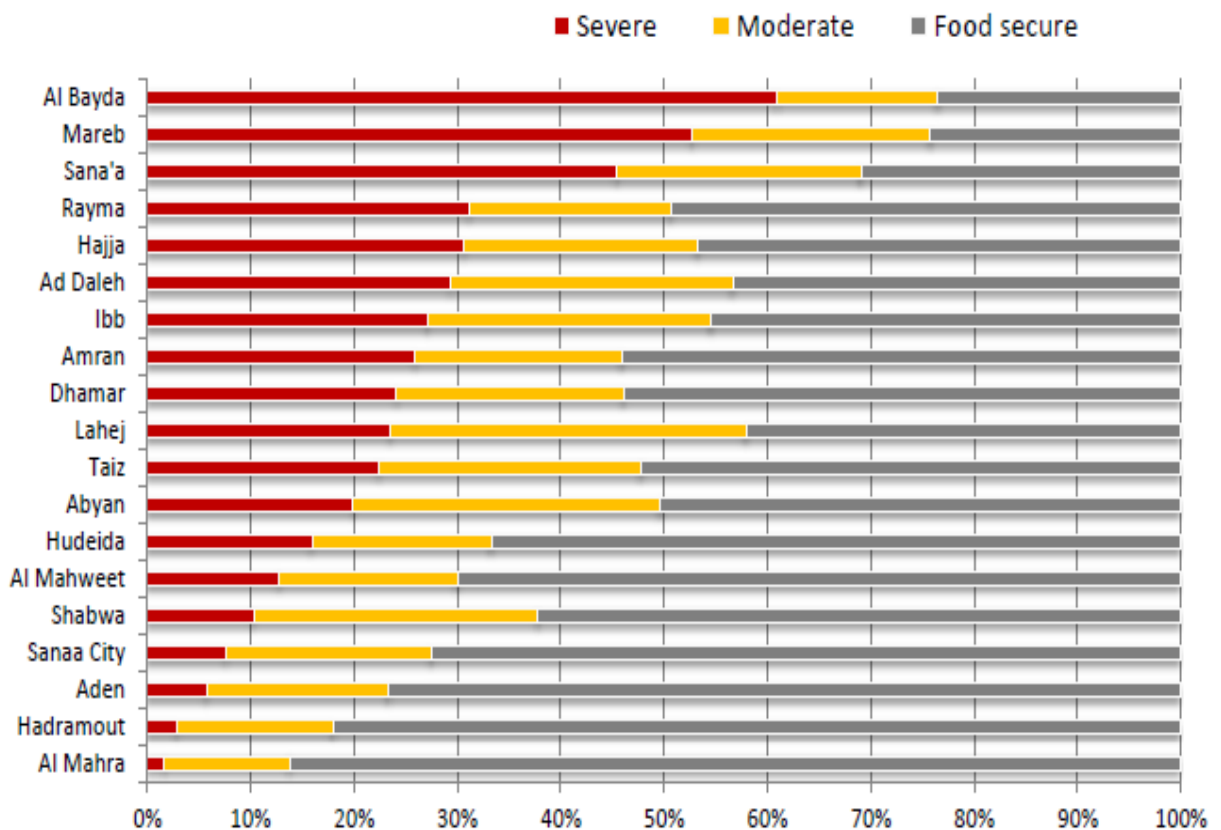
---

³⁵ viz tabulka č. 1

³⁶ V roce 2011 žilo 45 % obyvatel pod hranicí chudoby.

ohroženo nedostatkem potravin, celkově se v roce 2011 jednalo o přibližně 5 milionů obyvatel. Výskyt potravinové nejistoty v jednotlivých provinciích dokládá graf 1, ze kterého je patrné, že nejvíce zasaženými byly provincie Bajdá, Mareb a Saná. Lidem se drasticky snížila konzumace potravin bohatých na živiny, včetně masa, ovoce, zeleniny, luštěnin a mléčných výrobků (World Food Program 2012: 18–27).

Graf 1 - Potravinová nejistota dle provincií v roce 2011

Zdroj: (World Food Program 2012).

že se výše potravinové nejistoty pravděpodobně ještě zvýší. Blokády potravinových dodávek v provinciích, které jsou zasaženy konfliktem, výrazně zvyšují ceny potravin (The Guardian 2015). Přístup k potravinám je i nadále limitován v důsledku nižších příjmů, narušení trhu práce a vysídlování obyvatelstva. Z údajů ze srpna 2015 (World Food Program 2015b: 1–4) vyplývá, že situace s nedostatkem potravin je nejvážnější v oblastech zasažených konfliktem. Zhruba 20 % populace je těžce zasažena nedostatkem potravin, zatímco dalších 20 % je mírně zasažena nedostatkem potravin. Potravinová nejistota nejvážněji ohrožuje přes 1,3 milionů těch obyvatel, kteří jsou vnitřně vysídleni.

3.3 Korupce

Korupce brzdí ekonomický růst země zvyšováním nákladů, snižováním produktivity, odráží se v investicích a ve snižující se důvěře ve veřejné instituce, což omezuje rozvoj malých a středních podniků, oslabuje systém řízení státních financí a podkopává investice do školství a zdravotnictví (Mauro 1995: 681–683). Podle Indexu vnímání korupce, který každoročně publikuje *Amnesty International* (2015a), se Jemen pravidelně umísťuje na vysokých příčkách, tedy míra vnímání korupce v zemi je velmi vysoká. V roce 2011 Jemen získal 2,1 bodu³⁷. Od roku 2012 *Amnesty International* přistoupila k bodování 0–100³⁸. Jemen v tomto roce získal 23 bodů, v roce 2013 se situace zhoršila na 18 bodů, v roce 2014 se naopak mírně zlepšila na 19 bodů. V roce 2015 Jemen obdržel stejné ohodnocení jako v roce 2013, tedy 18 bodů, což odpovídá 154 příčce z celkového počtu 165 posuzovaných zemí a řadí ho to do skupiny zemí s vysokou mírou vnímání korupce jakými jsou například Guinea, Kyrgyzstán, Angola a nebo Kambodža.

Index kontroly korupce, vydávaný neziskovou organizací *Milennium Challenge Corporation* (2016), analyzuje, do jaké míry je veřejná moc vykonávána pro soukromý

---

³⁷ na stupnici 0 – 10, kdy 0 náležela zemím s vysokou korupcí, naopak 10 zemím bez korupce

³⁸ kdy 0 rovná se vysoká korupce a 100 odpovídá žádné korupci

zisk. Zahrnuje to drobné i velké formy korupce, stejně jako snahu elit využívat stát pro soukromé zájmy, dále měří sílu a účinnost politik země a institucionálního rámce pro prevenci a boj proti korupce. Index kontroly korupce zahrnuje prevalenci velké korupci a drobné korupce na všech úrovních veřejné správy, vliv korupce na přitažlivost země jako vhodného prostředí pro podnikání, frekvenci neoprávněných plateb spojených s dovozními a vývozními povoleními, s veřejnými zakázkami, s daňovými výměry a soudními rozhodnutími, dále zohledňuje nepotismus a sponzorství ve státní správě, veřejnou důvěru ve finanční poctivost politiků a sílu protikorupčních politik (Lambsdorff 2003: 229–230). Skóre, které mohou země dle tohoto indexu dosáhnout, se pohybuje na škále od -2,5 do +2,5, čím vyšší skóre, tím lépe si země stojí v přítomnosti korupce ve státě a v boji proti ní. V roce 2011 Jemen získal -0,26 bodů, což byl ve sledovaném období nejlepší výsledek, následně pouze klesal. V roce 2012 měl -0,36 bodů, v roce 2013 -0,31 bodů, v roce 2014 -0,32 bodů a v posledním roce sledovaného období hodnota dále klesla na -0,34 bodů (Millennium Challenge Corporation 2011; 2012; 2013; 2014; 2015).

3.4 Školství

Nyní se zaměříme na kvalitu školství. Co se týče institucionální struktury vzdělávacího systému, to je v kompetenci několika ministerstev. Všeobecné vzdělání spadá pod Ministerstvo školství, odborné školy komunitní vysoké školy jsou v kompetenci Ministerstva pro technické školství a odborné vzdělávání. Terciální vzdělávání je řízeno Ministerstvem školství a vědeckého výzkumu. Kromě veřejného školství je v zemi zastoupen i soukromí vzdělávací sektor, který představuje 2 % studentů základních a středních škol a 15 % studentů vysokých škol (A World at School 2016). Výše výdajů, které jemenská vláda do školství investovala, činily v roce 2012 5,2 % z celkové výše HPD³⁹ (United Nations Development Programme 2016b). Co se týče poměru zastoupení pohlaví ve školství, index

---

³⁹ Investice mají klesající tendenci, pro srovnání – vládní výdaje na vzdělání v roce 2001 činily 9,6% HDP.

genderové parity je dle údajů Světové banky (The World Bank 2016k) z let 2011–2013 0,8, což značí, že v základním školství je více chlapců než dívek⁴⁰. Dívek se v základním stupni vzdělání vyskytuje kolem 85 %⁴¹ (The World Bank 2016j). Gramotnost mladých lidí⁴² je poměrně vysoká, blíží se 88 %⁴³ (The World 2016g), což je příznivější situace než v případě gramotnosti dospělých, která v roce 2013 dosahovala hodnoty 68 % (The World Bank 2016f).

Ve strategické vizi (Ministry of Education Report 2008) se vláda v roce 2000 zavázala, že restrukturalizuje vzdělávací systém, čímž by se do roku 2025 snížila celková ngramotnost populace na méně než 20 %. Ačkoli stát poskytuje univerzální, povinné a bezplatné vzdělání pro dívky i chlapce ve věku od 6 do 15 let a očekávaná délka školní docházky se pohybuje kolem 9 let, reálná situace je odlišná – průměrná doba školní docházky je 2,6 roku⁴⁴ (United Nations Development Programme 2016a). Hlavními důvody je slabý vzdělávací systém, rozptýl populace, nedostatečné financování z veřejným zdrojů, nedostatek institucionální kapacity nezbytné pro efektivní poskytování základních vzdělávací služeb a také to, že chybí podpora pro vzdělávání dětí ze strany rodiny. Dále je nutné zmínit i sociální faktory, které přispívají k tomu, že ne všechny děti, a především dívky, navštěvují školu. Jedná se o dlouhé vzdálenosti do škol, nedostatek dopravních prostředků a také fakt, že ve vesnických oblastech se vyskytují školy přístupné jen jednomu pohlaví – chlapcům. Vzdělání učitelů a odborného personálu je na nízké úrovni (al-Muslimi 2014).

3.5 Zdravotnictví

Kromě školství nelze opomenout ani situaci ve zdravotnictví. Ke klíčovým tématům jemenského zdravotnictví patří nedostatek léků na diabetes a hypertenzi,

---

⁴⁰ Rovné zastoupení by bylo vyjádřeno číslem 1, naopak hodnoty vyšší než 1 by indikovaly větší zastoupení dívek než chlapců.

⁴¹ konkrétně 85,1% v roce 2011, 85,4% v roce 2012, 88,9% v roce 2013, údaje z následujících let k dispozici nejsou

⁴² v rozmezí 15–24 let

⁴³ gramotných žen je pak 80% (The World Bank 2016h) a gramotných mužů 97% (The World Bank 2016i)

⁴⁴ údaj z roku 2014

nedostatek zdravotnického materiálu potřebného k ošetření zranění a nedostatek paliva⁴⁵ na provoz nemocnic⁴⁶, dále vysoký výskyt horečky dengue⁴⁷, průjmová onemocnění⁴⁸, zvýšení počtu hospitalizací z důvodu podvýživy⁴⁹ a časté útoky na zdravotnická zařízení a personál⁵⁰ (World Health Organization 2015; The World Bank 2016q).

Dle ukazatelů indikujících kvalitu zdravotnictví v zemi, patří Jemen mezi nejhorší na Blízkém východě (Ministry of Public Health 2016). Méně než 40 % žen rodí s přítomností kvalifikovaného ošetřovatele, což má za následek vysokou úmrtnost žen při porodu (USAID 2015). V roce 2011 se jednalo o 413 úmrtí na 100 tisíc porodů, v roce 2012 o 410 úmrtí, v roce 2013 o 406 úmrtí a v roce 2015 číslo mírně kleslo na 385 úmrtí⁵¹ (The World Bank 2016o). Úmrtnost kojenců se ve sledovaném období pohybovala mezi 34–40 na 1000 narozených dětí, konkrétně v roce 2011 šlo o 40 úmrtí kojenců, v roce 2012 o 38, v roce 2013 37, v roce 2014 35 a v roce 2015 34 úmrtí⁵² (The World Bank 2016p). Výskyt podváhy u dětí do 5 let věku byl v roce 2011 na 35,5 % a v roce 2013 na 39,9 %⁵³ (The World Bank 2016l). Předpokládaná

---

⁴⁵ Palivo pro generátory je klíčové také kvůli nedostatečnému přístupu k elektřině. Tu má k dispozici podle údajů z roku 2012 jen 48 % populace (The World Bank 2016t).

⁴⁶ Nedostatek paliva pro dopravu a generátory energie je způsoben blokadou námořní a letecké dopravy, která byla iniciována Saúdskou Arábií. Dochází také k bombardování zdravotnických zařízení ze strany koalice vedené Saúdskou Arábií, která toto nařčení sice odmítá, nicméně podle humanitárního koordinátora OSN pro Jemen Johannese Van Der Klaauwa Saúdská Arábie porušuje mezinárodní právo, když bombarduje zalidněné oblasti Jemenu včetně nemocnic a civilních budov (al-Mujahed – Naylor 2015).

⁴⁷ přibližně 3 tisíce onemocnění

⁴⁸ 1,8–2,5 milionu dětí (World Health Organization 2015)

⁴⁹ nárůst o 150 % od března 2015 do června 2015 (World Health Organization 2015)

⁵⁰ Od března do června 2015 došlo celkem k 53 útokům na zdravotnická zařízení a k 1 útoku na operační sídlo Ministerstva zdravotnictví v Saná (World Health Organization 2015).

⁵¹ Tyto hodnoty jsou srovnatelné se zeměmi, jakými jsou například Benin, Etiopie či Svazijsko. Naopak Česká republika měla v roce 2011 pouze 5 úmrtí žen na 100 tisíc porodů, v dalších letech ještě o jedno úmrtí méně (The World Bank 2016o).

⁵² Jedná se o přibližně stejná čísla, jakých dosahují například Bangladéš, Botswana, Eritrea či Indie. V České republice připadají 3 úmrtí na 1000 narozených dětí (The World Bank 2016p).

⁵³ Jde o vůbec nejvyšší hodnotu výskytu podváhy u dětí do 5 let věku, která je dle Světové banky k dispozici. Blíží se jí Niger, který v roce 2012 dosáhl výše 37,9 % (The World Bank 2016l).

doba dožití žen se pohybovala kolem 65 let věku⁵⁴ (The World Bank 2016m), předpokládaná doba dožití mužů byla o něco nižší⁵⁵ (The World Bank 2016n).

Podíl lidí, kteří mají přístup k hygienickým zařízením, je nízký, pohybuje se kolem 53 % obyvatel z celkové populace. Ve venkovských oblastech podíl činil v roce 2012 34 % populace. Ve městech je situace o mnoho lepší, přístup zde má až 92 % lidí (Index Mundi 2015b). Přístup k pitné vodě mělo v roce 2012 55 % obyvatel, 72 % lidí ve městech a 46 % lidí na venkově (Index Mundi 2015c).

Podle zpráv OSN (UN News Centre 2015a) byla situace v roce 2015 alarmující, více než 15 milionů obyvatel Jemenu nemělo přístup ke zdravotní péči a situace se tak posunula na pokraj kolapsu. Z důvodu nedostatku personálu a financí na provoz musela být uzavřena přibližně ¼ zdravotnických zařízení, což zapříčinilo nejen chybějící zdravotnickou péči, ale i neschopnost distribuovat léky. Světová zdravotnická organizace odhaduje, že na zlepšení situace by byla potřeba 83 milionů USD⁵⁶. Podle odhadů zdravotnická krize ještě nedosáhla vrcholu, jelikož na venkově postrádá přístup k pitné vodě přes 53 % populace⁵⁷ (The World Bank 2016r) a k hygienickým zařízením 47 % populace (Index Mundi 2015b), tyto podmínky jsou předpokladem pro vypuknutí chorob, které jsou v rozvinutých zemích snadno léčitelné, avšak v Jemenu jsou příčinou 39 % z celkového počtu všech úmrtí (UN News Centre 2015a). Provoz nemocnic se omezuje pouze na léčbu akutních případů (World Health Organization 2016).

Postupně se prohlubuje hospodářská krize. Tento vývoj je způsoben především faktem, že Saúdská Arábie pozastavuje svou podporu kvůli přítomnosti skupiny Hutí v hlavním městě Saná. Ačkoli se jemenské centrální bance podařilo udržet měnu

---

⁵⁴ V roce 2011 byla průměrná doba dožití žen 64 let, 2012 65 let a 2013 také 65 let. Tyto hodnoty jsou srovnatelné například s Eritreou, Etiopií, Súdánem, Madagaskarem či Tanzánií. Česká republika má průměrný věk dožití žen 81 let (The World Bank 2016m).

⁵⁵ V letech 2011–2013 62 let, což je opět totožné jako v případě Etiopie, Madagaskaru, Súdánu nebo Tanzánie. V České republice se muži dožívají průměrně 75 let (The World Bank 2016n).

⁵⁶ Vlášda investovala do zdravotnictví v roce 2011 67 amerických dolarů na hlavu, v roce 2012 76 dolarů a v roce 2013 74 dolarů (Index Mundi 2015a).

⁵⁷ Tento údaj je z let 2011 a 2012. Situace ve městech byla o něco lepší, přístup k pitné vodě mělo v těchto letech 72% obyvatel (The World Bank 2016s).

víceméně stabilní, již tak vysoká míra nezaměstnanosti, chudoby a nedostatku potravin mají navrch nad ekonomickou podporou ze strany mezinárodních aktérů. Podle OSN (UN News Centre 2014) 47 % populace potřebuje okamžitou humanitární pomoc.

I přes neúplná kvantitativní data, která máme k dispozici, můžeme tedy konstatovat, že ekonomická situace Jemenské republiky se v letech 2011–2015 zhoršovala. Dokládá to například pokles hrubého národního příjmu nebo naopak nárůst celkového státního dluhu v zahraničí či stoupající výše inflace. Určujícím faktorem, který má signifikantní vliv na stav jemenského hospodářství, je ropa, jejíž těžba a obchod s ní by mohl výrazně zlepšit ekonomickou situaci Jemenu. Je však potřeba vzít v úvahu časté sabotáže ropné infrastruktury ze strany nestátních ozbrojených skupin, které tento potenciál výrazně limitují. Jak již bylo řečeno, ekonomická situace země se následně odráží v kvalitě lidského života, konkrétní příklady jsme si ukázali v podkapitolách věnující se školství a zdravotnictví. Nelze opomenout ani poslední ukazatel slabosti státu, kterým je korupce, jež se projevuje především v klesající důvěře obyvatelstva ve veřejné instituce, v rozvoji malých a středních podniků a v množství zahraničních investic, což má následně vliv na celkovou hospodářskou situaci v zemi.

4 POLITICKÉ INDIKÁTORY

Do skupiny politických indikátorů slabosti státu řadíme dodržování základních lidských práv, zajištění svobodné účasti na politickém procesu (včetně aktivního a volebního práva), přítomnost demokratické politické debaty a svobody tisku, vládu práva, nezávislost soudní moci, percepci politické reprezentace a s tím související legitimitu státu a funkčnost zákonodárné moci.

Státy, které dnes tvoří jednotnou Jemenskou republiku, měly v minulosti odlišné politické systémy. V Jemenské arabské republice byla tvorba politiky v rukou relativně progresivní vojenské elity, která úzce spolupracovala s řadou civilních technokratů, vůdci hlavních kmenů a další tradiční náboženskou honorací. Naopak Jemenská lidově-demokratická republika měla politický a ekonomický systém odvozený od marxistické ideologie, v tomto systému vládla jediná legální politická strana – Jemenská socialistická strana, která určovala vládní politiku a dohlížela na administrativní systém státu, tvorbu zákonů a armádu. Po sjednocení obou republik v květnu roku 1990 se prezidentem stal Alí Abdulláh Sálih (JAR), viceprezidentem Alí Sálím al-Bajd (JLDR) a premiérem byl jmenován Hajdar Abdulláh al-Attás (JLDR). Město Saná se stalo politickým centrem země, město Aden pak centrem ekonomickým (Drech 1993: 356–389).

Nejdůležitější změnou po sjednocení bylo vytvoření pluralitního systému zastupitelské demokracie. První parlamentní volby se odehrály v dubnu 1993 a vedly k vytvoření koaliční vlády mezi stranou prezidenta Sáliha (Všelidový kongres), islámským reformním uskupením Isláhem a Jemenskou socialistickou stranou. Nicméně spory mezi představiteli bývalého severu a jihu přerostly o rok později v násilný střet. *Válka o secesi* vyústila v porážku jižních oblastí a odchod jižních vůdců do exilu, obnovu sborů bezpečnostních sil a postupné omezování svobody opozičních stran, médií a nevládních organizací. Další parlamentní volby v dubnu 1997 opět ovládl Všelidový kongres a získal parlamentní většinu. V prezidentských volbách roku 1999 byl na pětileté funkční období zvolen Sálih. Po novelizaci Ústavy v roce 2001

bylo prezidentské funkční období prodlouženo na sedm let⁵⁸. Parlamentní volby konané roku 2003 opět ovládl Všelidový kongres. Roku 2006 se kromě prezidentských voleb konaly i volby do místních a provinčních zastupitelstev, ve kterých zvítězila vládnoucí strana Všelidový kongres (Bodine 2010: 45–46). Ačkoli Ústava (Constitution of the Republic of Yemen 1994) formálně zajišťuje trojí dělbu moci, prezident Sálih spolu se svou rodinou a blízkými spojenci za doby svého působení v čele země prakticky ovládal celý politický systém.

Leden 2011 přinesl revoluční změny, rozsáhlé demonstrace započaly 23. ledna a požadovaly odchod prezidenta Sáliha a jeho spojenců. Následovala dezercce vojenských jednotek, která zapříčinila, že hlavní složky ozbrojených sil nebyly pod kontrolou vlády. Ozbrojený konflikt mezi vládou a opozičními silami vypukl v květnu 2011 a prezident Sálih odmítl implementovat dohodu, na níž tlačilo mezinárodní společenství a která by zajišťovala předání moci dříve než 23. listopadu téhož roku. Toto prodloužení vedlo k vlně otřesů a hospodářskému propadu, zvýšené nejistotě v celé zemi a následně i k humanitární krizi. Státní instituce nefungovaly a nezávislost soudů byla zpochybňována. Parlament nezasedal od dubna do prosince 2011. Na konci roku 2011 napětí pozvolna klesalo, především díky započatému procesu tranzice, nicméně ozbrojený konflikt pokračoval a měl za následek systematické porušování lidských práv. Dne 21. února roku 2012 byl bývalý viceprezident Mansúr Hádí zvolen novým jemenským prezidentem⁵⁹ (Kasinov 2012; Jamjoom 2012). Tyto události z roku 2011 a výměna prezidenta jsou označovány za první změnu ve struktuře vedení Jemenu po více než 33 letech, poté následovalo přechodné období trvající dva roky.

---

⁵⁸ což se projevilo po znovuzvolení prezidenta Sáliha v září 2006

⁵⁹ Hádí byl jediným prezidentským kandidátem, získal 6 621 921 hlasů z celkového počtu 6 635 192 odevzdaných hlasů. Počet registrovaných voličů byl 10 243 264 (US AID 2016).

4.1 Lidská práva

V roce 2011 byla lidská práva omezována na úkor bezpečnostních hrozeb Al-Káidy, konfliktu v severní provincii Sadá a protestům na jihu. Bylo zadrženo tisíce lidí, někteří z nich byly záhy propuštěny. Dle *Amnesty International* (2011) však jiní byli zadržováni dlouhodobě, drženi v izolaci a někteří byli obětmi nuceného zmizení. Mnoho zadržených osob uvedlo, že bylo mučeno. Vládní represe vůči protestujícím narůstaly kvůli situaci na jihu, bylo používáno nepřiměřené síly a násilí. Média čelila represivním zákonům a postupům ze strany státu. Nejméně 27 lidí bylo odsouzeno k smrti, popraveno bylo dalších 53 osob⁶⁰ (U.S. Department of State 2012; IFEX 2016).

Situace v oblasti lidských práv se v roce 2012 začala mírně zlepšovat. Nicméně stále přetrvávala kritická situace, co se týče neinformování o zmizelých osobách a beztrestnosti za porušování lidských práv během vlády prezidenta Sáliha. Dne 21. 1. 2012 schválila vláda zákon o imunitě pro Sáliha a všechny jeho spolupracovníky. V důsledku toho bylo znemožněno obětem svévolného zadržování, mučení, mimosoudních procesů, násilných zmizení a dalším obětem porušování lidských práv žádat soudní řešení a odškodnění. Tento zákon porušuje mezinárodní právní závazky Jemenu, který se zavázal k vyšetřování a stíhání trestných činů dle mezinárodního práva. Z toho důvodu vydal prezident Hádí v září roku 2012 prezidentský dekret zřizující vyšetřovací komisi pro porušování lidských práv a mezinárodního humanitního práva v průběhu povstání v roce 2011. Tato komise však do konce roku 2012 nezasedla (*Amnesty International* 2012a). Většina zadržených v předchozím roce byla na počátku roku 2013 propuštěna. Bezpečnostní síly nadále pokračovaly v používání nepřiměřené síly namířené vůči protestujícím, a to hlavně v Adenu a dalších oblastech na jihu země. Pouze dvě soudní šetření ohledně zabíjení demonstrantů z roku 2011 vedla k soudnímu stíhání pachatelů. V červnu byli

---

⁶⁰ *Amnesty International* (2012c) ovšem uvádí, že v roce 2011 bylo v Jemenu popraveno nejméně 41 osob. Kvůli zhoršení vnitrostátní bezpečnostní situace však chybí dostatečné informace o důvodech poprav, oficiální orgány hovoří pouze o trestech za obchodování s drogami.

odsouzení dva muži usvědčení z útoku granátem ze dne 17. února 2011, při němž byl zabit jeden demonstrant a dalších 15 bylo zraněno (Amnesty International 2013).

V následujících letech se situace opět zhoršovala v důsledku pokračujících konfliktů. Všechny strany konfliktů dle *Amnesty International* (2016) páchaly válečné zločiny a dopouštěly se dalšího závažného porušování mezinárodního práva, včetně neřízeného bombardování a odstřelování civilních oblastí, zabíjení a útoků na civilisty a nuceného přemísťování více než 2,5 milionu lidí. Skupina Hutí a jí blízké skupiny omezovaly právo na svobodu projevu, sdružování a shromažďování, dále nutily k odchodu ze země nevládní organizace, užívaly nadměrnou sílu vůči demonstrantům a docházelo také k zatýkání novinářů a vůdců politické strany Isláh (Amnesty International 2016).

Zákon (Constitution of the Republic of Yemen 1994: article 15) garantuje svobodu shromažďování, vyžaduje však povolení k demonstracím. Po počátku protestů Arabského jara na konci ledna 2011 vláda zvýšila již podstatná omezení tohoto práva, zakazovala a rozháněla demonstrace, v mnoha případech za použití nadměrné síly, včetně agresivní taktik jako jsou například vodní děla a slzný plyn. Slzný plyn byl používán i navzdory vypršení jeho lhůty trvanlivosti, což způsobovalo lidem vážné zdravotní komplikace, stejně tak voda ve vodních dělech byla kontaminovaná (U.S. Department of State 2012).

Freedom House (2011) hodnotí Jemen dlouhodobě jako nesvobodnou zemi. Ve sledovaném období nelze Jemen považovat za volební demokracii. Ústava (Constitution of the Republic of Yemen 1994: articles 1–3; 23) ustanovuje islám jako oficiální náboženství a islámské právo považuje za zdroj veškeré legitimacy. V zemi se nachází několik nemuslimských menšin, jejich práva jsou v praxi většinou dodržována. Vláda Sáliha i Hádího omezovala některé náboženské aktivity v kontextu povstání v provincii Sádá. Ženy čelí diskriminaci v několika aspektech života. Musí získat povolení od svého manžela či otce, aby si mohly zažádat o vydání pasu a vycestovat do zahraničí. Na rozdíl od mužů ženy nemají právo vdát se za muže s jiným státním

občanstvím. Trestní zákoník povoluje nižší tresty pro ty, kdo jsou usvědčeni z tzv. zločinů ze cti či zabití ženy pro údajné nemorální chování. Jemen v roce 2011 získal 5,5 v hodnocení svobody⁶¹. Co se týče občanských svobod, získal 5 bodů⁶² a 6 bodů⁶³ v kategorii politická práva. V roce 2012 se Jemen v hodnocení svobody propadl z 5 bodů na 6, důvodem byly především násilné reakce režimu na veřejné protesty v průběhu celého roku a zhoršení zásad právního státu ve snaze odstranit a nahradit prezidenta Sáliha (Freedom House 2012). V roce 2013 zůstala situace týkající se svobody v Jemenu stejná, tedy na šesti bodech. Stejně tomu bylo i v případě let 2014 a 2015 (Freedom House 2013; 2014; 2015).

4.2 Svobodná účast na politickém procesu

Občané Jemenské republiky mají zákonem garantované právo změnit svou vládu pokojně, prostřednictvím pravidelných voleb na základě všeobecného volebního práva (Constitution of the Republic of Yemen 1994: articles 4–6). Tato svoboda je však v praxi omezována.

Jemenská ústava (Constitution of the Republic of Yemen 1994: articles 4–5; 31) sice přiznává stejná práva všem občanům bez výjimky, zahrnuje také zvláštní články směřující k ochraně žen a zaručující jim politická práva. Ústava také poskytuje zákonné záruky pro organizace občanské společnosti, umožňující občanům se politicky sdružovat. Legální rámec týkající se veřejného života tedy ženám nijak nebrání participovat na věcech veřejných. Realita tento pozitivní trend ovšem neodráží (USIP 2014: 18–20). Situace je negativně ovlivněna především socio-kulturními podmínkami v zemi. Jak již bylo upozorněno v kapitole Ekonomické indikátory, dívky navštěvují školy v menším počtu než je tomu v případě chlapců, což má logicky dopad na vyšší míru negramotnosti žen. Dále zde zasahuje vliv tribalismu, který ovlivňuje neochotu situaci žen v oblasti vzdělání a následného

---

⁶¹ 1 = svobodná země, 7 = nesvobodná země

⁶² 1 = nejlepší, 7 = nejhorší

⁶³ 1 = nejlepší, 7 = nejhorší

aktivního zapojení v politickém životě zlepšovat. K tomu je nutné připočíst chudobou místních obyvatel. Zmíněné faktory brání občanům Jemenu, respektive především ženám, aby se svobodně účastnily politického procesu (Lackner 2016: 56).

Index *Voice & Accountability* (The World Bank 2015b) zachycuje, do jaké míry jsou občané schopni podílet se na výběru své vlády, stejně tak svobodu projevu, svobodu sdružování a svobodu médií. Země jsou hodnoceny na škále od -2,5 pro slabou pozici do +2,5 pro silnou pozici. Jemen roku 2011 dosáhl hodnoty -1,41. V roce 2012 se situace zlepšila na hodnotu -1,39, v roce 2013 -1,35 a roku 2014 Jemenu připadla hodnota -1,34. Údaje z roku 2015 nejsou k dispozici.

4.3 Demokratická debata

Ústava Jemenské republiky (Constitution of the Republic of Yemen 1994: article 41) zaručuje svobodu tisku a projevu, nicméně v praxi tato práva respektována nejsou. Co se týče svobody projevu, Sálihova vláda se pokoušela bránit kritice na její adresu, když se snažila cenzurovat kázání v mešitách. Poté, co imám v mešitě Al-Fardos v hlavním městě Saná kritizoval prezidenta Sáliha, se ho úředníci neúspěšně pokusili svrhnout a nahradit jiným imámem, byl také obviněn z odpálení rakety, která v rezidenční čtvrti hlavního města zabila dítě (U.S. Department of State 2011b; Human Rights Watch 2012).

Vláda prezidenta Sáliha dále omezovala svobodu tisku, včetně konfiskací kopií novin, obtěžování novinářů a zákazem činnosti sdělovacích prostředků. Zákon o tisku a publikaci z roku 1990 (Law No. 25/1990 on the press and publications: article 103/i) kriminalizuje kritiku hlavy státu, včetně kritiky konstruktivní, zveřejňování nepravdivých informací, jež mohou v zemi šířit zmatek a chaos a falešné zprávy určené k poškození arabských a spřátelených zemí nebo vztahů s nimi. Tiskový zákon dále stanovuje (Law No. 25/1990 on the press and publications: article 33), že noviny a časopisy jsou povinny platit každoročně státu za obnovu licence a musí disponovat

3 286 USD v provozním kapitálu. Objevují se zprávy (U.S. Department of State 2011), že ty mediální společnosti, které nejsou nakloněni vládě, měly s tímto registračním procesem problémy, naopak provládní média povolení získávala rychle.

Novináři byly vystavováni zatýkání a věznění, fyzickým útokům, zastrašování a zahraniční novináři dokonce deportacím. Na počátku demonstrací v březnu roku 2011 bylo zabito několik novinářů a fotografů, kteří byli svědky vládních útoků na demonstranty⁶⁴. Terčem útoků byly i samotné budovy, kde sídlí sdělovací prostředky (U.S. Department of State 2011b). Je však třeba podotknout, že cílem nebyli jen novináři příklánějící se ke kritice vlády, nýbrž i provládní novináři. Dne 24. května 2011 opoziční síly odstřelovaly budovu, kde sídlila vládní zpravodajská agentura *Šabá*. Budova byla následně zničena požárem. O den později, tedy 25. května, došlo k vládním útokům na opoziční televizi *Suhail*, útoky se opakovaly 15. října téhož roku. Po celý rok 2011 byli novináři také vystavováni výhružným telefonátům. Vinili z toho úřady, které se je snažily odradit od informování o vzrůstajícím napětí na jihu země a také o nespokojenosti s vládou prezidenta Sáliha (Amnesty International 2012b). Nositelka Nobelovy ceny Tawakul Karmal, jenž je opozičním aktivistkou, prohlásila, že jí bylo opakovaně vyhrožováno únosem a násilím namířenému jak proti její osobě, tak proti jejímu manželovi a dětem (The Guardian 2011).

Sálihova vláda také cenzurovala témata pro vysílání zpráv a většinou nepovolovala⁶⁵ kritiku namířenou vůči ní. Dne 24. března 2011 bylo pod záminkou podněcování revoluce vydáno vládní nařízení o uzavření jemenské pobočky televize *Al-Jazeera* a o ukončení platnosti akreditace pro její zaměstnance. *Al-Jazeera* se sice z Jemenu nestáhla, ale kvůli nedostatku akreditací se její novináři a reportéři nemohli volně pohybovat po celém území (Head 2011). Svoboda byla omezována i na internetu, kdy vláda blokovala přístup k některým politickým a náboženským

---

⁶⁴ Jednalo se o Jamala Al-Sharabi z média *Al-Masdar*, dále Muhammada Jahie Al-Malajia z *Al-Salam* a Hassana Al-Wadhafa z *Al-Hurra*.

⁶⁵ Výjimkou je parlamentní debata, kdy je povoleno vysílat i agresivní kritiku ministrů.

internetovým stránkám. Byly také monitorovány některé soukromé e-maily a chatovací místnosti související s plánováním demonstrací. Tyto restriktce však byly obcházeny, například sociální síť *Twitter* vláda nebyla vůbec schopna cenzurovat. I když přístup k internetu byl limitován technickými problémy, jako jsou výpadky elektrické energie, sociální sítě úspěšně sloužily pro organizování protestních pochodů. Vláda v roce 2011 blokovala opoziční zpravodajské weby jako *Yemenat*, *YemenPortal*, *Mareb Press* a webové stránky nezávislých novin *Al-Masdar* (U.S. Department of State 2011b).

Zatímco v roce 2011 a také v letech předchozích byla svoboda tisku a projevu omezována především ze strany vlády, v pozdějších letech byly příčiny jiné⁶⁶. Jednalo se hlavně o skupinu Hutí, která porušovala tyto svobody, když uzavírala ústředí televizních a rozhlasových stanic a rovněž unášela novináře⁶⁷. Na počátku roku 2015 Hutíové zaútočili na sídla několika televizních stanic nacházející se v hlavním městě a zablokovali i několik zpravodajských webů⁶⁸, které nepodporují zájmy této skupiny (Freedom Foundation 2015).

Dle Indexu svobody tisku⁶⁹ (World Press Freedom Index 2015a) se Jemen v roce 2015 umístil na 168. místě⁷⁰, což ho řadí do skupiny zemí jako je například Uzbekistán, Rovnicková Guinea či Kuba. Od února 2015 bylo zaznamenáno mnoho případů porušování svobody informací, včetně dohledu nad novináři, vyhrožování, fyzických útoků a únosů, zejména během bojů o kontrolu nad provincií Amrán.

---

⁶⁶ Nicméně vláda se kontroly médií zcela nevzdala. V polovině června 2014 se Hádího vláda pokusila uzavřít televizní stanici *Yemen Today* navázanou na bývalého prezidenta Sáliha. Ospravedlňovala to tím, že stanice podněcuje k násilí (IFEX 2014a).

⁶⁷ V říjnu 2014 Hutíové obsadili redakci on-line deníku *Aleshteraki*, který má blízko k Socialistické straně, a věznili jejich novináře. Dále ohrožovali novináře BBC, kteří informovali o násilnostech Hutíů v mešitách v hlavním městě (IFEX 2014b).

⁶⁸ Konkrétně se jednalo o *Al-Jazeera*, *Suhail TV* (navázanou na stranu Isláh), soukromou TV stanici *Šabá*, soukromý kanál *Al-Saeeda*, *TV Maeen*, soukromého poskytovatele mediálních služeb *Jemen Digital Media Inc.* a soukromý deník *Al-Masdar*. Dále došlo k zablokování zpravodajských webových stránek *Sahwa Net*, *Almasdar online*, *Al-Tangheer Net*, *Yemen Press*, *Sahafa Net*, *Mareb Press*, *Sadá Press*.

⁶⁹ Tento index hodnotí svobodu médií včetně plurality médií a jejich nezávislosti, dodržování bezpečnosti a svobody novinářů a také legislativní, institucionální i infrastrukturní prostředí, ve kterém média operují. Hodnoceno je celkem 180 zemí. Dlouhodobě nejlepších výsledků dosahují skandinávské země, například Finsko je na prvním místě pátý rok po sobě. Naopak nejhůře se umísťuje Turkmenistán, KLDK či Eritrea.

⁷⁰ Umístění Jemenu v předchozích letech se příliš nelišilo. V roce 2011 obsadil 171. místo, v letech 2012 a 2013 169. místo a v roce 2014 167. místo.

V hlavním městě příslušníci Hutí prohledávali domy několika novinářů a převzali kontrolu nad řadou vládních budov, včetně sídla státní televize a rozhlasu. Mnoho novinářů, ze strachu před odvetou, se stáhlo do ústraní nebo začalo podávat cenzurované informace. V tomto roce zde bylo zabito 5 novinářů, konkrétně se jedná o kameramana televize *Al Masira* Bilála Šarífa Ad-Dína, Abdulláha Qabela z *Yemen Youth TV*, Jusefa al-Ajzarího ze *Suhail TV*, Muhhamada Chamsana z *Yemen Today* a Chalída al-Wašalího z *Al-Masira* (World Press Freedom Index 2012; 2015b; 2015c).

4.4 Vláda práva

Vláda práva je takovým systémem, kde jsou dodržovány čtyři univerzální principy. Jak vláda se svými úředníky a zaměstnanci, tak i jednotlivci a soukromé subjekty jsou odpovědní dle právního systému dané země. Zákony jsou jasné, veřejné, stabilní a spravedlivé, jsou také aplikovány univerzálně a nevylučují se s ochranou fundamentálních práv včetně zajištění bezpečnosti osob, majetku a základních lidských práv. Proces, ve kterém jsou takovéto zákony utvářeny, přijímány a prosazovány, je přístupný, spravedlivý a efektivní. Spravedlnost je vykonávána ve stanovených lhůtách kompetentně a eticky nezávislými a neutrálními zástupci, kteří jsou v daném státě v dostatečném počtu, mají dostatečné zdroje a akcentují společenství, kterému slouží (The World Justice Project 2016).

V roce 2011 byla vláda práva dle Světové banky⁷¹ (The World Bank 2015b) hodnocena -1,27, stejně jako o rok později. V roce 2013 pak hodnota vzrostla na -1,16. Roku 2014 byla na hodnotě -1,17.

Dle *Freedom House* (2015) vykazují úřady chabé výsledky, co se týče vymáhání soudních rozhodnutí, zejména těch, které míří na vysoké představitele kmenů nebo politické vůdce. Z důvodu absence efektivního soudního systému se občané často uchylují ke kmenovým formám spravedlnosti nebo se přímo odvolávají na výkonnou

---

⁷¹ Hodnocení se pohybuje na škále od -2, 5 do 2, 5. Čím větší bodové hodnocení země získá, tím je vláda práva silnější.

moc. Běžnou praxí je svévolné zadržování, což je důsledek nedostatečné kvalifikace policejních příslušníků a nedostatku vůle ze strany vyšších vládních úředníků řešit tento problém. Bezpečnostní síly navázané na Úřad politické bezpečnosti a Ministerstvo vnitra mučí a zneužívají zadržované, věznice navíc nejsou pod řádným dohledem.

Nejvíce patrné bylo oslabování právního státu a státní kontroly v provincii Abján, která byla v roce 2011 pod kontrolou nestátní ozbrojené skupiny Al-Káida na Arabském poloostrově. Al-Káida na Arabském poloostrově dokonce zřídila vlastní soud v okrese Kanfár, který nazývala *Státní soud Wakár*. Tento soud vydával rozsudky rychle a byl schopen vyřešit i spory, které trvaly několik let. Mnoho lidí byla s tímto soudem spokojenější, než se soudními tělesy zřizovanými oficiální vládou (USIP 2013). I když centrální vláda v polovině roku 2012 získala tuto provincii formálně zpět, de facto správu vykonávaly provládní lidové výbory složené z místních obyvatel. Výsledkem bylo částečné uzavření soudů v této provincii v letech 2011 a 2012 (CNN 2012). Ke konci roku 2013 byly zprovozněny 4 z 9 hlavních soudů, nicméně jen v omezené míře z důvodu pokračující extrémní bezpečnostní hrozby namířené vůči soudcům a dalším zaměstnancům soudů (USIP 2014: 18).

Vláda práva byla podle *United States Institute of Peace* (USIP 2014: 18–19) omezená také v provinciích Marib a Šabwá, především z důvodů kmenových konfliktů, přítomnosti pašeráků, kriminálních skupin a teroristických sítí. Od roku 2012 je zde proto omezená možnost cestování, což se dotýká také cestování k soudům a následné vynucení vynesných soudních rozhodnutí. Navíc musíme vzít v potaz i výhrůžky a hrozby namířené na soudce, jako tomu je i v provincii Abján. V dalších provinciích vláda práva neselehává v takové míře jako v případě Abjánu, Maribu a Šabwá, nicméně i přesto je slabá. Neschopnost vlády reagovat na zhoršující se situaci v oblasti právního státu se negativně promítá do důvěry občanů ve stát a jeho instituce. Občané jsou čím dál více nuceni řešit své spory sami, jelikož se již

nemohou spoléhat na stát jakožto poskytovatele bezpečnosti a spravedlnosti (USIP 2014: 19).

4.5 Nezávislost soudní moci

Jemenský soudní systém je založen na nezávislém a integrovaném soudnictví, jak stanovuje Ústava (Constitution of the Republic of Yemen 1994: articles 149–150). To teoreticky znamená, že zákon brání vytvoření mimořádných vojenských, náboženských a jiných soudů. Všechny případy mají být řešeny před oficiálními soudy, které, pokud je to nutné, jsou rozděleny do speciálních komor věnující se oblastem osobním, občanským, trestním, správním a obecně právním. Ústava však stanovuje zřízení samostatných soudů první instance v případě mimořádné potřeby (Constitution of the Republic of Yemen 1994: article 147) a výslovně nařizuje soudy pro mladistvé (Constitution of the Republic of Yemen 1994: article 148).

Soudní systém je složen ze tří stupňů, jedná se o soudy první instance, odvolací soudy a Nejvyšší soud. Jurisdikce soudů, jejich složení a pravomoci jsou upraveny na základě Ústavy (Constitution of the Republic of Yemen 1994: article 38; 46–48; 78; 147–151). Ústava neurčuje počet prvoinstančních a odvolacích soudů, to je v kompetenci ministra spravedlnosti po schválení ze strany Nejvyšší soudní rady (Constitution of the Republic of Yemen 1994: article 150). Ústava umožňuje jiné formy řešení sporů, pokud jsou tyto dohody v souladu s úředně stanovenými pravidly a postupy (Constitution of the Republic of Yemen 1994: article 151).

Pokud hovoříme o soudním systému Jemenské republiky, nesmíme zapomenout zmínit alternativní, neboli neformální systémy kmenového práva a jiných forem práva, které fungují paralelně vedle oficiálního právního systému na základě rozhodnutí vládnoucích imámů nebo sultánů. To lze přičíst velkým vzdálenostem a nebezpečným trasám mezi venkovským obyvatelstvem a vládci. Navíc je třeba říci, že v jemenské kultuře jsou rodinné vazby stále velmi silné, především co se týče

primární loajality jednotlivců. Tato primární věrnost se přenáší na kmeny, rozšířené jednotky rodiny, které obvykle uzavírají dohody o ochraně či službách. Historicky byly kmenové struktury nejsilnější mezi populací v severních horách a v pouštních oblastech podél hranic se Saúdskou Arábií, kde se nachází především příslušníci kmenů Hašid a Bakil. Většina jemenského obyvatelstva se identifikuje jako příslušníci kmenů a podporují kmenové zásady, včetně těch, kteří do žádného konkrétního kmene nepatří⁷² (Zwaini 2012: 50).

Z právního hlediska rozšíření tribalismu, nebo řečeno jinak absence státních struktur, znamená, že v 70–80 % případů jsou spory v Jemenu řešeny místními rozhodci v souladu s většinou nekodifikovaných právních norem (Zwaini 2012: 50). Mnoho z těchto zvyků historicky akcentovalo právo šaría, což platí i v současné době, kdy se šaría stala základem zákonných právních předpisů a norem (Constitution of the Republic of Yemen 1994: article 3). Stále přetrvávají řešení nevyplyvající z kodifikovaných právních předpisů, a to zejména v oblasti trestných činů jako jsou různé druhy zabití a krevní msta, tak i v rodinných záležitostech jako manželství, věno, pozůstalost, a při řešení sporů. To je typickým projevem neschopnosti státu vykonávat monopol na legitimní násilí. Kmenoví vůdci také pravidelně zasahují do sporů před oficiálními soudy a mají silnou pozici i ve výkonné a zákonodárné moci i armádě. Výsledkem je, že neexistuje přesná dělící linie mezi formálním a neformálním právním systémem. Spíše je třeba považovat tyto systémy za propojení metod a pravidel řešení sporů, přičemž síla jednotlivých systémů je závislá na daném kontextu⁷³ nebo na pragmatických důvodech. To prakticky znamená, že Jemen nemá konečný resort, kde by byl spor jednoznačně a legitimně vyřešen.

Podle zákona (Constitution of the Republic of Yemen 1994: articles 149–154) je jemenské soudnictví a jednotliví soudci nezávislí a užívají velkou míru ochranu. Článek 149 jemenské Ústavy zaručuje justici právní, finanční a správní autonomii. Také garantuje, že soudci jsou nezávislí a nepodléhají žádnému orgánu s výjimkou zákona.

---

⁷² To je nazýváno kulturním tribalismem.

⁷³ stát, islám, kmen, vesnice, trh, rodina atd.

V praxi však existují vážné pochybnosti (Freedom House 2012) ohledně skutečné nezávislosti jemenského soudnictví. Soudní záležitosti, disciplína a ochrana soudců jsou vždy navázány na Nejvyšší soudní radu (Constitution of the Republic of Yemen 1994: article 150). Navzdory tomu, že je vytvořena jako orgán soudnictví, je Nejvyšší soudní rada pod nadvládou exekutivy, a to i přesto, že prezident republiky už není jejím předsedou.

Tento nedostatek nezávislosti je jedním z hlavních důvodů, proč je soudní systém nefunkční a jeho výstupy slabé. To vytváří prostor pro klientelismus a zásahy ze strany politických a jiných státních činitelů. Prostřednictvím Nejvyšší soudní rady je kontrolován rozpočet pro soudnictví a také výběr a přidělování jednotlivých soudců a státních zástupců. Tento „exekutivní“ soudní orgán má proto podstatný vliv na administrativu, strategie, politiky a rozhodování soudů, což se odráží v neefektivnosti celého systému (USIP 2014: 19–21).

Zaznívá kritika (Zwaini 2012: 26), že zákonem předepsané rotace soudců, které se uskutečňují každé tři roky, Nejvyšší soudní rada často zneužívá k odplatě a jiným politickým účelům, například v důsledku povstání protivládní skupiny Hutí na severu země klesl původně vysoký počet soudců z kmene Zajdi⁷⁴.

Kromě politizace a personalizace soudnictví jsou soudci také ovlivňováni kmenovými vůdci, ať už se jedná o nabízenou ochranu nebo o zastrašování (Freedom House 2012; 2013). K tomu dochází nejvíce v oblastech, jež jsou pod nadvládou kmenů, jelikož prostory soudů jsou často přímo v prostorách budov kmenových vůdců, což má zabránit obtěžování ze strany ostatních. Sféra vlivu kmenových vůdců sahá dokonce až k Nejvyššímu soudu. Dalším projevem nedostatku soudní nezávislosti je, že absolventi Vysokého soudního institutu⁷⁵ nevykonávají vždy zaměstnání soudce, ale často zastávají funkci v exekutivě jako státní úředníci. Stejně tak soudci pravidelně rotují na místo státního zástupce a naopak, což stírá rozdíly

---

⁷⁴ Kmen Zajdi je úzce spjat se skupinou Hutí.

⁷⁵ Jedná se o vysokou školu zaměřenou na výuku práva.

mezi těmito dvěma institucemi. Organizace soudců je slabá, ovlivněná společenskými silami⁷⁶ (USIP 2014: 20–23).

Moc a kontrola soudního systému spadá pod již zmíněnou Nejvyšší soudní radu. Až do roku 2006 byl v jejím čele prezident republiky. Teprve až po intenzivním tlaku, který byl vyvíjen především ze strany mezinárodních donorů, na zbavení soudnictví kontroly ze strany moci výkonné, se hlavní soudce Nejvyššího soudu stal předsedou Nejvyšší soudní rady. Členové Nejvyšší soudní rady jsou jmenováni dle zákona a jsou jimi ministr spravedlnosti, jeho zástupce, dva místopředsedové Nejvyššího soudu, generální prokurátor a předseda soudní inspekce. Tři zbývající členové jsou vybíráni Prezidentskou radou z řad aktivních či bývalých soudních expertů a soudců (Zwaini 2012: 57).

Z toho plyne, že výkonná moc, přímo či nepřímo, i nadále kontroluje Nejvyšší soudní radu, a tedy všechna soudní jednání a rozhodnutí. Nejvyšší soudní rada má významný vliv na jmenování, umísťování a odvolávání soudců a státních zástupců a také přijímá disciplinární opatření. Dále má ústavní pravomoc vytvářet rozpočet pro soudnictví, který spadá do celkového státního rozpočtu. I přes výslovný zákaz dle článku 150 Ústavy (Constitution of the Republic of Yemen 1994: article 150), Nejvyšší soudní rada nařizuje vytvoření mimořádných soudů. To je běžná praxe pro Ministerstvo spravedlnosti, kdy předkládá reformní plány tohoto orgánu. Nejvyšší soudní rada dále ovlivňuje odbornou přípravu a nábor čekatelů tím, že má pravomoc schvalovat studenty Vysokého soudního institutu, kde také vytváří rozpočet.

4.6 Politická reprezentace a legitimita

Legitimita vládnoucích představitelů i samotného státu je základním předpokladem pro stabilitu státu, umožňuje elitám vládnout bez nadměrného použití donucovacích prostředků a násilí i během krátkodobých výkyvů popularity.

---

⁷⁶ náboženskými, islamistickými či kmenovými

Mezinárodní orgány, jako například Světová banka (World Bank 2011), kladou na posilování legitimacy institucí a vládnutí velký důraz, jelikož věří, že to zamezí vládnímu zneužívání násilí vládou proti obyvatelům a umožní to dosažení kompromisů. Nicméně vnímání legitimacy může být u jednotlivých segmentů společnosti odlišné, stejně jako se může měnit i v čase (Buchanan 2002: 689–691). Prvek politické legitimacy nabývá na významu při snaze vysvětlit nestabilní situaci v Jemenu, stejně jako i v jiných zemích Blízkého východu, kde protesty proti režimu nebyly motivovány jen ekonomickými faktory a nebo demokratickým deficitem. Spíše je třeba konstatovat, že se jednalo o kombinaci ekonomických a politických křivd, jež narušovaly důvěru v legitimitu vládnoucích elit.

Pokud se blíže zaměříme na případ Jemenu, musíme konstatovat, že zde byla legitimita dlouhodobě zpochybňována, nejednalo se pouze o přelití protestů v rámci Arabského jara. Jemen dlouhodobě trpí vysokou korupcí a nerovnoměrnou distribucí zdrojů (Millennium Challenge Corporation 2011; 2012; 2013; 2014; 2015), jako jedna z nejchudších zemí Blízkého východu má mimořádně vysokou porodnost, obyvatelstvo je zasaženo podvýživou (Rold Food Programme 2015b: 1–4) a zásoby vody a ropy se rychle zmenšují (International Monetary Fund 2013: 45). V důsledku toho Jemen čelí pravděpodobně nesplnitelným výzvám transformačního procesu. Nejedná se totiž pouze o ekonomická a politická omezení, která dlouhodobě snižují politickou legitimitu, ale také o bezpečnostní hrozby.

Prezident Sálíh stavěl svoji legitimitu na prezentování se jako republikánský vůdce a snažil se těžit ze vztahů se Saúdskou Arábií, USA, Ruskem a regionálními republikánskými spojenci jakým byl Irák za vlády Saddáma Husajna. Sálíh se opíral o podporu rodiny, kterou dosadil do klíčových pozic v armádě, a severních kmenů, se kterými sdílel moc prostřednictvím náborů do ozbrojených složek státu. Po vzniku jednotného státu na počátku 90. let Sálíhův režim přiděloval pozemky a politickou moc svým podporovatelům, zatímco ke kritikům volil střídavě strategie vyjednávání a restrikcí. Režim se snažil vypadat demokraticky, což mu poskytovalo legitimitu v očích

obyvatel, přičemž zároveň získával na svoji stranu loajální frakce napříč politickým spektrem a nutil opozici ke spolupráci (Chatham House 2013: 5–7).

V tomto období byly v politickém systému přítomny dvě hlavní strany, Sálíhův Všelidový kongres a Isláh, koalice islamistů, kmenových vůdců a konzervativních podnikatelů, kteří z velké části spolupracovali s prezidentem. Dále zde figurovala mnohem menší Jemenská socialistická strana, vládnoucí strana v bývalé Jemenské lidově-demokratické republice. V průběhu 90. let se Sálíh držel u moci především díky příjmům z těžby ropy a paralelní liberalizaci ekonomiky. Namísto posilování státních institucí tak, aby efektivně pracovaly, fungoval v praxi klientelistický systém. Kmenové struktury jsou zde stále silné, zvláště pak na severu, a formální mocenské struktury naopak slabé. Politika se proto stávala silně personalizovanou s důrazem na neformální sítě. Při absenci silných státních struktur vytvořili představitelé politické moci formu společného vládnutí, které zahrnovalo kmenové, regionální, náboženské a politické zájmy, jež byly zároveň omezovány ve prospěch soukromých zisků. Na nejvyšší úrovni byla tato neformální politická dohoda představována třemi osobami – Sálíhem, který kontroloval stát, generálem Alím Mohsínem, který řídil armádu, a šejkem Abdulláhem Ahmarem, pocházející z mocného sdružení kmenů Hašíd a zároveň čelním představitelem strany Isláh, jehož finanční zisky pocházely ze Saúdské Arábie (Chatham House 2013: 10–12). Tento systém navzdory vnitřní křehkosti fungoval dvě desetiletí, avšak na počátku desetiletí třetího se začal hroutit. Z důvodu snahy přerozdělit vojenské a ekonomické výhody ve prospěch Sálíhova nejstaršího syna Ahmeda Alího, byla porušena výše zmiňovaná rovnováha mezi třemi muži. Navíc je ještě potřeba vzít v úvahu fakt, že zisky z ropy začaly postupně klesat (Bonney – Poirier 2013: 130). Sálíhova vláda se tak začala stávat dlouhodobě neudržitelnou, v důsledku toho se začaly prohlubovat antagonismy uvnitř režimu ovládané soukromými protichůdnými zájmy a zájmy jednotlivých skupin narušovaly domácí politiku. Kromě toho také posilovala významná centra odporu proti režimu, kterými byli především severní provincie Sadá a jih země.

Toto napětí pak vyústilo do otevřených protestů v roce 2011, přičemž demonstrace proti režimu se z počátku soustředily do měst Saná a Taíz a požadovaly ukončení stávajícího režimu a všech jeho symbolů. Situace rovněž využily protivládní skupiny z jihu i severu země. Protesty byly živeny chováním režimu, který používal nepřiměřenou sílu na neozbrojené demonstranty, což mělo za následek znásobení protestů. Během krátké doby vládnoucí režim utrpěl rány zevnitř, když od jeho podpory upustili někteří představitelé armády či vládnoucí strany. V dubnu 2011 bylo Radou pro spolupráci v Perském zálivu a Spojenými státy americkými navrženo, aby se prezident Sálíh vzdal svého postu ve prospěch dosavadního prezidenta Mansúra Hádího, výměnou za imunitu pro sebe a svou rodinu (Bonnefoy – Poirier 2013: 135–138). Dohoda o předání moci měla usnadnit vytvoření přechodné vlády, vypsaní nových voleb a také vypracování nové ústavy, v praxi však tranzici příliš neusnadňovala a příslib imunity prezidentu Sálíhovi měl za následek další nespokojenost občanů⁷⁷. Dle podmínek dohody byl Mansúr Hádí jediným kandidátem v prezidentských volbách, které se konaly v únoru 2012, a ustanovovaly ho prezidentem na přechodné období dvou let. Je však třeba upozornit na fakt, že tyto volby byly bojkotovány skupinou Hutí, kmenem Zajdíja a také některými členy Hnutí jihu, což svědčí o jeho nízké legitimitě již v době nástupu do úřadu prezidenta země (Juneau 2013: 409–411). Dvouleté přechodné období mělo být ve znamení reformy bezpečnostního aparátu země, dohledu nad národním dialogem vedoucí k zastavení konfliktů a sporů a také vytvoření nové ústavy. Prezident Hádí však po celou dobu čelí problémům, které vznikly již v předchozích letech, a konfliktům s několika nestátními aktéry⁷⁸.

4.7 Funkčnost zákonodárné moci

Zákonodárná moc je složena ze dvou těles, jimiž jsou Sněmovna reprezentantů, jejíž členové jsou voleni všeobecným volebním právem na dobu šesti

---

⁷⁷ Hádí byl dokonce donucen na několik měsíců opustit hlavní město.

⁷⁸ více viz kapitola Bezpečnostní indikátory

let, a poradní rada Šúrá, jejíž členy jmenuje prezident. Sněmovna je složena ze 301 poslanců volených přímo volebním systémem prosté většiny. Volby jsou konány každých šest let na základě principu „vítěz bere vše“ v jednomandátových volebních obvodech (Constitution of the Republic of Yemen 1994: article 63). Zákonodárná moc dohlíží na moc výkonnou, projednává a utváří legislativu, vládní rozpočty a jiné hospodářské strategie.

Dne 6. února 2015 skupina Hutí rozpustila jemenský parlament a vydala ústavní deklaraci pověřující vytvoření přechodné rady, která by měla Jemenu vládnout v přechodném období po dobu dvou let. 15. února přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci č. 2201 (OSN 2015), jenž odsuzovala akce, které se skupina Hutí dopouštěla, a požadovala, aby se Hutí zdrželi jednostranných kroků, jež by mohly ještě více zkomplikovat politickou transformaci a destabilizovat bezpečnost země. Prezident Hádí přesídlil koncem března 2015 do Rijádu (Amnesty International 2016). Impulzem pro tento krok bylo ovládnutí letecké základny poblíž Adenu⁷⁹, kterou dříve využívaly Spojené státy americké, rebely ze skupiny Hutí. V tuto chvíli již Hutíové ovládali dvě největší města v zemi – hlavní město Saná a Taíz (The Telegraph 2015a). Zpět do Adenu se prezident Hádí vrátil na konci září. Jeho návrat může být chápán jako signál, že vojenská koalice vedená Saúdskou Arábií ovládá tuto část území. Hádí se v Adenu setkal s premiérem Chálidem Baháhem a několika ministry, kteří do Adenu přijeli s týdním předstihem (The Telegraph 2015b).

Parlament Jemenské republiky byl nefunkční od února 2015, nebyl tedy schopen hrát jakoukoli konstitutivní úlohu při ukončování patové situace. Vzhledem k násilí v různých částech země a zhoršující se humanitární krizi je parlament rozdělen mezi ty, kteří podporují mezinárodní intervenci, a podporovatele hnutí Hutí a bývalého prezidenta Sáliha. Mnozí členové parlamentu byli nuceni zemi opustit. V důsledku toho se zhoršila situace pro mezinárodní nevládní organizace, které monitorují práci a funkčnost legislativní moci v zemi. Dne 26. března 2015

---

⁷⁹ Hádí v tu dobu pobýval v prezidentském paláci v Adenu.

Saúdskoarabské království spolu s jinými státy zahájilo vojenskou intervenci s cílem omezit rostoucí vliv Hutíů nad jemenskými provinciemi a obnovit vládu Mansúra Hádiho jako legitimního prezidenta (The National Democratic Institute 2016). Od té doby však násilí v zemi narůstá, jemenská populace se dělí na příznivce a odpůrce vojenské intervence.

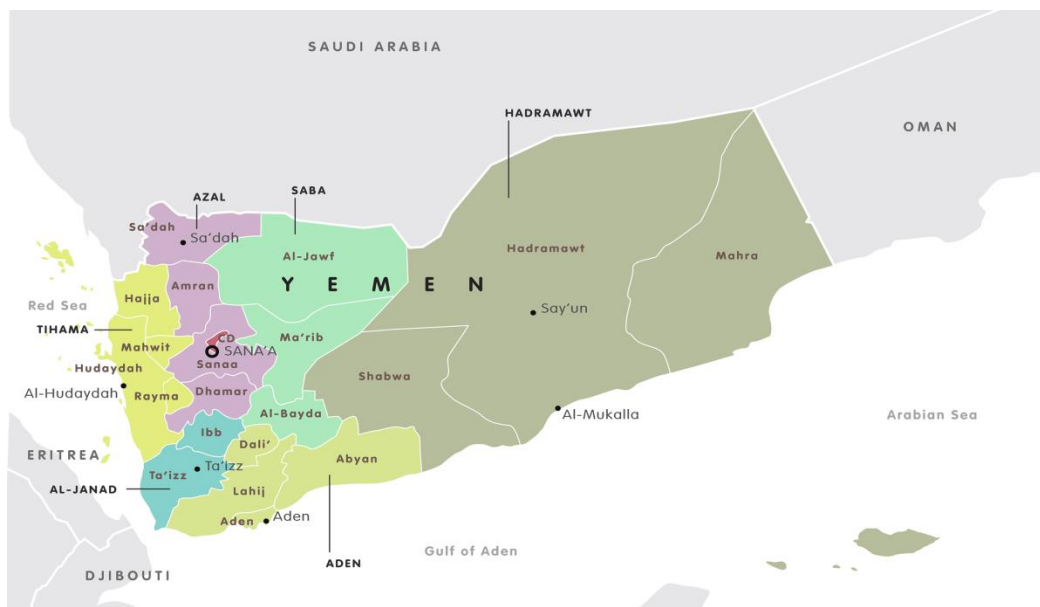
Shrneme-li výše zmíněné body, můžeme konstatovat, že mezi nejvýznamnější porušování lidských práv od roku 2011 patří reakce vládních vojenských a ozbrojených složek na chování občanů, kteří požadovali změnu vládnoucích elit. Mezi další problémy patří mučení a kruté, nelidské či ponižující zacházení a trestání, neopodstatněné zatýkání a zadržování, odpírání spravedlivého a veřejného soudního procesu, nedostatečná nezávislost soudů, limitovaná svoboda slova, tisku a shromažďování, hrozby extremismu a násilí. Omezována je svobodná účast na politickém procesu a svoboda sdružování. Demokratická debata je deficitní, z důvodu vládní i nevládní cenzury a omezování médií.

5 BEZPEČNOSTNÍ INDIKÁTORY

Bezpečnostními indikátory poukazují na schopnost státu prosazovat vnitřní suverenitu, a s tím související vládní monopol na užití legitimního násilí, a zajistit bezpečnost obyvatel, tj. eliminovat domácí hrozby a míru kriminality. V této kapitole⁸⁰ budou nejprve představeny nestátní ozbrojené skupiny, které ohrožují vnitřní bezpečnost země, následovat bude vývoj vnitrostátní bezpečnostní situace v jednotlivých letech zkoumaného období, poté bude demonstrováno, jak oslabené suverenity státu využívají vnější aktéři, a na závěr bude poukázáno na souvislost těchto trendů se slabostí státu v oblasti zajištění bezpečnosti.

Bezpečnostní situace Jemenské republiky je ovlivněna několika faktory. Mezi největší hrozby, kterým Jemen v současnosti čelí, patří především konflikt se skupinou Hutí, separatistické tendence jižních oblastí země, aktivity Al-Káidy na Arabském poloostrově a Islámského státu. Při analýze bezpečnostní situace země je třeba vzít v úvahu také geografické rozložení jednotlivých provincií Jemenské republiky (viz mapa 2 a tabulka 2), především z hlediska lišícího se počtu obyvatel.

Mapa 2 - Jemenské provincie

Zdroj: (European Council on Foreign Relations 2016).

⁸⁰ Tato kapitola je strukturována jinak než předchozí části, a to z důvodu, jelikož se domnívám, že zde využité indikátory jsou vzájemně propojené, a tudíž je od sebe nelze jednoznačně oddělit.

Tabulka 2 - Počet obyvatel v jednotlivých provinciích Jemenské republiky v roce 2004

Název provincie	Počet obyvatel
Abján	433 787
Aden	588 934
Amanat Asimah	1 599 321
Amrán	885 601
Bajdá	577 345
Dhalé	470 512
Dhamar	1 330 088
Džauf	450 030
Hadramut	1 028 632
Hajá	1 479 443
Hudajdah	2 160 677
Ibb	2 131 752
Láhidž	722 582
Maharah	88 587
Mahwit	494 542
Márib	238 503
Rajmá	394 439
Šabwah	470 426
Sadá	696 091
Saná	919 236
Taíz	2 393 325
Celkově	19 552 853

Zdroj: (Ministry of Public Health & Population 2004), upraveno autorkou.

5.1 Skupina Hutí

Pro pochopení příčin a kořenů konfliktu v severní jemenské provincii Sadá je nutné zaměřit se na hospodářské, politické a náboženské determinanty. Většina obyvatel Jemenu vyznává sunnitský islám, konkrétně učení šafi⁸¹. Zbýlých 35–40 % obyvatel Jemenu se hlásí k zajdismu, větvi šíitského islámu (Dresch 2000: 34). Vyznavačů této větve islámu je v celosvětovém měřítku málo, drtivá většina žije především v severní části Jemenu⁸² (viz mapa č. 3). Zajdismus se od jiných větví islámu liší zejména tím, že nejvyšší duchovní, tedy imám, musí být přímým potomkem Muhammadovy dcery Fátimy nebo jeho vnuků⁸³ Hasana Alího a Husajna Alího. Zajdští duchovní ovládali Jemen do roku 1962, kdy došlo ke svržení monarchie a nastolení Jemenské arabské republiky. Skupina Hutí, jenž je pojmenovaná podle svého bývalého vůdce Husajna Badreddína Hutího, tak usiluje o obnovení předchozího stavu (Salmoni – Loidolt – Wells 2010: 1–3).

Sadá patří k nejchudším a nejméně rozvinutým provinciím v zemi a byla také poslední oblastí připojenou v roce 1990 k nově vzniklé Jemenské republice. Centrální vláda sídlící v Saná nikdy neměla nad touto provincií plnou kontrolu, byla nahrazována vládou místních úřadů a autorit. Napětí mezi Sadá a Saná zvyšovala nespokojenost s režimem prezidenta Sáliha a vládní politikou týkající se spolupráce se Saúdskou Arábií a USA (MERIP 2004). Ideově-politické napětí postupně eskalovalo v otevřené povstání proti centrální vládě. Můžeme hovořit spíše o převaze politické roviny, respektive o reakci na dlouhodobě nefunkční vládu. I když jádro odporu tvoří ideově motivovaní povstalci, většina bojovníků nemá žádné konkrétní náboženské cíle. Vůdci prezentují motiv bojů jako obranu před utlačováním ze strany centrální vlády a před útoky armády (Hilterman 2009).

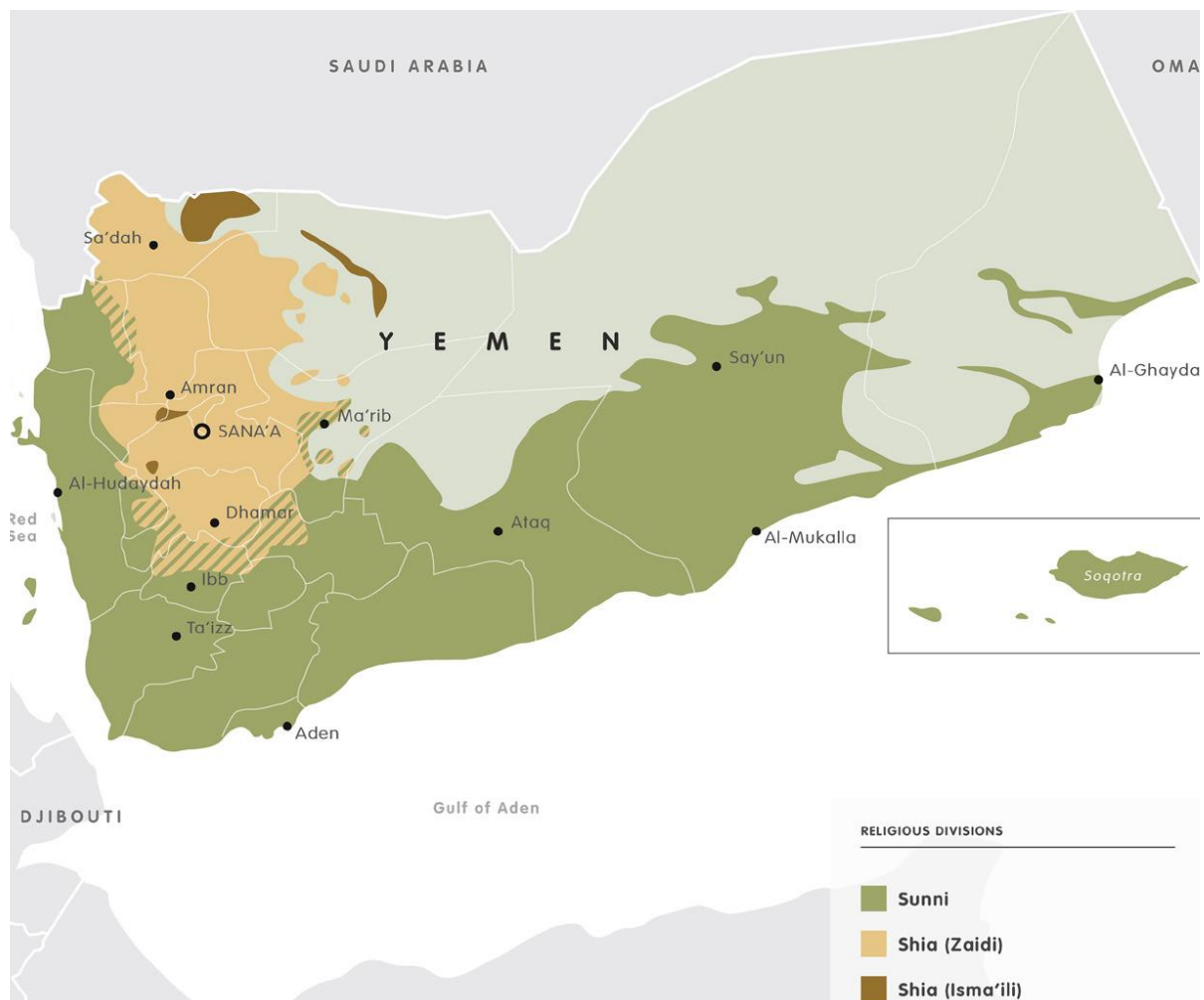
---

⁸¹ Toto učení nese jméno po imámu Muhammadovi Ibn Indris al-Šafi (r. 767 – 820), celkově tvoří asi 15% všech muslimů.

⁸² Další početnou skupinu bychom našli v západních částech Saúdské Arábie.

⁸³ K těmto rodinám v Jemenu patří Rassidové, Qasimidové, Mutawakkilitové, Hameideddinové, Saqqafové a Wazirové.

Mapa 3 - Náboženské rozložení šíitského a sunnitského islámu

Zdroj: (European Council on Foreign Relations 2016).

Ozbrojený konflikt mezi nevládní skupinou Hutí a centrální vládou započal 20. června 2004 jako následek protivládních demonstrací hnutí Šabáb Mumín⁸⁴. Členové skupiny Hutí pak zaútočili na vojenskou základnu, na což vláda odpověděla násilně. Nepokoje se rozšířily poté, co Hutí obsadili mešitu ve městě Sadá (Lewis 2013: 3). Jemenská vláda začala se zatýkáním, mezi obviněnými byl i vůdce hnutí Šabab Mumim – Husajn Badr Hutí. Během následujících dvou měsíců se vláda s povstalci několikrát střetla a konflikt postupně eskaloval, na Husajna Badr Hutí, kterého vláda vinila z pokusu o nastolení zajdského imamátu, byla vypsána odměna

⁸⁴Toto hnutí vzniklo na počátku 90. let, aby prosazovalo zajdistické kulturní hodnoty. Hnutí podporoval prezident i vláda, protože oslabovalo růst saláfismu – sunnitské větvi islámu, jejíž členové se při prosazování tradičních hodnot nezdají násilných metod.

za dopadení (Boucek 2010: 5). Centrální vláda rozmístila v provincii Sadá vojenské jednotky a obviňovala rebely ze spolupráce s Íránem a Hizballáhem, což však Hutí popírali se slovy, že pouze protestují proti spolupráci jemenské vlády s USA a Saúdskou Arábií. Husajn Badr Hutí byl zavražděn v září a vláda prohlásila konflikt, při kterém zemřelo více než 1000 civilistů, za skončený (Baron 2015: 1).

K dalšímu kolu bojů došlo v březnu 2005. Do čela Hutíů se dostal otec zavražděného Husajna, Badr Dín Hutí. Politické strany Haqq a Svaz lidových sil byly obviněny ze spolupráce s povstanci a za pokus o únos zahraničních velvyslanců (Lewis 2013: 4). Vláda se v květnu téhož roku pokusila o usmíření, když udělila amnestii zadrženým povstalcům včetně Badra Dína Hutího, který ji však odmítl (Salmoni – Loidolt – Wells 2010: 134–137).

V listopadu se střetly kmeny stojící na straně skupiny Hutí s kmenem Hamda, který podporuje centrální vládu. Vůdce Hutíů Badr Dín Hutí byl nahrazen svými syny Abdulem Málíkem Hutím a Jahjou Hutím. Vláda se snažila boje rychle ukončit kvůli blížícím se prezidentským a místním volbám naplánovaným na září 2006, prezident udělil milost 600 povstalcům a v provincii Sadá jmenoval nového guvernéra (Salmoni – Loidolt – Wells 2010: 138–141; Boucek 2010: 6).

Na počátku roku 2007 centrální vláda obvinila Írán a Libyi z podpory Hutíů a odvolala své velvyslance z Teheránu a Tripolisu, také začala na svou stranu nabírat místní kmeny, čímž se do konfliktu se skupinou Hutí dostala nová dimenze, tj. kmenová (Boucek 2010: 7). V květnu do střetů zasáhl Katar, konkrétně emír Hamad Chalífa Thaní⁸⁵, jenž zprostředkoval podepsání mírové dohody z Dohá⁸⁶. Dohoda však skončila neúspěchem kvůli absenci konkrétních kroků na obnovu provincie Sadá a také pro nesouhlas Saúdské Arábie ze vměšování Kataru (Salmoni – Loidolt – Wells 2010: 143–148).

---

⁸⁵ Hamad Chalífa Thaní se stal katarským emírem 26. června 1995 a je považován za jednu z nevlivnějších osob na Blízkém východě.

⁸⁶ Tato dohoda obsahovala zastavení všech vojenských operací, osvobození zatčených povstalců, odevzdání těžkých zbraní a odchod vůdců Hutí do exilu.

V březnu 2008 se boje rozšířily z provincie Sadá k Bání Hušajaš ležící na severním okraji hlavního města Saná. Intenzita se zvyšovala až do 17. července 2008, kdy prezident Sálíh vyhlásil mír (Salmoni – Loidolt – Wells 2010: 149–150). K tomuto kroku ho vedl jednak mezinárodní tlak a velký počet obětí konfliktu, tak i geografická blízkost bojů k hlavnímu městu, což zvyšovalo obavy ze strany elit. V červnu 2009 však došlo k únosu devíti pracovníků v provincii Sadá, nebylo požadováno žádné výkupné a po několika dnech byli všichni nalezeni mrtví⁸⁷ (Boucek 2010: 8).

V srpnu 2009 je v reakci na únosy zahájena vládní operace *Spálená země* se zapojením dělostřelectva, leteckých bombardérů a lidových milic složených z kmenových příslušníků. Útoky byly mířeny na okresy Hasam, Malaheed, Mahader a Khafí, povstalci mezitím přebrali kontrolu nad okresy Baqim a Safra. V listopadu na scénu vstoupila Saúdská Arábie po boku centrální vlády (Boucek 2010: 9). Příměří bylo uzavřeno 12. února 2010, ovšem bez snahy centrální vlády řešit kořeny několikaletého násilného konfliktu. Vláda z bojů vyšla oslabená, což posílilo prostor pro další protivládní skupiny operující na jemenském území. Nákladnost války také nepříznivě ovlivnila ekonomiku země (Lewis 2013: 4–5).

5.2 Jižní separatisté

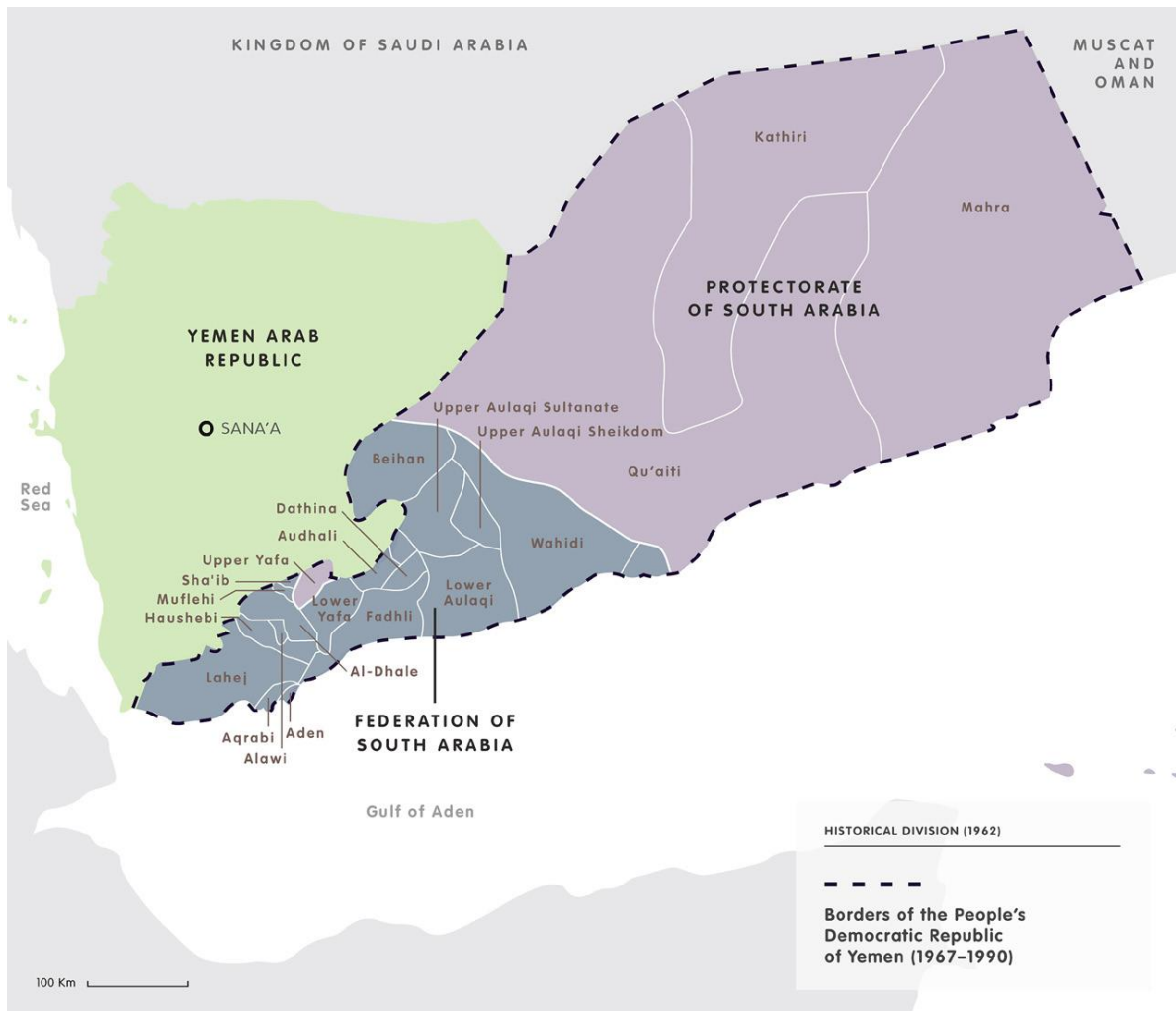
Dalším nestátním aktérem, který narušuje vnitřní suverenitu země, je separatistické Hnutí jihu, známé též jako hnutí Hirak. Oficiálně se toto hnutí etablovalo na přelomu let 2007 a 2008, nicméně jeho kořeny sahají do roku 1990, kdy došlo ke sjednocení obou Jemenů (Petouris 2011). Proces unifikace však ignoroval základní otázky týkající se ekonomické a politické moci. Obyvatelé dřívějšího jižního Jemenu, který je vidět na mapě 4, čili Jemenské lidově-demokratické republiky, mají

---

⁸⁷ Vysoká míra brutality a také fakt, že únoscí nepožadovali žádné výkupné a nevyjednávali, by mohl naznačovat, že se nejednalo o čin spáchaný povstalci ze severu země, ale mohlo jít o akt provedený teroristickou organizací Al-Káida na Arabském poloostrově, která se snažila vyprovokovat centrální jemenskou vládu k obnovení bojů s Hutí, čímž by se odvrátila pozornost od jejich vlastní činnosti v Jemenu.

pocit křivdy ze strany vlády sjednoceného Jemenu. Zpočátku se požadavky jihu týkaly větší rovnosti všech občanů, decentralizace vlády a kontroly zdrojů nerostného bohatství jihu, především ropy a zemního plynu (Terrorism Research & Analysis Consortium 2016).

Mapa 4 - Jemenská lidově-demokratická republika a Jemenská arabská republika v roce 1962

Zdroj: (European Council on Foreign Relations 2016).

Protesty jižních oblastí Jemenu proti centrální vládě nejsou novým fenoménem, demonstrace započaly po skončení občanské války v roce 1994 a trvají až dodnes. V roce 1997 byly zřízeny lidové výbory, které kritizovaly centrální vládu a administrativu na jihu země (Stracke – Haidar 2010: 2). V prosinci 2003 požadovalo Fórum synů jižních a východních provincií rovnost mezi obyvateli severu a jihu

Jemenu, dále také posílení místní vlády a ukončení marginalizace jižních oblastí v politickém procesu. V lednu 2006 skupina bývalých armádních důstojníků z jihu položila základy Výboru bývalých jihojemenských armádních důstojníků, který byl založen roku 2007 (MacDonald 2015).

Je třeba zdůraznit, že skupiny na jihu Jemenu, které volají po větších právech či dokonce po secesi, nejsou jednotné. Stracke a Haidar (2010: 2–3) identifikují sedm hlavních skupin, které operují v této oblasti. První skupinou je Vyšší národní fórum pro nezávislost jihu, které operuje v provinciích Šabwah a Dhalé a jejímž vůdcem je bývalý brigádní generál Násir Nuba. Další skupinou je Vyšší národní rada pro osvobození jihu vedená Muhammadem Tammáhem. Tato skupina je aktivní v provinciích Láhidž a Dhalé a má vazby s Demokratickým fórem jižního Jemenu v Londýně⁸⁸. Třetí skupinou je Hnutí jižního mírového boje vedeného Sálihem Šanfarem a Násirem Chubbajem, poslanci jemenského parlamentu za Socialistickou stranu, a operující především v provinciích Dhalé, Láhidž a Abján. Další je Svaz mladých jihu, který vede Hasan Báum⁸⁹ a byl původně založen jako součást Vyšší národní rady pro osvobození jihu, po osamostatnění operuje v provinciích Šabwah, Abján, Láhidž, Dhalé a Hadramut a má vazby na Demokratické fórum jižního Jemenu v Londýně. Národní fórum pro jižní mírový boj je vedeno profesorem sociologie na univerzitě v Adenu, Sálihem Saídem, a je aktivní především ve městě Aden. Tato skupina sdružuje hlavně akademiky a politické aktivisty a je napojena na Demokratické fórum jižního Jemenu sídlící v Londýně. Další opoziční skupinou je Rada pro vedení pokojné revoluce vedená Tárikem Fadhlím a operující v provincii Abján. Poslední skupinou, o které se zmíníme, je Rada mírového hnutí za osvobození jihu, byla založena roku 2010 a působila jako zastřešující organizace pro všechny jižní opoziční skupiny. Jejím cílem je sjednotit jednotlivá jižní hnutí, jako vůdce této organizace vystupuje Hasan Báum. Nicméně na rozdíl od deklarované snahy vystupovat jako jednotná skupina, její vliv na jednotlivé frakce je pouze omezený.

---

⁸⁸ Kromě tohoto uskupení je mimo Jemen aktivní ještě jedna opoziční skupina, jedná se Národní fórum na podporu jižního hnutí v Sheffieldu.

⁸⁹ V roce 2010 byl odsouzen k pěti letům odnětí svobody.

Faktorem, který přispívá ke slabosti jižního hnutí, je absence jednotného vedení a ústřední organizace. Jižní hnutí je jednotné ve své opozici k centrální jemenské vládě a v požadavcích rovných příležitostí pro lidi na jihu, nicméně nejednotnost mezi jednotlivými skupinami v Hnutí se projevuje hlavně v jejich strategiích a taktikách. Hnutí jihu vzniklo sjednocením skupin zmíněných výše, nedisponuje však ústředním tělesem, které by rozvíjelo společnou agendu a koordinovalo aktivity (Stracke – Haidar 2010: 4). Většina ze skupin zapojených do Hnutí jihu operuje samostatně, co se týče aktivit na podporu separace, a často si vzájemně konkurují. Hnutí se tak vyznačuje vnitřními rozdíly, jelikož vedení každé zapojené skupiny se snaží prosadit a rozvíjet svůj vlastní program. Jednotlivé skupiny se tak liší nejen svým politickým programem a cíli, ale také svým politickým přesvědčením a ideologií⁹⁰ (Horton 2015).

Dalším důvodem limitující úspěch Hnutí jihu je absence pomoci z vnějšku. Zpočátku sice některé skupiny získávaly finanční pomoc ze zahraničí⁹¹, to se však postupně změnilo a v současné době jižní separatisté zahraniční podporu postrádají. Důvodem je, že žádná arabská vláda či vláda zemí Zálivu si nepřeje rozpad Jemenu⁹². Naopak státy Perského zálivu podporují centrální jemenskou vládu a územní celistvost Jemenu⁹³ (al-Muslimi 2015).

Konflikt v jižním Jemenu má politické a sociálně-ekonomické kořeny. Řada jižních Jemenců nemá ve skutečnosti zájem o secesi, ale žádají pouze finanční zlepšení jejich situace, politické reformy, větší transparentnost politického procesu a

---

⁹⁰ Zatímco lídři v provinciích Aden, Láhidž a Dhalé jsou členy Socialistické strany a bývalými vojenskými důstojníky, skupiny v provincii Abján jsou ovlivněny hlavně kmenovými a náboženskými faktory.

⁹¹ Jižní separatisté dokonce zřídili a provozovali ve Velké Británii televizní stanici *Svobodný Aden* a prostřednictvím tohoto vysílání podporovali myšlenku secese.

⁹² Pokud by totiž došlo k oddělení jednotného Jemenu, pravděpodobně by se nejednalo o pouze dvě nově vzniklé jednotky, ale o více subjektů. To by zvýšilo napětí nejen mezi severem a jihem, ale i na jihu samotném. Navíc se objevuje podezření, že separatistické tendence jihu jsou motivovány především snahou kontrolovat ekonomické zdroje v zemi, a to především zdroje ropné. Úspěch secesionistických snah jihu by tak mohl teoreticky posílit další kmenové či sektářské skupiny v oblasti Perského zálivu, a to si žádný z režimů Perského zálivu nepřeje.

⁹³ Během summitu GCC konaného v roce 2009 v Kuvajtu, šest členů GCC ujistilo jemenskou vládu o své plné podpoře stability a jednoty Jemenu. Saúdská Arábie dokonce zdůraznila, že zachování jednoty Jemenu je pro ni prioritou.

snížení korupce. Centrální vláda však postrádá dlouhodobé strategie pro řešení tohoto problému. Panuje obecná shoda na tom, že výzva pro Jemen, a to především ekonomické problémy, nemůže být vyřešena pouze centrální vládou, ale bude nutná i asistence GCC (Horton 2015). Spolupráce mezi Jemenem a GCC by měla probíhat na dvou úrovních. Za prvé by se měly vytvořit rozsáhlé investice, které by zvýšily zaměstnanost na lokální úrovni, za druhé by se mělo zaměřit na zvyšování konkurenceschopnosti jemenských pracovníků. Jedním z největších problémů, kterým Jemen dlouhodobě čelí, je obrovská nezaměstnanost. Rozvojové a investiční programy by se proto měly zaměřit na projekty, které mohou být prováděny přímo na lokální úrovni. Například, vláda Spojených arabských emirátů nabídla jemenské vládě grant 650 milionů USD na projekty socio-ekonomického rozvoje, které zahrnují celkem 14 plánů v různých oblastech Jemenu včetně rozvoje infrastruktury dopravy, energetiky, vody, kanalizace, zdravotní péče a vzdělání (Baron 2015).

Od roku 2007 můžeme identifikovat tři hlavní zájmové skupiny nacházející se na jihu země, které jsou zapojeny do opozice vůči centrální jemenské vládě. První skupina je složena z tradičních odpůrců režimu, zahrnuje bývalé i současné členy Jemenské socialistické strany. Tato skupina se zaměřuje na cíl obnovit Jemenskou lidově-demokratickou republiku a argumentuje tím, že sjednocení bylo chybou, protože rovnost a sdílení moci mezi bývalým severem a bývalým jihem nikdy nefungovalo. Druhá skupina je motivována pocitem, že se stali obětí vládní diskriminační politiky namířené proti obyvatelům jihu, což z nich udělalo druhořadé občany Jemenu. Jejich požadavky míří na zlepšení sociálních a ekonomických podmínek, v průběhu let tato skupina posílila svůj politický program. Zpočátku jejich požadavky měly jen malou politickou dimenzi. Patří sem důstojníci bývalé armády jihu, kteří v roce 2007 veřejně požadovali vyšší důchody. Tato skupina dále zahrnuje mladé Jemence, kteří původně volali po zajištění práva na lepší pracovní příležitosti, vzdělání a kvalifikaci, aby byli konkurenceschopní na trhu práce. (Stracke – Haidar 2010: 10–11). Třetí skupinu tvoří Jemenci, kteří jsou motivováni nároky vycházející z rodinného a kmenového práva, mezi ně patří například nároky na pozemky,

vlastnictví a politický vliv pro klan nebo kmen v rámci státních struktur. Nejsilnější frakcí této skupiny je Rada pro vedení mírové revoluce, která původně vznikla za účelem prosazovat klanové a kmenové zájmy (Jones 2011: 907–909).

Jak již bylo řečeno, Hnutí jihu čelí dvěma faktorům, které ho oslabují. První je konflikt uvnitř jednotlivých zainteresovaných skupinách v otázkách vedení, politických cílů a zvolených strategií. Druhý konflikt je mezi jednotlivými skupinami Hnutí jihu, které jsou sice spojovány nepřátelstvím vůči centrální jemenské vládě, ale liší se ideologií, politickým programem, vztahy s centrální vládou a postojem k secesi. K tomu je dále potřeba přičíst fakt, že Hnutí jihu je oslabeno díky absenci vnější podpory, jak politické, tak i finanční. Všechny zmíněné faktory přispívají k omezené schopnosti Hnutí jihu prosadit své požadavky, nicméně i přesto že Hnutí jihu představuje hrozbu pro zajištění bezpečnosti obyvatel a ohrožuje vnitřní suverenitu země.

5.3 Al-Káida na Arabském poloostrově

Al-Káida na Arabském poloostrově, známá též jako Ansár aš-Šaría v Jemenu či pod zkratkou AQAP, je militantní islamistická organizace působící především v Jemenu a Saúdské Arábii a představuje nejen regionální, ale i celosvětovou bezpečnostní hrozbu. Jak již naznačuje jméno této organizace, jedná o odnož organizace Al-Káida (Smith-Spark 2015). Dle vyjádření administrativy USA jde o nejnebezpečnější větev Al-Káidy, která je na seznamu teroristických organizací nejen v USA, ale i Austrálii, Kanadě, Rusku, Sýrii, Íránu, Jemenu, Saúdské Arábii, Spojených arabských emirátů či Evropské unii (National Counterterrorism Center 2016).

AQAP vznikla sloučením jemenské a saúdské⁹⁴ buňky Al-Káidy v lednu 2009. Využívá kmenového rivalství a hluboce zakořeněných křivd, které jsou pro tamní

---

⁹⁴ Buňka v Saúdské Arábii byla zničena roku 2010, proto její členové odešli do Jemenu.

společnost typické, a spojuje je do rétoriky, která upozorňuje na zhoršující se životní podmínky, růst cen, nezaměstnanost, propast mezi chudými a bohatými, korupci a podobně (Council on Foreign Relations 2015). Primární cíle AQAP jsou v souladu se zásadami džihádu, který usiluje o očistu muslimských zemí od západního vlivu a nahrazení sekulárních vlád fundamentalistickými islamistickými režimy zakládajícími se na islámském právu šaría (National Counterterrorism Center 2016).

Organizační struktura AQAP je hierarchická a decentralizovaná, což jí umožňuje odolávat útokům a zatýkání (Shishani 2010). Násir Wuhajší, dlouholetý vůdce AQAP, sloužil jako pobočník Bin Ládina v Afghánistánu a údajně byl jmenován hlavním vůdcem Al-Káidy, byl zabit dronovým útokem USA v červnu 2015 a jeho nástupcem se stal Kasim Raimi (The Wall Street Journal 2015a; The New York Times 2015b). Financování AQAP kopíruje vzor jiných buněk Al-Káidy. To zahrnuje zdroje jakými jsou bankovní loupeže, výnosy z obchodu s drogami a falešné charit. Únosy s výkupným také vytváří velké peněžní zisky (U.S. Department of Treasury 2014).

Co se týče náborové propagandy a mediální kampaně, AQAP vydává dvouměsíčník *Sada Malahim*⁹⁵ zaměřený na jemenské čtenáře a nabízející teologickou podporu džihádistům. Anwar Awlakí, narozený v USA, a Samír Chán byli ústředními postavami propagandy zaměřené na západní čtenáře. Ačkoli byli oba zabiti dronovým útokem USA, jejich anglicko-jazyčná propaganda magazínu pokračovala dál (Council on Foreign Relations 2015). AQAP přitahuje členy především důrazem na národní boj se zaměřením na džihád jako odpověď na místní stížnosti. Stále zůstává přítomen cíl, který je nazýván vzdáleným nepřítelem, tedy Spojené státy americké, a to zejména z důvodu spojení se Saúdskou Arábií (Phillips 2015).

Jemen, který nemá nad svým územím plnou kontrolu, je ideální prostředí pro činnost takovýchto organizací. Navíc dlouholetý konflikt v provincii Sada se skupinou Hutí odvedl pozornost centrální vlády od dalšího vážného ohrožení

---

⁹⁵ *Ozvěny války*

bezpečnosti, tj. nárůstu hrozeb ze strany teroristických organizací, jako je právě Al-Káida na Arabském poloostrově.

Jemen je přitažlivý i pro extremisty z ostatních islámských zemí, především pak z Afghánistánu či Pákistánu. Hornaté oblasti vzdálené od centra jsou přirozenou pevností, která poskytuje ochranu členům této organizace, tomu navíc nahrává i neschopnost centrální vlády mít tyto oblasti pod kontrolou (Phillips 2015). Počet a státní příslušnost členů AQAP se dá těžko odhadovat, přesto Murad Shishani (2010) hovoří o asi 57 % Jemenců v organizaci, 37 % členů ze Saúdské Arábie, zbytek pak tvoří jiné země. AQAP v sobě zahrnuje členy pocházející z různých kmenů napříč Jemenem, což je v kombinaci s absencí státní kontroly hlavním důvodem jejího úspěchu v této zemi. Administrativa Spojených v roce 2014 odhadovala počet členů přibližně na tisíc, což je oproti roku 2009, kdy se hovořilo o dvou až třech stovkách členů, značný nárůst (U.S. Department of State 2014).

Vzhledem k jednotlivým teroristickým útokům AQAP můžeme pozorovat, že se postupně měnila její strategie. Zatímco do roku 2006⁹⁶ se útoky zaměřovaly především na zahraniční cíle⁹⁷, jednalo se o zahraniční ambasády, zahraniční pracovníky či lodě, kolem roku 2006 se pozvolna tato strategie mění (Council on Foreign Relations 2015). Od roku 2006 se útoky stávají promyšlenějšími, sebevražedné útoky na hotely a vojenské lodě jsou vystřídány atentáty na mezinárodní letiště, letadla a únosy zahraničních turistů⁹⁸. Postupně útoky Al-Káidy, a po roce 2009 AQAP, směřují na ropnou infrastrukturu v Jemenu, jsou

---

⁹⁶ v té době ještě nehovoříme o AQAP

⁹⁷ Organizace se v této oblasti přihlásila k odpovědnosti za četný počet útoků. Mezi ně patří například neúspěšný atentát na saúdského prince Muhammada Najefa ze srpna 2009, útoky na americkou ambasádu v Saně z roku 2008, útoky na italské a britské ambasády, sebevražedné útoky mířící na belgické turisty v lednu 2008 a korejské turisty v březnu 2009 či bombardování japonského ropného tankeru v dubnu 2008. V květnu 2012 sebevražedný atentátník zabil při vojenské přehlídce v hlavním městě více než 90 jemenských vojáků. V prosinci 2013 útoky na ministerstvo obrany vojenskou nemocnici způsobily smrt více než 50 lidem – AQAP se následně omluvila za zabití neozbrojeného zdravotnického personálu (Council on Foreign Relations 2015).

⁹⁸ V roce 2009 AQAP nastražila bombu do letadla letícího do Detroitu, tento pokus byl však neúspěšný. Dvakrát se také pokusili nastražit bombu do amerických nákladních letadel v roce 2010. V roce 2015 se AQAP přihlásila k teroristickým útokům na redakci časopisu Charlie Hebdo v Paříži.

prováděny útoky na ropovody, ropná pole a plynovody⁹⁹ (Zimmermann 2015). Z toho můžeme vyvodit, že hlavním nepřitelem pro AQAP jsou jak Spojené státy americké a další západní země, tak i jemenský režim. Atentáty, které ohrožují místní obyvatelstvo však popularitu AQAP nijak nezvyšují, proto se soustředí především na zahraniční cíle či na příslušníky ozbrojených složek.

Je patrné, že vláda Jemenské republiky není bez pomoci schopná eliminovat domácí bezpečnostní hrozbu, kterou představuje Al-Káida na Arabském poloostrově. To je důvodem, proč se do snah o řešení této hrozby zapojily Spojené státy americké. Strategie Spojených států v boji proti AQAP je trojí: bojovat s AQAP v krátkodobém horizontu, zvyšovat rozvojovou pomoc v dlouhodobém horizontu a organizovat mezinárodní podporu pro stabilizaci situace. V lednu 2010 Obamova administrativa (U.S. Department of State 2013) označila AQAP za zahraniční teroristickou organizaci a OSN zavedlo téhož roku sankce proti vůdcům AQAP. USA spolupracovaly s Jemenem v boji proti terorismu od října 2010¹⁰⁰ a především po útocích z 11. září 2001, ale násilné potlačení protestů režimem prezidenta Sáliha mělo na vzájemné vztahy Jemenu a USA nepříznivý vliv, což vyvrcholilo v květnu 2011, kdy došlo na nátlak GCC a USA k předání moci a odchodu Sáliha (U.S. Department of State 2011a). V květnu 2013 pak Obamova administrativa (The White House 2013) hrozila sankcemi pro jednotlivce, kteří by narušovali politickou tranzici vedenou prezidentem Hádím. Hádí se Spojenými státy udržuje silné vztahy napříč tomu, že jeho domácí podpora nijak silná není. Americký plán cíleného zabíjení se rozšířil s výstavbou základen na Arabském poloostrově a v Africkém rohu (Council on Foreign Relations 2013). Obamova administrativa¹⁰¹ provedla desítky útoků bezpilotními letadly. Umírněné odhady naznačují, že při nich zahynulo 650 lidí (The Long War Journal 2016). Nicméně *New America Foundation* tvrdí (2015), že k březnu 2015 bylo zabito nejméně 1100 obětí. Plán navržený USA pokračoval i poté, co byl prezident Hádí

---

⁹⁹ nicméně zahraniční ambasády a pracovníci jsou cílem stále

¹⁰⁰ 12. 10. se terčem útoku AQAP stala americká loď USS Cole nacházející se v Adenu, při útoku zemřelo 17 amerických vojáků a 39 jich bylo zraněno

¹⁰¹ Bushova administrativa provedla jeden, a to v roce 2002

nucen opustit hlavní město, a během února byli zabití čtyři členové AQAP (Reuters 2015b). Akce byly pozastaveny, když došlo k obsazení hlavního města skupinou Hutí. USA stáhlo jednotky pro zvláštní operace, které pomáhaly jemenským vojákům (The Wall Street Journal 2015b). I přes zabití několika hlavních představitelů AQAP¹⁰², je úspěšnost dronových útoků zpochybňována. Hlavním argumentem kritiky (Zenko 2013) je, že tyto útoky bezpilotními letouny vyvolávají anti-amerikanistické nálady v Jemenu, odcizují jemenské obyvatelstvo centrální vládě a zabíjí také civilní obyvatelstvo, které pak následně začíná sympatizovat s AQAP.

5.4 Islámský stát

Al-Káida na Arabském poloostrově není jedinou teroristickou organizací působící na území Jemenu, která limituje schopnost centrální vlády zajistit bezpečnost obyvatel. Na vzestupu je i další organizace, odkazující se na takzvaný Islámský stát (IS) působící především v Iráku a Sýrii. Oficiálně se na scénu dostává v listopadu 2014, kdy čelní představitel Islámského státu Abú Bakr Bagdádí oznámil, že přijal přísahu spolubojovníků z Jemenu, stejně jako z Libye, Egypta a Saúdské Arábie (Al Monitor 2014a). Ačkoli fungování Islámského státu, který hovoří o Jemenu jako o své provincii¹⁰³, není v případě Jemenu nijak zřejmé, jednoznačně se dá říct, že od roku 2014 skupina získává na síle a velikosti, a tudíž představuje pro Jemen další vážnou bezpečnostní hrozbu (Jenkins 2014).

Kromě vyjádření podpory členům Islámského státu ze strany AQAP v srpnu 2014, nebyla přítomnost IS nijak viditelná. To se změnilo na konci roku 2014 ve chvíli, kdy Hutíové začali bojovat o kontrolu nad hlavním městem (BBC News 2015). Jak tvrdí Brian Perkins (2015), Islámský stát se zřejmě v této době rozhodoval, zda využije prohlubující se bezpečnostní krizi v Jemenu, a usídli se i zde.

---

¹⁰² Awlaki, Khan a Saíd Šihri, který se po propuštění z věznice Guantánamo přidal k AQAP (Independent 2013)

¹⁰³ *Wilayat al-Yemen*, neboli Provincie Jemen

Z hlediska struktury této organizace, Bagdádí často zmiňuje funkci guvernéra provincie, nicméně pro Jemen konkrétní jméno nikdy neoznámil. Gregory Johnsen (2016) však identifikuje guvernérem Abú Bilála Harbího. Toto tvrzení může být sporné, jelikož nelze nezávisle ověřit. Další námitkou je fakt, že IS působící v Jemenu není původem jemenský, ale může být spíše saúdskoarabský, a také postrádá dostatečnou armádu, kmenovou, osobní či náboženskou legitimitu. I když je vedení této organizace nejasné, organizační struktura Provincie Jemen se dělí na několik subprovincií. Nejméně sedm subprovincií, které se řadí do Provincie Jemen, se přihlásilo k odpovědnosti za útoky v roce 2015 v Saná, Ibbu, Taízu, Láhidžu, Adenu, Šabwá, Hadramutu a Bajdě. Předpokládá se, že každá ze skupin IS působící v jednotlivých subprovinciích, je schopna pracovat samostatně, jako je tomu v případě Sýrie a Iráku. Podle Perkinse (2015) je pravděpodobné, že někteří členové IS patřili původně k AQAP, ale z nespokojenosti odešli. Podle videa s názvem *Zpráva od lvů z poloostrova*, které přes *Twitter* zveřejnila buňka IS ze subprovincie Šabwá, má jemenská pobočka Islámského státu za členu i několik občanů Saúdské Arábie (Washington 2015).

Ačkoli AQAP stále zůstává největší a nejsilnější sunnitskou islamistickou militantní skupinou působící v Jemenu, Islámský stát pro ni začíná představovat čím dál větší hrozbu. To dokládá fakt, že jak AQAP, tak i IS, soupeří o vliv na sunnitské kmeny a skupiny, které vystupují proti skupině Hutí (Johnsen 2016). Soutěž o životně důležité zdroje, jako je peněžní kapitál, zbraně a noví bojovníci, ještě zvětšuje napětí mezi těmito dvěma skupinami.

5.5 Vnitrostátní bezpečnostní situace v roce 2011

Počátek roku 2011 se nesl ve znamení protestů politických aktivistů a především mladých lidí proti vládnoucím jemenským elitám. Na konci února skupina

Hutí¹⁰⁴ vyjadřila podporu těmto demonstracím a přidává se ke koalici opozičních stran včetně hlavních levicových frakcí a také strany Isláh a přeběhlíků z vládnoucího Všelidového kongresu. Pro mnoho Jemenců bylo uzurpování moci vládnoucí elitou legitimním důvodem pro povstání, zapojení ostatních frakcí do protivládních protestů tyto důvody ještě posílil. Vzhledem k faktu, že došlo k vnitřnímu rozdělení armády a institucionální struktury, centrální kontrola nad Jemen se postupně rozpadala (International Crisis Group 2015b). Během prvních dvou měsíců Hutíové převzali kontrolu nad podstatnou částí provincie Sadá. Ve městech Saná a Taíz se střetávali podporovatelé a odpůrce režimu prezidenta Sáliha, došlo k násilným zásahům ze strany vlády (The Telegraph 2011). Chaosu využila nejen skupina Hutí, ale i secesionisté na jihu země a Al-Káida, které se podařilo převzít kontrolu nad většinou území jižní provincie Abján (Reuters 2011).

Obavy z hrozícího kolapsu podnítily mezinárodní aktéry¹⁰⁵, aby se do situace vložily a zprostředkovaly mírové rozhovory. Zvláštní poradce OSN pro Jemen Jamal Benomar, který byl do funkce jmenován v dubnu, byl jednání také přítomen. Všichni zapojení aktéři usilovali o mírovou dohodu mezi Všelidovým kongresem a opozicí, ovšem za vyloučení skupiny Hutí a jižních povstalců. To se ukázalo jako chybný krok, jelikož bez zapojení těchto dvou skupin nebylo faktické příměří možné (International Crisis Group 2015b). Jednání také posílila rozpory uvnitř vládnoucí elity, prohloubila neshody jednotlivých opozičních skupin a posílila vliv jemenské parlamentní koalice¹⁰⁶. Snahy o mír nakonec vyústily v podepsání dohody v listopadu v Rijádu (The New York Times 2011a). Sálíh se zavázal ke vzdání se moci výměnou za imunitu, měla být vytvořena vláda národní jednoty zahrnující Všelidový kongres a jemenskou parlamentní koalici a ustanovení dvouletého přechodného období za vedení Mansúra Hádí, do té doby jemenského viceprezidenta (Al Jazeera 2011a).

---

¹⁰⁴ Ale nejenom ona, na stranu protivládních protestů se přidalo i hnutí z jihu země.

¹⁰⁵ Jednalo se o Radu států pro spolupráci v Perském zálivu a skupinu G10.

¹⁰⁶ Tato koalice vznikla roku 2002 a zahrnuje Jemenskou socialistickou stranu, stranu Isláh a tři menší politické strany (Haq, Jednotnou stranu a Sjednocenou stranu lidových sil). Uvnitř koalice se objevují vnitřní rozpory, přesto však usilovala o reformy týkající se menší korupce a demokratičtější vlády (Al Jazeera 2011b).

Bezpečnostní situace v roce 2011 byla ovlivňována politickou nestabilitou, která eliminovala schopnost centrální vlády potlačovat hrozbu terorismu. Jemenské bezpečnostní síly se sice snažily demonstrovat svoji sílu v Saná a dalších velkých městech, nicméně i přesto byly teroristické organizace jako AQAP či IS schopné rozšiřovat sféry svého vlivu. Občanům Jemenu, ale i zahraničním pracovníkům hrozilo velké riziko únosů (OSAC 2012).

V únoru tohoto roku provedla AQAP útoky na vládní úředníky, v březnu pak islamisté obsadili továrnu na zbraně, kde následný výbuch zabil asi 150 lidí (The New York Times Magazine 2011). V dubnu AQAP uplatnila islamistické právo šaría, kdy ve městě Ahabwa členové AQAP usekli ruce dvěma zlodějům. V květnu došlo k únosům tří francouzských humanitárních pracovníků¹⁰⁷. V červnu příslušníci AQAP zabili plukovníka armády Saúdské Arábie a také člena pohraniční stráže, když se snažili o překročení hranic do Saúdské Arábie z provincie Sadá. Byl také zabit britský občan pracující pro námořní společnost působící v Jemenu. Říjnu členové AQAP provedli sabotáž plynovodu spojující naleziště plynu v Máribu se závodem ve městě Belhaf nacházející se v provincii Šabwáh. Tento útok narušil tok plynu a způsobil požár (OSAC 2012).

Dle *The Overseas Security Advisory Council* (OSAC 2012) byla úroveň obecné kriminality v roce 2011 středně vysoká, oproti minulým letům stoupla o přibližně 120 %, a to především z důvodů politického násilí, ekonomickým problémům a Arabskému jaru. Nicméně skutečnou míru kriminality je obtížné změřit vzhledem k nedostatku spolehlivých dat. I přes to lze říci, že nejzávažnější trestná činnost se soustřeďuje kolem města Saná a většina trestných činů připadá na noční hodiny. Zatímco kriminalita je srovnatelná s jinými městy podobné velikosti jako je Saná, nejzávažnější hrozbu pro bezpečnost obyvatel představoval domácí a mezinárodní terorismus. Politické násilí bylo v Jemenu na vzestupu a zahrnovalo hrozby přicházející od povstalců na severu a na jihu. Jemen má se Saúdskou Arábií

---

¹⁰⁷ Propuštěni byli v listopadu.

propustnou hranici, stejně jako víceméně nestřežené pobřeží. Poloha Jemenu v blízkosti Afrického rohu způsobuje dlouholeté problémy s migranty a geografická blízkost Somálska vystavuje Jemen pirátství (The New York Times 2011b).

5.6 Vnitrostátní bezpečnostní situace v roce 2012

Zatímco mírová dohoda vyzývala k národnímu dialogu, zároveň také dávala institucionalizovanou podobu vyloučení některých protivládních frakcí, což se projevilo v prohlubující se nejistotě a také bojkotu volby a následné inaugurace nového prezidenta Hádího ze strany skupiny Hutí a jižních separatistů, následkem čehož se tyto dvě skupiny radikalizovaly. Mimo představitele elity v hlavním městě byl národní dialog z velké části odmítán, převážná část delegátů mu přisuzovala jen malou legitimitu¹⁰⁸ (Reuters 2012a; 2012b; The Christian Science Monitor 2012).

V březnu došlo k nárůstu agresivity jižních separatistů, kteří obsadili vojenskou základnu, zabili 180 vojáků a 70 civilistů. Ve stejné době USA podnikají letecké útoky na pozice AQAP na jihu, dochází k několika teroristickým útokům, únosům a útokům na ropovody (Al Jazeera 2012a). V hlavním městě propukly demonstrace za trestní stíhání bývalého prezidenta Sáliha. V dubnu prezident Hádí obměnil elity napojené na bývalý režim (Al Akhbar 2012). V květnu AQAP pomocí bombového útoku v hlavním městě zabila 100 osob. Je také nalezena bomba v americkém letadle, ke které se hlásí AQAP. V červnu jsou uskutečněny další atentáty. Vláda přiznala, že během náletů na pozice Al-Káidy umírá několik pracovníků Mezinárodní červeného kříže, kteří v zemi působili. Vláda se také pokoušela vyjednávat se Hutí (Al Jazeera 2012b).

V červenci příznivci bývalého prezidenta obsadili Ministerstvo vnitra. O měsíc později skupiny vedené Ahmedem Alím Sálihem, synem bývalého prezidenta, zaútočily na Ministerstvo obrany. Vykonány jsou také několikanásobné útoky

---

¹⁰⁸ Jednání dosáhla výsledku až v lednu 2014, a to navzdory odchodu většiny zástupců z jihu a hlubokých sporů o novou federalizaci země, kdy byl Hádí obviněn, že jedná pouze ve vlastním zájmu.

na ropovody. V září AQAP zaútočila na americké velvyslanectví v Saná. Spojené státy americké odpověděly vysláním svých jednotek do země (Al Jazeera 2012b). V dalších měsících pokračují atentáty páchané Al-Káidou na vojenské základny a ropovody. V listopadu je zabit saúdskoarabský diplomat, následují nálety vedené USA proti pozicím AQAP (Reuters 2012c). Několik kmenů z jižních oblastí akceptovalo nabídku vlády na mírové rozhovory (Reuters 2012d).

5.7 Vnitrostátní bezpečnostní situace v roce 2013

Na počátku tohoto roku byl zabit jeden z předních vůdců Al-Káidy na Arabském poloostrově Saíd Šehri, stalo se tak v důsledku náletů amerických dronů (Los Angeles Times 2013). Při příležitosti oslav jednoho roku do odchodu prezidenta Sáliha se uskutečnilo několik násilných demonstrací a napětí mezi protivládními skupinami a vládou dosáhlo nejvyšších hodnot od počátku roku 2012. Prezident Hádí oznámil, že se bude tvořit nová ústava a v březnu se zahájí dialog o usmíření (Al Jazeera 2013). Bývalý prezident Sálih nepřestává zasahovat do dění, když vyzval k usmíření. V dubnu byl odstraněn Ahmed Sálih, velitel republikánské gardy, a další příslušníci Sálihovy rodiny odešli do exilu (Al Monitor 2013). Došlo také k útokům na ropovody, především v provincii Maarib. V polovině roku 2013 se napětí mezi vládou, skupinou Hutí, stranou Isláh a jižními separatisty dále stupňuje. Jižní separatisté dokonce tvrdili, že budou bojkotovat výsledek národního dialogu o usmíření, ať už výsledek bude jakýkoli. Centrální vláda se oficiálně omluvila jižním provinciím za občanskou válku z poloviny devadesátých let (Gulf News 2013). V srpnu byly z důvodu bezpečnosti pracovníků uzavřeny zahraniční ambasády USA, Francie, Velké Británie, Nizozemska a dalších zemí (The Washington Times 2013). Dne 14. září bylo uzavřeno dočasné, roční příměří, které bylo však záhy porušováno skupinou Hutí. V Adenu na jihu země se při příležitosti výročí nezávislosti na Velké Británii konaly rozsáhlé demonstrace, jejichž požadavkem je odproštění se od okupace severem (Yemen Times 2013).

I přes výměnu vlády v únoru 2012 čelil Jemen i nadále mnoha bezpečnostním hrozbám, včetně neochoty vyměnit úředníky spjaté s minulým režimem, kmenovým sporů a protivládním skupinám na severu i na jihu země. Tyto problémy spojené s přetrvávající špatnou ekonomickou situací a obecně slabým bezpečnostním aparátem země, poskytovaly ideální prostředí, charakteristické bezprávím, pro teroristické organizace a jejich operace. Al-Káida a další skupiny provedly stovky útoků, včetně sebevražedných atentátů, bomb ukrytých v autech, přepadení, únosů a cílených atentátů na celém jemenském území. Dne 10. ledna byl v Mahfidu v provincii Abján zabit šejk Alí Abdul Salam, vystupující jako prostředník ve vyjednávání mezi vládou a AQAP. O týden později dva neznámí ozbrojenci na motocyklech zastřelili náčelníka policie Abdulláha Muškihova v provincii Dhamar. Dne 28. ledna sebevražedný bombový útok v provincii Bajdá uskutečněný příslušníky AQAP zabil 11 vojáků a dalších 17 jich zranil, na počátku února byli v této provincii zabiti další dva vojáci a 3 zraněni, v dubnu zde došlo k zabití pěti vojáků. Dne 27. června AQAP vyhodila do vzduchu ropovod v provincii Márib. 20. září došlo členy AQAP k odpálení bomby umístěné v autě ve vojenském táboře v provincii Šebwah, zemřelo 21 vojáků. Na konci září členové AQAP obsadili oblastní vojenské velitelství v provincii Hadramut a zabili 10 vojáků. Na počátku října byl zabit německý bezpečnostní důstojník v hlavním městě, údajně se jednalo o nepovedený pokus o únos. Dne 11. října se sebevražedný atentátník vyhodil do vzduchu na trhu konaném v provincii Láhidž, přičemž bylo zraněno 7 lidí. Dne 26. listopadu neznámí ozbrojenci zastřelili dva Bělorusy pracující pro v Saná, byl také zabit plukovník Ahmed Ismaíl Jahrady, ředitel výcviku na policejní akademii v Saná (International Crisis Group 2015; OSAC 2014).

5. prosince provedli ozbrojenci blízcí Al-Káidě útok na ministerstvo obrany v hlavním městě, když odpálili bombu, aby získali vstup do areálu. Při útoku bylo zabito 57 osob a stovky bylo zraněno (The New York Times 2013). V polovině prosince byl v hlavním městě napaden japonský diplomat, jednalo se o nepovedený pokus o únos. V průběhu roku 2013 došlo také k několika úspěšným únosům, oběťmi byli

2 Nizozemci, 2 Jihoafričané, 1 Američan, 1 občan Sierry Leone, 1 Íránec, 1 Saúd a 1 Ukrajinec (International Crisis Group 2015; OSAC 2014).

5.8 Vnitrostátní bezpečnostní situace v roce 2014

V lednu byl ukončen národní dialog pro usmíření, který byl zahájen v březnu roku 2013. Výsledkem je prodloužení prezidentského mandátu o jeden rok kvůli dohledu nad vytvářením nové ústavy a referendu před volbami. Prezident Hádí získal pravomoc pro vytvoření týmu na dohodnutí nového počtu federálních jednotek země (Al Jazeera 2014). Pokračují boje mezi skupinou Hutí a jejími odpůrci v provinciích Džauf, Amrán, Sadá a Saná (Al Monitor 2014b).

V únoru vláda představila nový plán na federalizaci země, která má být rozdělena na šest provincií, přičemž dvě provincie se budou rozkládat na jihu a čtyři na severu země. S tímto plánem vyjádřili nesouhlas jak jižní separatisté, tak i skupina Hutí (IRIN 2014). Otevřené střety probíhaly nejen se skupinou Hutí, ale i se separatisty z jihu a Al-Káidou. Prezident Hádí prohlašuje, že země je s AQAP v otevřené válce. AQAP vyjadřuje podporu Islámskému státu v Iráku (International Crisis Group 2014).

V září roku 2014 byla uzavřena dohoda s Hutí, podle níž se mají stáhnout z hlavního města, což se však nestalo a Hutíové pokračovali v jeho obsazování. Upevňovali také svoji pozici na severu země, v oblasti v blízkosti Rudého moře však narazili na odpor podporovatelů strany Isláh a AQAP. Jižní oblasti nepřestávaly volat po nezávislosti území, požadovaly také, aby mezinárodní ropné společnosti zastavily vývoz ropy až do vyhlášení nového jižního státu (Reuters 2014a; 2014b). Podporovatelé bývalého prezidenta se snažili posílit svou moc tím, že opakovaně kritizovali vládu, což podkopávalo úsilí vlády o udržení legitimacy. Hutíové pokračovali v expanzi, především v severních oblastech (Yemen Times 2014).

5.9 Vnitrostátní bezpečnostní situace v roce 2015

Dne 22. ledna vláda a prezident Hádí rezignovali. Skupina Hutí přebrala kontrolu nad hlavním městem Saná včetně prezidentského sídla, vojenských a dalších státních institucí. Hádí je držen v domácím vězení. Mezinárodní pozorovatelé se obávali, že by Hutíové mohli jmenovat nového prezidenta nebo vojenský výbor bez zapojení jiných opozičních skupin, což by vyvolalo násilné akce (International Crisis Group 2015b; Al Jazeera 2015a; 2015b).

V únoru Hutíové oznámili vznik revoluční rady. Rada bezpečnosti OSN (UN News Centre 2015b) vyzvala, aby se Hutí vzdali kontroly nad státními institucemi a propustili prezidenta a ministry. Prezident Hádí poté opouští hlavní město, vydává prohlášení o setrvání ve funkci prezidenta a obviňuje skupinu Hutí ze státního převratu (Al Jazeera 2015b).

Mocenského vakua využily skupiny na jihu a západu země, deklarovaly autonomii na hlavním městě a svoji připravenost bojovat pro Hutíům. Saúdská Arábie spolu s dalšími mezinárodními spojenci zahájila operaci Rozhodující bouře, která byla namířena pro Hutíům a dalším ozbrojeným skupinám navázaným na Sáliha (The Wall Street Journal 2015c). Cílem operace byla i restaurace prezidenta Hádího. Operace trvala od března do dubna, kdy bylo vyhlášeno zbrojní embargo na skupinu Hutí (The New York Times 2015a). Podle zpráv UNHCR bylo v době od 26. března 2015 do 20. května 2015 zabito přes tisíc civilistů a země byla na pokraji úplného kolapsu (UNHCR 2015).

V červenci byl vyhlášen třetí stupeň humanitární krize, přičemž bylo opakovaně upozorňováno na nebezpečí vypuknutí hladomoru, pokud se nezmírní námořní blokády dodávek do Jemenu (United Nations 2015). Amnesty International (2015b) obvinila všechny válčící strany z páčání válečných zločinů. V této době skupina Hutí poprvé přistoupila na ústupky a stáhla se z několika měst. Stále však ovládala provincie Sadá, Džauf, Mária a snažila se o expanzi do dalších částí země (Reuters 2015a). Centrální oblasti včetně hlavního města byly rozděleny mezi povstalce, kteří

však netvořili jednotnou skupinu. Jižní oblasti byly ovlivňovány napětím kvůli postupu Hutíů, civilním povstáním a pokusem prezidenta Hádího získat zpět svou legitimitu. Dokonce i oblasti na jih od hlavního města, kde se Hutíové snažili upevňovat svoji moc, se zmítali v nepokojích, jelikož část obyvatel se stavěla na odpor.

Co se týče politicky motivovaného násilí v zemi, hodnocení organizací *Amnesty International*, *Human Rights Watch* i *US State Department* sjednocené v *The Political Terror Scale* (2015) dokládá, že je na vzestupu. *Amnesty International* nejhůře hodnotí roky 2011 a 2014, zatímco jak *US State Department*, tak i *Human Right Watch* přisuzují nejvyšší hodnotu politického násilí roku 2014¹⁰⁹.

5.10 Regionální kontext

Nyní se zaměříme na to, jak oslabení centrální vlády využívají nejen nestátní ozbrojené skupiny uvnitř státu, ale také mezinárodní aktéři, kteří zasahují do suverenity Jemenské republiky, ať už přímo, nebo nepřímo.

Politika Jemenu je dlouhodobě ovlivňována jeho severním sousedem. Saúdská Arábie hrála klíčovou roli při utváření jemenské politiky, financování několika sunnitských frakcí a jemenských kmenových vůdců a také hrála důležitou roli v dohodě o předání moci novému prezidentu Hádímu (Eliason 2015). Přesto však vztah Jemenu a Saúdské Arábie utrpěl ránu v důsledku vzestupu a posílení skupiny Hutí, kterou Saúdové v březnu 2014 prohlásili za teroristickou (Nader 2015). Je ale třeba říci, že Saúdská Arábie přítomnost skupiny Hutí v provincii Sadá dlouho tolerovali – do té doby, než je začala ohrožovat. Nicméně jak již bylo řečeno, Saúdská Arábie přestala financovat jemenskou vládu ve chvíli, kdy Hutíové převzali kontrolu nad hlavním městem. Saúdská Arábie chápe Hutí jako projev vlivu Íránu (Eliason 2015). Tento rámec konfliktu v Jemenu proto může fungovat jako zástěrka v regionálním boji o moc mezi sunnitskými státy a šíitským Íránem.

---

¹⁰⁹ Je ale nutné upozornit, že do hodnocení není zahrnut rok 2015.

Saúdská Arábie však není jediným státem, který má na dění v Jemenu vliv. Dalším zainteresovaným aktérem je Kuvajt, který dlouhodobě udržoval vztahy s jižními secesionistickými frakcemi, zatímco jeden z klíčových vůdců separatistů Hajdar Bakr Attas čerpal z podpory Spojených arabských emirátů (Nader 2015). To může být důvodem, proč se Hutíové snaží hledat podporu v Íránu.

Bezpečnostní situaci v Jemenu můžeme nahlížet také jako arénu pro soupeření Saúdské Arábie a Íránu. Obsazení hlavního města a dalších velkých měst skupinou Hutí vyvolalo saúdskoarabské letecké útoky proti vojenským a civilním cílům. Hutíové, kteří se hlásí k šíitskému islámu, jsou totiž Saúdskou Arábií vnímáni jako prodloužená ruka Teheránu (Nader 2015). Írán se proti tomuto nařčení nikdy nevymezil, považuje Hutí ne za strategické spojence, ale spíše za protipól pro svého hlavního regionálního rivala. Zároveň vojenská podpora Spojených států pro saúdskoarabský boj s Hutí může sloužit k uklidnění klíčového arabského spojence v době, kdy vznikaly jaderné dohody mezi USA a Íránem (Eliason 2015). Tento spor pravděpodobně nebude mít jasného vítěze, neboť Saúdská Arábie nedokáže plně vnutit Jemenu řešení a Íránu se nepodaří rozšířit svůj vliv na Arabském poloostrově natolik, aby to výrazně ohrozilo postavení Saúdské Arábie (Gardner 2015). Navíc největší výzvou pro Spojené státy není boj se skupinou Hutí, ale Al-Káida na Arabském poloostrově, která na jemenském území postupně expanduje. Nestabilita v Jemenu tak ohrožuje pozice i vzájemné vztahy Saúdské Arábie, Íránu i USA. AQAP je pro všechny tři země velkou hrozbou, navíc ani jedna ze stran není schopná prosadit plné řešení vzniklé situace.

Vzhledem k tomu, že protesty Arabského jara v roce 2011 zasáhly i Jemen, prezident Sálíh přesunul vojáky, kteří byli původně rozmístěni po celé zemi, do hlavního města Saná ve snaze zvrátit náhlé ohrožení. Tím vzniklo bezpečnostní vakuum na jihu země, a islamistické milice ho následně využily pro rozšíření svého vlivu v jižní provincii Abján (Congressional Research Service 2015). AQAP pak prohlásil provincii Abján islámským emirátem a obnovil zde sociální služby, opravil infrastrukturu a zavedl právo šaría (Council on Foreign Relations 2014). Svůj vliv

rozšířila kromě Al-Káidy na Arabském poloostrově také povstalecká skupina Hutí a secesní skupiny na jihu země, žádná z nich však není schopná efektivně spravovat celé území Jemenské republiky (International Crisis Group 2015a). Jemenská vláda provádí vojenské operaci proti skupině Hutí od roku 2004, přesto však nebyla schopna tyto nepokoje, postupně přerostlé v otevřený konflikt, potlačit. I přes období dočasných příměří jemenský stát spolu s koalicí vedenou Saúdskou Arábií nezajistil stabilizaci situace, naopak násilí narůstá a postupně se rozšířilo i mimo provincii Sadá. Plán na tranzici podporovaný Radou pro spolupráci států Perského zálivu a Spojenými státy americkými selhal, zahraniční ambasády v hlavním městě byly uzavřeny. Občanská válka, před kterou varoval prezident Hádí v roce 2013 (The Economist 2013), a zahraniční intervence, umocnily bezpečnostní nestabilitu a posílily nestátní aktéry.

Shrňme-li nejdůležitější body, můžeme konstatovat, že centrální vláda nedisponuje vnitřní suverenitou ani vládním monopolem na užití legitimního násilí, jelikož nedokáže zajistit bezpečnost obyvatel, což se projevuje v neschopnosti eliminovat domácí hrozby a míru kriminality, tedy není schopná poskytnout svým obyvatelům primární politický statek, jímž je zajištění bezpečnosti.

Pokud se blíže zaměříme na expanzi vlivu skupiny Hutí¹¹⁰, všimneme si, že zatímco v roce 2012 byla její přítomnost patrná v provinciích Amrán, Džauf a Mahwit, na podzim 2014 se rozšířila i do provincií Hajah, Hudajdah, Ibb a Rajmah. V roce 2015, konkrétně na jaře, byli Hutíové přítomni v také v provinciích Abján, Aden, Bajdá, Dhalé, Láhidž, Márib, Taíz a na jihozápadě provincie Šabwah, nesmíme opomenout ani její přítomnost v oblastech hlavního města Saná. Co se týče skupiny AQAP¹¹¹, ta ovládá provincii Hadramut na jihu Jemenu a operuje v provinciích Abján, Aden, Bajdá, Džauf, Márib a Šabwah. Separatistické a secesionistické tendence spojující se do Hnutí jihu se týkají provincií Abján, Aden, Dhalé, Hadramut, Láhidž a Šabwah. Přítomnost Islámského státu nelze jednoznačně geograficky určit, nicméně

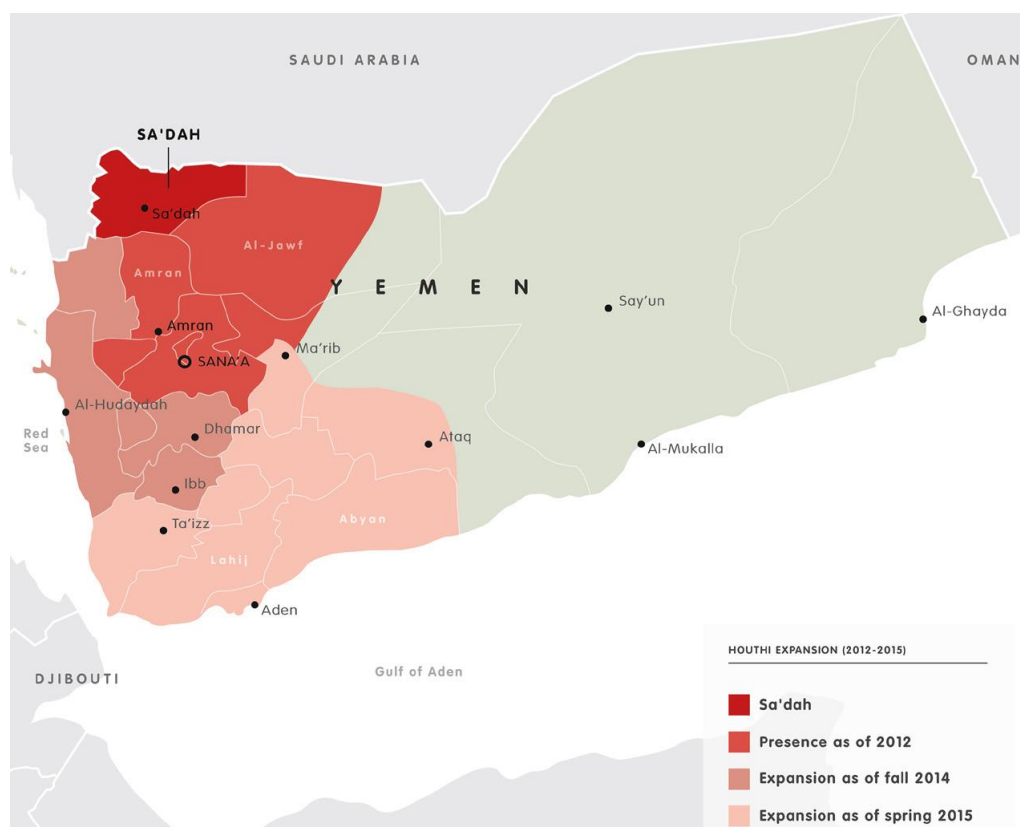
¹¹⁰ viz mapa č. 5: Expanze skupiny Hutí v letech 2012–2015

¹¹¹ viz mapa č. 6: Přítomnost AQAP na území Jemenu

Ize konstatovat, že v jejím jméně došlo k teroristickým útokům v provinciích Aden, Bajdá, Hadramut, Ibb, Láhidž, Šabwah, Taíz a také ve hlavním městě Jemenské republiky (European Council on Foreign Relations 2016; National Counterterrorism Center 2016; Stracke a Haidar 2010).

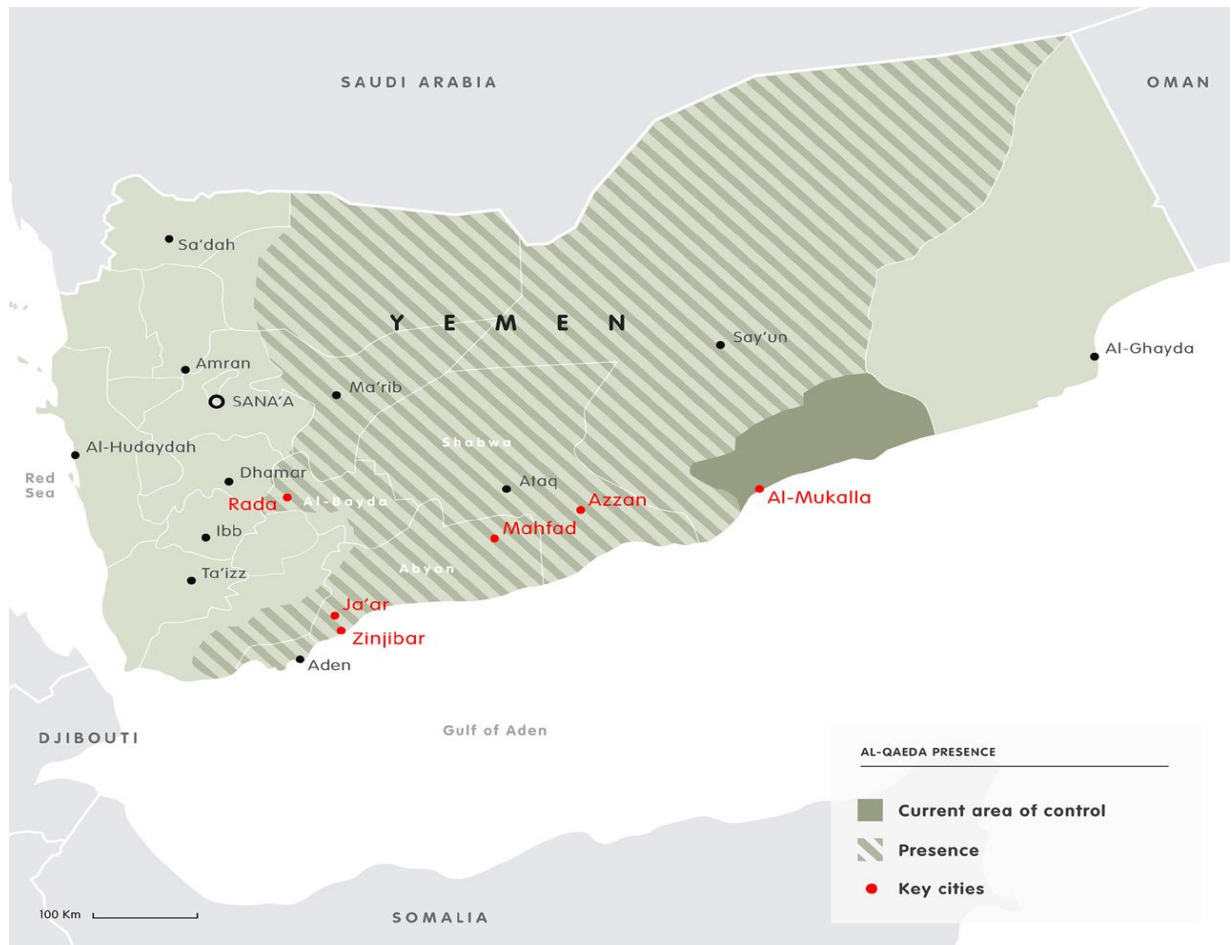
Politické a ekonomické problémy Jemenu byly umocněny svržením vlády ze strany skupiny Hutí a následnými leteckými operacemi a blokádami vedenými Saúdskou Arábií. Jemen, jako jedna z nejchudších arabských zemí, kde míra chudoby dle Světové banky (The World Bank 2016v) již v roce 2012 dosahovala 55 % a téměř polovina obyvatel potřebovala potravinovou pomoc, je tímto bezpečnostním vývojem stále více ohrožována a (World Food Programme 2012). Světová banka pozastavila v zemi svou činnost v březnu 2015, právě z důvodů politických a bezpečnostních (The World Bank 2015c). Rychlý růst populace vyvíjí tlak na přírodní zdroje, zvláště pak na vodu a veřejné služby.

Mapa 5 - Expanze skupiny Hutí v letech 2012-2015

Zdroj: (European Council on Foreign Relations 2016).

Mapa 6 - Přítomnost AQAP na území Jemenu

Zdroj: (European Council on Foreign Relations 2016).

ZÁVĚR

Tato diplomová práce se věnovala problematice slabé státnosti a aplikovala tento koncept na případ Jemenské republiky. Na počátku práce byly stanoveny ekonomické, politické a bezpečnostní indikátory, pomocí nichž byla analyzována míra slabosti Jemenské republiky ve zkoumaném období 2011–2015 a příčiny, které k tomuto stavu vedly.

Prvním zkoumaným okruhem byla ekonomická situace země. Jednalo se konkrétně o všeobecný ekonomický stav země, který zahrnoval výši hrubého národního příjmu na obyvatele, výši hrubého národního produktu na obyvatele, dále pak celkový státní dluh v zahraničí, ekonomický růst a inflaci. Jemen, jakožto nejchudší stát Arabského poloostrova, dosahuje relativně nízkých hodnot, co se týče výše HNP i HDP na obyvatele, ve zkoumaném období klesl hrubý národní příjem na obyvatele o 180 USD, hrubý domácí produkt na obyvatele mírně narostl. Nicméně musíme podotknout, že nemáme k dispozici data pro roky 2013, 2014 a 2015, proto nelze vyvozovat úplné závěry o zlepšující se či naopak zhoršující se ekonomické situace země. Stejně je tomu i v případě celkového státního dluhu v zahraničí, který mezi lety 2011–2012 narostl o 1,3 miliardy USD. Také statistiky znázorňující inflaci jsou neúplné, mezi lety 2011–2013 však můžeme hovořit o nárůstu 24,2 %. Co se týče ekonomického růstu země, od roku 2012 lze hovořit o mírném nárůstu, nicméně data jsou opět neúplná. Signifikantním faktorem, který ovlivňuje ekonomický stav země, je těžba ropy. Přesto, že Jemen není v porovnání s jinými zeměmi Arabského poloostrova významným producentem ani vývozcem této komodity, disponuje dostatečnými zásobami, jejichž prodej by mohl zlepšit ekonomickou situaci země, navíc je nutné vzít v úvahu také strategické umístění v Báb al-Mandabu. Tento potenciál je však do velké míry limitován častými sabotážemi ropné infrastruktury ze strany nestátních ozbrojených skupin, především na jihu země, kde se nachází valná většina ropných ložisek.

Tyto faktory následně nepříznivě ovlivňují kvalitu lidského života, respektive vyvolávají a prohlubují chudobu. Ta je způsobena jednak ekonomickou situací země, druhým důvodem je situace bezpečnostní. Chudoba nejvíce zasahuje venkovské oblasti z důvodu omezeného přístupu ke zdravotně nezávadné vodě, potravinám, hygienickým zařízením a dalším statkům, které vláda není schopna svým obyvatelům zajistit. Spolu s neustálým růstem populace se přístup k veřejným statkům nadále zmenšuje, což způsobuje potravinovou nejistotu obyvatel a v konečném důsledku akutní i chronickou podvýživu, nejvíce pak v oblastech zasažených ozbrojenými konflikty. Ke kritické situaci, ve které se nachází velký počet obyvatel Jemenu, se dále přidává i nedostačující úroveň zdravotnictví, které je zasaženo nedostatkem personálu, zdravotnického materiálu a léků a také častými útoky na zdravotnická zařízení.

Dalším statkem, který není stát schopen poskytovat v odpovídající míře, je školství. Stát disponuje pouze slabým vzdělávacím systémem, který je nedostatečně financován a trpí nedostatkem učitelů a dalších zaměstnanců. Je také nutné zmínit, že ačkoli je vzdělávací systém bezplatný, není využíván všemi dětmi, především pak dívkami z důvodu vlivu tribalismu a společenských tradic. To se následně odráží ve vysoké míře negramotnosti obyvatelstva. Posledním zkoumaným faktorem, který má vliv na ekonomickou situaci země a její potenciální slabost, je korupce. Jak dle Indexu vnímání korupce, tak Indexu kontroly korupce je Jemen hodnocen jako země s vysokou mírou korupce, což se projevuje jednak propadem ekonomického růstu země, snižování produktivity hospodářství a také v klesající důvěře ve veřejné instituce. Tyto faktory dále limitují především rozvoj malých a středních podniků a možné investice ze zahraničí.

Druhý zkoumaný okruh se věnoval politickým indikátorům, které poukazují na míru slabosti státu. Jednalo se o dodržování lidských práv, svobodnou účast na politickém procesu, demokratickou debatu, vládu práva, nezávislost soudní moci, politickou reprezentaci a legitimitu a v poslední řadě byla posuzována funkčnost moci

zákonodárné. Nejprve je třeba zdůraznit, že Jemenská republika prošla v politické oblasti ve zkoumaném období let 2011–2015 zásadními změnami, které byly provázeny rozsáhlými demonstracemi a následným nuceným odchodem prezidenta Alího Sáliha, který stál v čele země od počátku jejího vzniku, respektive sjednocení, v první polovině roku 1990. K předání moci směrem k novému prezidentovi Mansúru Hádímu, částečně způsobenému nátlakem mezinárodního společenství, došlo na přelomu let 2011 a 2012. Nicméně politická situace v zemi po výměně hlavy státu stabilizována nebyla.

V důsledku protirežimních demonstrací byla lidská práva v roce 2011 systematicky porušována především ze strany vládnoucího režimu, který se snažil toto povstání potlačit a dal popravit několik desítek osob. Následující rok se situace v oblasti lidských práv mírně zlepšila, jednalo se o důsledek výměny elit. Nicméně i přesto se vláda chovala represivně a používala nepřiměřenou sílu vůči protestujícím, a to zejména v jižních oblastech Jemenu. V následujících letech docházelo k porušování lidských práv, především v omezování svobody projevu a shromažďování, nejen ze strany státních ozbrojených složek, ale také nevládních ozbrojených skupin. Z těchto důvodů je Jemen hodnocen jako země, kde opakovaně dochází k porušování lidských práv. Pokud se zaměříme na participaci na politickém procesu, musíme konstatovat, že svobodná není, jelikož je bráněno vybraným společenským skupinám plně se účastnit politického procesu. To se týká hlavně žen, které jsou postiženy větší negramotností než muži a je jim ze sociálních důvodů bráněno zapojovat se do politického procesu.

Také demokratická debata ve státě nese defektní znaky jako je omezování svobody projevu a tisku, a to jak ze strany Sálihovy vlády v průběhu roku 2011 a vlády Mansúra Hádího v letech následujících, tak i ze strany skupiny Hutí, která uzavírala televizní a rozhlasové stanice a vystavovala novináře výhrůžkám, vydírání a únosům. Soudní moc a její nezávislost je negativně ovlivňována neformálním systémem kmenového práva, který je založen na rozhodnutích imámů či kmenových vůdců a

který funguje paralelně s oficiálními státem zřízenými a spravovanými soudními institucemi, stále tak přetrvává řešení sporů nevyplývající z kodifikovaných právních předpisů. Dále je třeba zmínit existenci Nejvyšší soudní rady, jež má výrazný vliv na rozpočet soudnictví a na výběr soudců i státních zástupců a jejich přidělování k jednotlivým soudům, avšak fakticky je Nejvyšší soudní rada pod nadvládou moci výkonné. Soudci a státní zástupci jsou také vystaveni vlivu kmenových vůdců a dalších subjektů.

Dalším ukazatelem, kterému jsme se v této části věnovali, byla legitimita politické reprezentace. Ta byla dlouhodobě zpochybňována, ať už se jednalo o námitky pramenící z ekonomické, politické a nebo vnitrostátní bezpečnostní situace země. Důkazem je svržení bývalého prezidenta Sáliha a rovněž i hrozby, kterým je vystavena vláda současného prezidenta Hádího, jehož legitimita byla zpochybňována už v době zvolení na počátku roku 2012. Co se týče funkčnosti zákonodárné moci, promítá se zde v první řadě expanze nestátní skupiny Hutí, která v době obsazení hlavního města rozpustila parlament a vytvořila přechodnou radu, která ho měla nahradit. Stav moci zákonodárné je ovlivněn také dělicí linií mezi příznivci a odpůrci hnutí Hutí a dalších nestátních skupin uvnitř parlamentu, mnoho členů parlamentu bylo dále nuceno opustit zemi v důsledku ohrožení.

Tyto zmíněné faktory se promítají ve stavu právního státu, který vykazuje slabé výsledky v oblasti vymáhání soudních rozhodnutí, proto často dochází k řešení sporů pomocí kmenových mechanismů. Často také dochází ke svévolnému zadržování osob jak ze strany nestátních ozbrojených aktérů, tak i samotného státu. Vláda práva je nejvíce defektní v provincii Abján, kde bylo dokonce Al-Káidou na Arabském poloostrově na čas zřízeno paralelní soudní těleso. V jiných provinciích vláda práva nesehává do takové míry, jako je tomu v případě výše zmíněné provincie, avšak o bezproblémovém fungování přesto hovořit nelze, jelikož centrální vláda prezidenta Hádího není schopna reagovat na zhoršující se situaci, což negativně ovlivňuje celkovou důvěru ve stát a jeho instituce.

Poslední sada ukazatelů slabosti státu, tedy indikátory bezpečnostní, poukazují na schopnost Jemenské republiky prosazovat vnitřní suverenitu a s tím související monopol na užití legitimního násilí, a zajistit bezpečnost obyvatel, tedy eliminovat domácí hrozby a míru kriminality. Vnitrostátní bezpečnostní situace země je negativně ovlivňována hrozbami, které představuje existence nestátních ozbrojených skupin, které ohrožují nejen centrální jemenskou vládu, ale i obyvatele této země. Jedná se především o skupinu Hutí, separatistické a secesionistické skupiny vystupující pod jednotným názvem Hnutí jihu, dále pak o přítomnost teroristické organizace Al-Káida na Arabském poloostrově a o odnož takzvaného Islámského státu. Přítomnost a aktivity těchto nestátních skupin mají nepříznivý vliv na schopnost státu zajistit svým obyvatelům primární politický statek, kterým je bezpečnost.

Jak již bylo zmíněno výše, v letech 2011 a 2012 došlo v Jemenu následkem dlouhotrvajících protestů a nátlaku mezinárodního společenství k výměně hlavy státu, což mělo za následek oslabení schopnosti centrální vlády efektivně spravovat a kontrolovat své území. Této skutečnosti využila skupina Hutí, které ještě roku 2011 převzala kontrolu nad provincií Sadá, a jižní povstalci, kteří ovládli provincii Abján. V důsledku bezpečnostní nestability narůstají domácí hrozby způsobené především aktivitami teroristických skupin operujících na území země, stoupá také míra kriminality. Následující roky jsou, i přes snahu koalice vedené Saúdskou Arábií, ve znamení zhoršující se bezpečnostní situace, opakovaně dochází k únosům a k teroristickým útokům nejen na vládní budovy a úředníky, ale i ropnou infrastrukturu, zdravotnická zařízení a civilisty.

Jak vyplývá z výše řečených informací, je zjevné, že centrální jemenská vláda nedisponuje vnitřní suverenitou ani vládním monopolem na legitimní násilí. Důvodem je především neschopnost státních struktur zajistit bezpečnost obyvatel, což je viditelné na přetrvávající existenci domácích hrozeb a na vysoké kriminalitě, která místní obyvatelstvo ohrožuje na životech. Jemenská republika tedy není schopna

poskytnout svým obyvatelům primární politický statek, kterým je bezpečnost, a proto ji nelze považovat za silný stát. Jemenská republika nereaguje ani na požadavky obyvatel a jejich potřeby, což ilustruje například rozšíření chudoby a potravinové nejistoty. Jemenská republika není schopna zajistit ani další veřejný statek, jakým jsou politické svobody, občané nemají možnost svobodně participovat na změně vlády ani jejích politik, dále není schopna zajistit odpovídající zdravotní péči, přístup ke vzdělání a infrastrukturu. Nelze tedy v žádném případě tvrdit, že vláda Jemenu nezpochybnitelně kontroluje své území a svým obyvatelům poskytuje veřejné politické statky v plné míře a vysoké kvalitě, zajišťuje bezpečnost od politického násilí a násilných trestných činů, garantuje politické a občanské svobody, vytváří vhodné prostředí pro ekonomické příležitosti, poskytuje rozvinutou fyzickou infrastrukturu, garantuje vládu práva a nezávislost soudní moci, zajišťuje odpovídající zdravotnictví a školství, je charakteristický vysokým HDP a dobře se umísťuje v indexech lidského rozvoje, vnímání korupce či svobody médií. Jemenská republika tedy jednoznačně není silným státem.

Na závěr je třeba poukázat na fakt, že Rotberg nevymezil přesné hranice jednotlivých stupňů rozkladu síly státu. Je ale také nutné přiznat, že se jedná o nesnadný úkol, jelikož v případě oslabování síly státu hovoříme o dynamickém procesu s ne vždy přesně měřitelnými a zachytitelnými kritérii. Proto se mi jako nejlepší možností pro určení stupně rozpadu státu jeví zaměření se na míru ozbrojeného násilí. Slabý stát by byl poté takovou entitou, která je vnitřně slabá a ekonomicky upadá, existuje zde napětí mezi obyvateli, nicméně nedochází mezi nimi k ozbrojeným střetům. Rozpadlý stát je taková politická jednotka, kde se celkový úpadek prohloubil, vzrostla kriminalita a napětí mezi obyvateli je provázáno ozbrojenými střety. Zhroucený stát je charakteristický mocenským vakuem a

občanskou válkou¹¹², přičemž právě vypuknutí občanské války by mohlo být hranicí mezi rozpadlým a zhrouceným státem.

Z tohoto hlediska lze konstatovat, že Jemenská republika nejen, že naplňuje indikátory odkazující k chápání státu jako rozpadlého, ale z důvodu přítomnosti otevřeného násilí mezi nestátními ozbrojenými skupinami a centrální vládou ji můžeme považovat za stát zhroucený. Nicméně je třeba upozornit, že snahy centrální vlády za podpory mezinárodních partnerů zvrátit nastalý stav ještě zcela nevytizely, proto nemůžeme hovořit o plném mocenském vakuu, se kterým Rotberg (2002a: 133 – 134; 2003: 9; 2004: 7) spojuje kategorii zhroucený stát.

---

¹¹² Občanskou válku chápou jako organizovaný ozbrojený střet mezi rozdílnými socio-ekonomickými, etnickými, jazykovými, náboženskými nebo politickými skupinami uvnitř země, jejichž cílem je získání moci. Signifikantní je masový charakter konfliktu.

SEZNAM LITERATURY

Bodine, B. (2010). Yemen: Primer and Prescriptions. *Prism*. Vol. 1, No. 3, s. 43–58.

Bonnefoy, L. – Poirier, M. (2013). The Structuration of the Yemeni Revolution – Exploring A Process In Motion. *Revue Francaise De Science Politique*. Vol. 62, No. 5–6, s. 131–150.

Buchanan, A. (2002). Political Legitimacy and Democracy. *Ethics*. Vol. 112, No. 4, s. 689–719.

Carapico, S. (1993). The Economic Dimension of Yemeni Unity. *Middle East Report*. No. 184, s. 9–14.

Clapham, Ch. (1985). *Third World Politics: An Introduction* (Beckenham: Croom Helm).

Dresch, P. (1993). *Tribes, Government, and History in Yemen* (Oxford: Claredon Press).

Dresch, P. (2000). *A Modern History of Yemen* (Cambridge: Cambridge University Press).

Duffield, M. (2009). Liberal Interventionism and the Fragile State. Linked by Design? In: Duffield, M. – Hewitt, V. (eds). *Empire, Development and Colonialism. The Past in the Present* (Suffolk: Boydell and Brewer), s. 116–129.

Fukuyama, F. (2004). *Budování státu podle Fukuyamy* (Praha: Alfa Publishing).

Gueyras, J. – James, D. (1986). The Last Days of Ali Nasir. *MERIP*. No. 141, s. 37–40.

Halliday, F. (1985). North Yemen Today. *MERIP*. No. 130, s. 3–9.

Halliday, F. (1988). Moscow's Crisis Management: The Case of South Yemen. *MERIP*. No. 151, s. 18–22.

Jackson, R. H. – Rosberg, C. G. (1982). Why Africa's Weak States Persist: The Empirical and the Juridical in Statehood. *World Politics*. Vol. 35, No. 1, s. 1–24.

Jihlavec, J. (2007). Taxonomie slabé státnosti. In: Waisová, Š. a kolektiv. *Slabé státy. Selhání, rozpad a obnova státnosti* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), s. 19–35.

Jones, C. (2011). The Tribes that Bind: Yemen and the Paradox of Political Violence. *Studies in Conflict & Terrorism*. Vol. 34, No. 12, s. 902–916.

Juneau, T. (2013). Yemen and the Arab Spring: Elite Struggles, State Collapse and Regional Security. *Orbis*. Vol. 57, No. 3, s. 408–423.

Kono, D. Y. – Montinola, G. R. (2012). The Uses and Abuses of Foreign Aid: Development Aid and Military Spending. *Political Research Quarterly*. Vol. 66, No. 3, s. 615–629.

Lackner, H. (2016). *Yemen's „Peaceful“ Transition from Autocracy: Could it have succeeded?* (Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance).

Lambsdorff, J. (2003). How Corruption Affect Persistent Capital Flows. *Economics of Governance*. Vol. 4, s. 229–243.

Lewis, A. (2013). Violence in Yemen: Thinking About Violence in Fragile States Beyond the Confines of Conflict and Terrorism. *Stability: International Journal of Security & Development*. Vol. 13, No. 2, s. 1–22.

Mauro, P. (1995). Corruption and Growth. *Quarterly Journal of Economics*. Vol. 110, s. 681–712.

MERIP (1976). South Yemen reaffirms Support for Omani Revolution. *MERIP Reports*. No. 50, s. 25–26.

Riegl, M. (2010). Terminologie kvazistátů. *Acta Politologica*. Vol. 2, No. 1, s. 57–70.

Rotberg, R. (2002a). Failed States in a World of Terror. *Foreign Affairs*. Vol. 81, No. 4, s. 127–140.

Rotberg, R. (2002b). The New Nature of Nation-State Failure. *The Washington Quarterly*. Vol. 25, No. 3, s. 85–96.

Rotberg, R. (2003). Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators. In: Rotberg, R. (ed.). *State Failure and State Weakness in a Time of Terror* (Washington D.C.: Brookings Institution), s. 1–25.

Rotberg, R. (2004). The Failure and Collapse of Nation-States. In: Rotberg, R. (ed.). *When States Fail: Causes and Consequences* (Princeton: Princeton University), s. 1–45.

Salmoni, B. – Loidolt, B. – Wells, M. (2010). *Regime and Periphery in Northern Yemen – The Huthi Phenomenon* (Arlington: RAND Corporation).

Šmíd, T. – Vaďura, V. (2009). Teoretické vymezení a konceptualizace fenoménu slabých a selhávajících států. *Mezinárodní vztahy 2/2009*, s. 44–64.

Sørensen, G. (2005). *Stát a mezinárodní vztahy* (Praha: Portál).

Stracke, N. – Haidar, M. (2010). *The Southern Movement in Yemen* (Geneva: Gulf Research Center).

USIP (2014). *Justice in Transition in Yemen – A Mapping of Local Justice Functioning in Ten Governorates* (Washington, DC: United States Institute of Peace).

Weber, M. (1998). *Metodologie, sociologie a politika* (Praha: Oikoymenh).

Zartman, W. (1995). *Collapsed States: The Disintegration and Restoration of Legitimate Authority* (London: Lynne Rienner Publisher).

Zwaini, L. (2012). *The Rule of Law in Yemen – Prospects and Challenges* (Haag: Hiil).

Internetové zdroje:

A World at School (2016). *Yemen* (<http://www.aworldatschool.org/country/yemen>, 10. 3. 2016).

Al Akhbar (2012). *Yemen: Popular Committees take Control* (<http://english.al-akhbar.com/content/yemen-popular-committees-take-control>, 28. 3. 2016).

Al Jazeera (2011a). *Reports: Saleh refuses to sign exit deal* (<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/04/201143094747158908.html>, 27. 3. 2016).

Al Jazeera (2011b). *Who's who in Yemen's opposition?* (<http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/yemen/2011/02/2011228141453986337.html>, 26. 3. 2016).

Al Jazeera (2012a). *What's next for Yemen?* (<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/03/201231573434770119.html>, 28. 3. 2016).

Al Jazeera (2012b). *Profile: Al-Qaeda in the Arabian Peninsula* (<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/05/2012597359456359.html>, 28. 3. 2016).

Al Jazeera (2013). *Yemen opens national talks amid rallies* (<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/03/2013318164852751944.html>, 28. 3. 2016).

Al Jazeera (2014). *Yemeni factions hold national dialogue* (<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/01/yemen-wraps-up-thorny-national-dialogue-2014125152420400484.html>, 29. 3. 2016).

Al Jazeera (2015a). *Yemen president quits amid worsening crisis* (<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2015/01/yemen-president-resigns-amid-political-crisis-2015122135030512445.html>, 30. 3. 2016).

Al Jazeera (2015b). *Yemen's Hadi declares Houthi power grab illegal* (<http://www.aljazeera.com/news/2015/02/yemen-leader-hadi-leaves-sanaa-weeks-house-arrest-150221090018174.html>, 30. 3. 2016).

Al Monitor (2013). *Yemen's Military Earthquake* (<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/04/yemen-military-president-hadi-factions.html>, 28. 3. 2016).

Al Monitor (2014a). *Baghdadi Speech Islamic State Pledges of Allegiance* (<http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2014/11/baghdadi-speech-islamic-state-pledges-of-allegiance.html&usg=ALkJrhjfV1wiBkR3HUtVgBB7ZrH2jUj3zw>, 22. 3. 2016).

Al Monitor (2014b). *Yemen's decade of division* (<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/03/yemen-political-divisions-revolution.html>, 29. 3. 2016).

al-Mujahed, A. – Naylor, H. (2015). War in Yemen is pushing health-care facilities to the brink of collapse. *The Washington Post* (https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/war-in-yemen-is-pushing-health-care-facilities-to-the-brink-of-collapse/2015/05/30/814d298a-0604-11e5-93f4-f24d4af7f97d_story.html, 11. 3. 2016).

al-Muslimi, F. (2014). *Yemen's children in crisis* (<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/04/yemen-children-unesf-education-poverty.html>, 10. 3. 2016).

al-Muslimi, F. (2015). *The Southern Question: Yemen's War Inside the War. Carnegie Endowment for International Peace* (<http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=60627>, 29. 3. 2016).

Amnesty International (2011). *Annual Report: Yemen 2011* (<http://www.amnestyusa.org/research/reports/annual-report-yemen-2011?page=show>, 18. 3. 2016).

Amnesty International (2012a). *Annual Report: Yemen 2012* (<http://www.amnestyusa.org/research/reports/annual-report-yemen-2012?page=show>, 18. 3. 2016).

Amnesty International (2012b). *Yemen Human Rights* (<http://www.amnestyusa.org/our-work/countries/middle-east-and-north-africa/yemen>, 19. 3. 2016).

Amnesty International (2012c). *Death penalty 2011: Alarming levels of executions in the few countries that kill* (<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2012/03/death-penalty-alarming-levels-executions-few-countries-kill/>, 3. 4. 2016).

Amnesty International (2013). *Annual Report: Yemen 2013* (<http://www.amnestyusa.org/research/reports/annual-report-yemen-2013?page=show>, 18. 3. 2016).

Amnesty International (2015a). *Table of results: corruption perceptions index* (<http://www.transparency.org/cpi2015/#results-table>, 5. 3. 2016).

Amnesty International (2015b). *Yemen: Bloody trail of civilian death and destruction paved with evidence of war crimes* (<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/08/yemen-bloody-trail-of-civilian-death-and-destruction-paved-with-evidence-of-war-crimes/>, 30. 3. 2016).

Amnesty International (2016). *Yemen 2015/2016* (<https://www.amnesty.org/en/countries/middle-east-and-north-africa/yemen/report-yemen/>, 18. 3. 2016).

Baron, A. (2015). Civil War in Yemen. *European Council on Foreign Relations* ([http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR_130_CIVIL_WAR_IN_YEMEN_\(final\).pdf](http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR_130_CIVIL_WAR_IN_YEMEN_(final).pdf), 24. 3. 2016).

BBC News (2011). *Violence escalates across Yemen amid civil war fears* (<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-13611188>, 27. 3. 2016).

BBC News (2015). *Islamic State in Yemen: Why IS is seeking to expand* (<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-31998682>, 21. 3. 2016).

Boucek, C. (2010). *War in Saada: From Local Insurrection to National Challenge* (http://carnegieendowment.org/files/war_in_saada.pdf, 22. 3. 2016).

Chatham House Report (2013). Yemen – Corruption, Capital Flight and Global Drivers of Conflict. *The Royal Institute of International Affairs* (https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Middle%20East/0913r_yemen.pdf, 19. 3. 2016).

CNN (2012). *Amnesty details „horrific abuses“ in southern Yemen* (<http://edition.cnn.com/2012/12/04/world/meast/yemen-amnesty-report/>, 10. 4. 2016).

Collier, P. – Hoeffler, A. (2000). Greed and Grievance in Civil War. *The World Bank* (www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2000/06/17/000094946_00060205420011/Rendered/PDF/multi_page.pdf, 22. 2. 2016).

Congressional Research Service (2015). *Yemen: Background and U.S. Relations* (<http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL34170.pdf>, 30. 3. 2016).

Constitution of the Republic of Yemen (1994). (<http://www.al-bab.com/yemen/gov/con94.htm>, 22. 3. 2016).

Council on Foreign Relations (2013). *Targeted Killings* (<http://www.cfr.org/counterterrorism/targeted-killings/p9627>, 28. 3. 2016).

Council on Foreign Relations (2014). *Islam: Governing Under Sharia* (<http://www.cfr.org/religion/islam-governing-under-sharia/p8034>, 30. 3. 2016).

Council on Foreign Relations (2015). *Al-Qaeda in the Arabian peninsula (AQAP)* (<http://www.cfr.org/yemen/al-qaeda-arabian-peninsula-aqap/p9369>, 27. 3. 2016).

Eizenstat, S. – Porter, J. – Weinstein, J. (2005). Rebuilding Weak States. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 1 (<https://www.foreignaffairs.com/articles/2005-01-01/rebuilding-weak-states>, 29. 12. 2015).

Eliason, P. (2015). Yemen: a problem of proxies and poverty. *Australian Strategic Policy Institute* (<http://www.aspistrategist.org.au/yemen-a-problem-of-proxies-and-poverty/>, 28. 3. 2016).

European Council on Foreign Relations (2016). *Mapping the Yemen Conflict* (http://ecfr.eu/page/-/Mapping_Yemen_%281%29.pdf, 26. 3. 2016).

Freedom House (2011). *Yemen 2011* (<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2011/yemen>, 18. 3. 2016).

Freedom House (2012). *Yemen 2012* (<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/yemen>, 18. 3. 2016).

Freedom House (2013). *Yemen 2013* (<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/yemen>, 18. 3. 2016).

Freedom House (2014). *Yemen 2014* (<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2014/yemen>, 18. 3. 2016).

Freedom House (2015). *Yemen 2015* (<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2015/yemen>, 18. 3. 2016).

Gardner, F. (2015). Yemen crisis: An Iranian- Saudi battleground? *BBC News* (<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-32044059>, 28. 3. 2016).

Gulf News (2013). *Yemen seeks to answer southern grievances* (<http://gulfnews.com/news/gulf/yemen/yemen-seeks-to-answer-southern-grievances-1.1188000>, 28. 3. 2016).

Hannah, U. – Besada, H. (2007). Dimensions of State Fragility: A Review of the Social Science Literature. Working Paper, No. 33. *The Centre for International Governance Innovation* (<https://www.cigionline.org/publications/2007/11/dimensions-state-fragility-review-social-science-literature>, 29. 12. 2015).

Head, J. (2011). *Fear of the future in Yemen* (<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2011/03/2011323101423254390.html>, 19. 3. 2016).

Hilterman, J. (2009). Disorder on the Border – Saudi Arabia’s War Inside Yemen. *Foreign Affairs* (<https://www.foreignaffairs.com/articles/persian-gulf/2009-12-16/disorder-border>, 25. 3. 2016).

Horton, M. (2015). Hot Issue: The Battle for Southern Yemen. *The Jamestown Foundation* ([http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=43950&cHash=7054d74f5eac84ad0c1aedb290c9d9dd#.VveoKjE834Y](http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews[tt_news]=43950&cHash=7054d74f5eac84ad0c1aedb290c9d9dd#.VveoKjE834Y), 26. 3. 2016).

Human Rights Watch (2012). *Yemen Events of 2011* (<https://www.hrw.org/world-report/2012/country-chapters/yemen>, 19. 3. 2016).

Independent (2013). *Confirmed: US drone strike killed key al-Qa’ida leader Saeed al-Shihri in Yemen* (<http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/confirmed->

us-drone-strike-killed-key-alqaida-leader-saeed-alshihri-in-yemen-8713944.html, 26. 3. 2016).

Index Mundi (2015a). *Yemen – Health expenditure per capita* (<http://www.indexmundi.com/facts/yemen/health-expenditure-per-capita>, 11. 3. 2016).

Index Mundi (2015b). *Yemen – Improved sanitation facilities* (<http://www.indexmundi.com/facts/yemen/improved-sanitation-facilities#SH.STA.ACSN.RU>, 11. 3. 2016).

Index Mundi (2015c). *Improved water source* (<http://www.indexmundi.com/facts/yemen/improved-water-source>, 11. 3. 2016).

International Crisis Group (2014). *Yemen: Conflict Alert* (<http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/alerts/2014/yemen-conflict-alert.aspx>, 29. 3. 2016).

International Crisis Group (2015a). *Yemen Conflict Alert: Time for Compromise* (<http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/alerts/2015/yemen-conflict-alert-time-for-compromise.aspx>, 30. 3. 2016).

International Crisis Group (2015b). *CrisisWatch Database* (<http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/crisiswatch/crisiswatch-database.aspx?CountryIDs=%7b9D2149C0-C350-40FC-BE12-7693FB454AEE%7d&StartDate=20110101&EndDate=20151231&page=1>, 28. 3. 2016).

International Fund for Agricultural Development (2016a). *Rural poverty in Yemen* (<http://www.ruralpovertyportal.org/country/home/tags/yemen>, 6. 3. 2016).

International Fund for Agricultural Development (2016b). *Yemen statistics* (<http://www.ruralpovertyportal.org/country/statistics/tags/yemen>, 6. 3. 2016).

International Monetary Fund (2013). *Republic of Yemen – Consultation* (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2013/cr13246.pdf>, 6. 3. 2016).

IRIN (2014). *Conflict in Yemen's north threatens political transition* (<http://www.irinnews.org/report/99697/conflict-yemen%E2%80%99s-north-threatens-political-transition>, 29. 3. 2016).

Jamjoom, M. (2012). *Yemen holds presidential election with one candidate* (<http://edition.cnn.com/2012/02/21/world/meast/yemen-elections/>, 21. 3. 2016).

Jenkins, B. (2016). How Real Is the ISIS Threat? *RAND Corporation* (<http://www.rand.org/blog/2016/03/how-real-is-the-isis-threat.html>, 20. 3. 2016).

Johnsen, G. (2016). Al-Qa'ida and the Islamic State Benefit as Yemen War Drags On. *Combating Terrorism Center at West Point* (<https://www.ctc.usma.edu/posts/al-qaida-and-the-islamic-state-benefit-as-yemen-war-drags-on>, 23. 3. 2016).

Kasino, L. (2012). Yemen Gets New Leader as Struggle Ends Calmly. *The New York Times* (http://www.nytimes.com/2012/02/25/world/middleeast/yemen-to-get-a-new-president-abed-rabu-mansour-hadi.html?_r=0, 21. 3. 2016).

Law No. 25/1990 on the press and publications (<http://www.al-bab.com/yemen/gov/off4.htm>, 20. 3. 2016).

Los Angeles Times (2013). *Drone strikes in Yemen escalating, officials report* (<http://articles.latimes.com/2013/jan/23/world/la-fg-wn-yemen-drone-strike-20130123>, 28. 3. 2016).

MacDonald, A. (2015). *Southern Yemen separatist leaders call for secession as clashes reported in Aden* (<http://www.middleeasteye.net/news/southern-yemen-government-orders-officials-ignore-orders-capital-1348555751>, 27. 3. 2016).

MERIP (2004). *Local Conflict, Global Spin – An Uprising in the Yemeni Highlands* (<http://www.merip.org/mer/mer232/local-conflict-global-spin>, 29. 3. 2016).

Milennium Challenge Corporation (2011). *Country Scorecards – Yemen* (<https://assets.mcc.gov/scorecards/score-fy11-yemenrep.pdf>, 6. 3. 2016).

Milennium Challenge Corporation (2012). *Country Scorecards – Yemen* (<https://assets.mcc.gov/scorecards/score-fy12-new-yemen.pdf>, 6. 3. 2016).

Milennium Challenge Corporation (2013). *Country Scorecards – Yemen* (<https://assets.mcc.gov/scorecards/score-fy13-yemen-rep.pdf>, 6. 3. 2016).

Milennium Challenge Corporation (2014). *Country Scorecards – Yemen* (<https://assets.mcc.gov/scorecards/score-fy14-english-ye-yemen-rep.pdf>, 6. 3. 2016)

Milennium Challenge Corporation (2015). *Country Scorecards – Yemen* (<https://assets.mcc.gov/scorecards/score-fy15-english-ye-yemen-rep.pdf>, 6. 3. 2016).

Milennium Challenge Corporation (2016). *Control of Corruption Indicator* (<https://www.mcc.gov/who-we-fund/indicator/control-of-corruption-indicator>, 6. 3. 2016).

Ministry of Public Health & Population (2004). *Yemen Census* (<http://www.mophp-ye.org/docs/Data/2004%20Yemen%20Population%20Estimates.pdf>, 28. 3. 2016).

Ministry of Public Health (2016). *Leading Yemen to Better Health Safety and Well Being* (<http://moh.gov.ye/english/index.html>, 11. 3. 2016).

Nader, A. (2015). Yemen: Victim of the Saudi-iranian Rivalry. *RAND Corporation* (<http://www.rand.org/blog/2015/05/yemen-victim-of-the-saudi-iranian-rivalry.html>, 29. 3. 2016).

National Counterterrorism Center (2016). *Al-Qa'ida in the Arabian Peninsula (AQAP)* (<http://www.nctc.gov/site/groups/aqap.html>, 27. 3. 2016).

New America Foundation (2015). *Drone Wars Yemen: Analysis* (<http://securitydata.newamerica.net/drones/yemen-analysis.html>, 29. 3. 2016).

OSAC (2014). *Yemen 2014 Crime and Safety Report* (<https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=15104>, 28. 3. 2016).

OSN (2015). *Resolution no. 2201* (http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2201%20, 20. 3. 2016).

Perkins, B. (2015). Wilayat al-Yemen: The Islamic State's New Front. *Terrorism Monitor*. Vol. 13, No. 16 ([http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=44263&tx_ttnews\[backPid\]=7&cHash=901fe285861b27a174a00d29ee3b71ac#.VvumZL4aTrc](http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews[tt_news]=44263&tx_ttnews[backPid]=7&cHash=901fe285861b27a174a00d29ee3b71ac#.VvumZL4aTrc), 22. 3. 2016).

Petouris, T. (2011). Al-Hiraak Organization. *Tony Blair Foundation* (<http://tonyblairfaithfoundation.org/religion-geopolitics/glossary/al-hiraak>, 27. 3. 2016).

Phillips, S. (2015). Assisting Al Qaeda – How U.S. Strategy Could Empower AQAP in Yemen. *Foreign Affairs* (<https://www.foreignaffairs.com/articles/yemen/2015-08-30/assisting-al-qaeda>, 27. 3. 2016).

Relief Web (2016). *Yemen: Food Security Status – 2009 to 2013* (<http://reliefweb.int/report/yemen/yemen-food-security-status-2009-2013-september-2013>, 15. 4. 2016).

Reuters (2011). *Yemen opposition spurns offer of unity government* ([http://www.reuters.com/article/us-yemen-protests-idUSTRE71R2K520110228?feedType=RSS&feedName=worldNews&utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:+reuters/worldNews+\(News+/+US+/+International\)](http://www.reuters.com/article/us-yemen-protests-idUSTRE71R2K520110228?feedType=RSS&feedName=worldNews&utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:+reuters/worldNews+(News+/+US+/+International))), 28. 3. 2016).

Reuters (2012a). *Yemen's Saleh leaves for U.S., opponents protest* (<http://www.reuters.com/article/us-yemen-idUSTRE80LOAS20120122>, 26. 3. 2016).

Reuters (2012b). *Violence as Yemen elects candidate to replace toppled leader* (<http://www.reuters.com/article/us-yemen-idUSTRE81JORQ20120222>, 27. 3. 2016).

Reuters (2012c). *Yemeni debate over drones emerges after Saleh's fall* (<http://www.reuters.com/article/us-yemen-drones-idUSBRE89G0VJ20121017>, 28. 3. 2016).

Reuters (2012d). *As violence rises, U.S. and allies pulled into Yemen* (<http://www.reuters.com/article/us-yemen-western-policy-idUSBRE8500G620120601>, 28. 3. 2016).

Reuters (2014a). *Yemen president says Houthis agree to return town to state control* (<http://www.reuters.com/article/us-yemen-houthis-amran-idUSKBN0FS1PA20140723>, 29. 3. 2016).

Reuters (2014b). *Houthis tighten grip on Yemen capital after swift capture, power-sharing deal* (<http://www.reuters.com/article/us-yemen-security-idUSKCN0HH2BQ20140922?irpc=932>, 29. 3. 2016).

Reuters (2015a). *U.S. drone attack in Yemen kills four suspected al Qaeda militants: security sources* (<http://www.reuters.com/article/2015/02/28/us-yemen-attack-us-idUSKBN0LWOB320150228>, 29. 3. 2016).

Reuters (2015b). *Victory proces elusive in Saudi king's Yemen war* (<http://www.reuters.com/article/us-yemen-security-saudi-insight-idUSKCN0SR1LG20151102>, 30. 3. 2016).

Rotberg, R. (2013). *Failed and Weak States Defined. Africa and Asia: The Key Issues* (<https://robertrotberg.wordpress.com/2013/02/11/failed-and-weak-states-defined/>, 20. 2. 2016).

Shishani, M. (2010). An Assessment of the Anatomy of al-Qaeda in Yemen: Ideological and Social Factors. *Terrorism Monitor*. Vol. 8, No. 9

([http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=36111#.VvuQ4jE834Y](http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews[tt_news]=36111#.VvuQ4jE834Y), 27. 3. 2016).

Smith-Spark, L. (2015). What is al Qaeda in the Arabian Peninsula? *CNN* (<http://edition.cnn.com/2015/01/14/middleeast/yemen-al-qaeda-arabian-peninsula/>, 27. 2. 2016).

Terrorism Research & Analysis Consortium (2016). *Al-Herak Al-Janoubi* (<http://www.trackingterrorism.org/group/al-herak-al-janoubi-hirak>, 27. 3. 2016).

The Christian Science Monitor (2012). *Yemen's power vacuum could provide window for secessionists* (<http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2012/0718/Yemen-s-power-vacuum-could-provide-window-for-secessionists>, 28. 3. 2016).

The Economist (2013). *Yemen's national dialogue – Quite a novelty* (<http://www.economist.com/blogs/pomegranate/2013/05/yemen-s-national-dialogue>, 30. 3. 2016).

The Guardian (2011). *Tawakkul Karman – profile* (<http://www.theguardian.com/world/2011/oct/07/tawakkul-karman-profile>, 19. 3. 2016).

The Guardian (2015). *Saudi-led naval blockade leaves 20m Yemenis facing humanitarian disaster* (<http://www.theguardian.com/world/2015/jun/05/saudi-led-naval-blockade-worsens-yemen-humanitarian-disaster>, 13. 3. 2016).

The Long War Journal (2016). *Charting the data for US air strikes in Yemen, 2002 – 2016* (<http://www.longwarjournal.org/multimedia/Yemen/code/Yemen-strike.php>, 28. 3. 2016).

The National Democratic Institute (2016). *Yemen* (https://www.ndi.org/yemen?quicktabs_country_page_tabs=2#quicktabs-country_page_tabs, 21. 3. 2016).

The New York Times (2011a). *Waves of Unrest Spread to Yemen, Shaking a Region* (http://www.nytimes.com/2011/01/28/world/middleeast/28unrest.html?pagewanted=1&_r=2, 27. 3. 2016).

The New York Times (2011b). *Violence Surges in Yemen Despite Call for Cease-Fire* (<http://www.nytimes.com/2011/09/25/world/middleeast/yemen-protesters-killed-in-new-attacks-medic-says.html>, 27. 3. 2016).

The New York Times (2013). *Al Qaeda Branch in Yemen Regret Hospital Attack* (http://www.nytimes.com/2013/12/23/world/middleeast/al-qaeda-branch-in-yemen-apologizes-for-attack-on-hospital-at-defense-ministry.html?_r=0, 28. 3. 2016).

The New York Times (2015a). *Affiliate of Al Qaeda Seized Major Yemeni city, Driving Out the Military* (http://www.nytimes.com/2015/04/04/world/middleeast/al-qaeda-al-mukalla-yemen.html?_r=1, 30. 3. 2016).

The New York Times (2015b). *For U.S., Killing Terrorist Is a Meand to an Elusive End* (http://www.nytimes.com/2015/06/17/world/middleeast/al-qaeda-arabian-peninsula-yemen-nasser-al-wuhayshi-killed.html?ref=middleeast&_r=1, 27. 3. 2016).

The New York Times Magazine (2011). *Yemen on the Brink of Hell* (<http://www.nytimes.com/2011/07/24/magazine/yemen-on-the-brink-of-hell.html>, 26. 3: 2016).

The Political Terror Scale (2015). *PTS Data Table* (<http://www.politicalterrorsscale.org/Data/Datatable.html>, 10. 4. 2016).

The Telegraph (2011). *Yemen: the war on terror and a deadly game of cat and mouse* (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/yemen/8130379/Yemen-the-war-on-terror-and-a-deadly-game-of-cat-and-mouse.html>, 28. 3. 2016).

The Telegraph (2015a). *Yemen on edge of civil war as president reportedly flees country by boat* (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/yemen/11495207/Yemen-on-edge-of-civil-war-as-president-reportedly-flees-country-by-boat.html>, 3. 4. 2016).

The Telegraph (2015b). *Yemen president Abd-Rabbu Mansour Hadi returns to Aden after six-month exile* (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/yemen/11882780/Yemen-president-Abd-Rabbu-Mansour-Hadi-returns-to-Aden-after-six-month-exile.html>, 3. 4. 2016).

The Wall Street Journal (2015a). *Al Qaeda's Leader in Yemen Killed in U.S. Airstrike* (<http://www.wsj.com/articles/al-qaedas-leader-in-yemen-killed-in-u-s-air-strike-1434437147>, 27. 3. 2016).

The Wall Street Journal (2015b). *U.S. Confirms Military Withdrawal From Yemen* (<http://www.wsj.com/articles/u-s-confirms-special-operations-forces-withdrawal-from-yemen-1427046997>, 26. 3. 2016).

The Wall Street Journal (2015c). *Saudi-Led Coalition Ramps Up Airstrikes Against Rebels in Yemen* (<http://www.wsj.com/articles/saudi-led-coalition-ramps-up-airstrikes-against-rebels-in-yemen-1442771819>, 30. 3. 2016).

The Washington Post (2015). *The Islamic State's model* (<https://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2015/01/28/the-islamic-states-model/>, 22. 3. 2016).

The Washington Times (2013). *Western embassies remain closed in Yemen; 19 U.S. posts shuttered amid threat* (<http://www.washingtontimes.com/news/2013/aug/5/western-embassies-remain-closed-yemen-19-us-posts-/?page=all>, 28. 3. 2016).

The White House (2013). *Statement by the Press Secretary on Today's Executive Order on Yemen's Peace, Security, and Stability* (<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/05/16/statement-press-secretary-today-s-executive-order-yemen-s-peace-security>, 29. 3. 2016).

The World Bank (2011). *World Development Report 2011: Conflict, Security, Development* (http://siteresources.worldbank.org/INTWDRS/Resources/WDR2011_Full_Text.pdf, 20. 3. 2016).

The World Bank (2014). *Fragile and Conflict-Affected Situations* (<http://www.worldbank.org/fragilityandconflict/>, 27. 12. 2015).

The World Bank (2015a). *Yemen: Poverty Assessment* (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPA/0,,contentMDK:20208718~menuPK:435735~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:430367~isCURL:Y~isCURL:Y,00.html>, 5. 3. 2016).

The World Bank (2015b). *Worldwide Governance Indicators* (<http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#reports>, 19. 3. 2016).

The World Bank (2015c). *World Bank Suspends Operations in Yemen* (<http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/03/11/world-bank-suspends-operations-in-yemen>, 30. 3. 2016).

The World Bank (2016a). *GNI per capita* (http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?Code=NY.GDP.PCAP.CD&id=af3ce82b&report_name=Popular_indicators&populartype=series&ispopular=y, 7. 3. 2016).

The World Bank (2016b). *GPD per capita* (http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?Code=NY.GDP.PCAP.CD&id=af3ce82b&report_name=Popular_indicators&populartype=series&ispopular=y, 7. 3. 2016).

The World Bank (2016c). *GPD growth*
(http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators#selectedDimension_WDI_Ctry, 6. 3. 2016).

The World Bank (2016d). *Inflation*
(http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators#selectedDimension_WDI_Ctry, 6. 3. 2016).

The World Bank (2016e). *Poverty & Equity: Yemen, Rep.*
(<http://povertydata.worldbank.org/poverty/country/YEM>, 6. 3. 2016).

The World Bank (2016f). *Adult literacy rate*
(<http://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.ZS>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016g). *Youth literacy rate*
(<http://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.1524.LT.ZS/countries>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016h). *Youth literacy rate, female*
(<http://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.1524.LT.FE.ZS/countries>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016i). *Youth literacy rate, male*
(<http://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.1524.LT.MA.ZS>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016j). *Percentage of students in primary education who are female*
(<http://data.worldbank.org/indicator/SE.PRM.ENRL.FE.ZS>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016k). *Gross enrolment ratio, primary, gender parity index*
(<http://data.worldbank.org/indicator/SE.ENR.PRIM.FM.ZS>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016l). *Prevalence of underweight, children under 5*
(<http://data.worldbank.org/indicator/SH.STA.MALN.ZS>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016m). *Life expectancy at birth, female*
(<http://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.FE.IN/countries>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016n). *Life expectancy at birth, male* (<http://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.MA.IN/countries>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016o). *Maternal mortality ratio* (<http://data.worldbank.org/indicator/SH.STA.MMRT/countries>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016p). *Mortality rate, infant* (<http://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.IMRT.IN/countries>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016q). *Yemen Health & Population* (<http://www.worldbank.org/projects/P094755/yemen-health-population?lang=en>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016r). *Improved water source, rural* (<http://data.worldbank.org/indicator/SH.H2O.SAFE.RU.ZS/countries>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016s). *Improved water source, urban* (<http://data.worldbank.org/indicator/SH.H2O.SAFE.UR.ZS/countries>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016t). *Acces to electricity* (<http://data.worldbank.org/indicator/EG.ELC.ACCS.ZS/countries>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016u). *External debt stocks* (<http://data.worldbank.org/indicator/DT.DOD.DECT.CD>, 11. 3. 2016).

The World Bank (2016v). *Yemen – overview* (<http://www.worldbank.org/en/country/yemen/overview>, 12. 3. 2016).

The World Justice Project (2016). *WJP Rule of Law* (<http://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index>, 19. 3. 2016).

U.S. Department of State (2011a). *Secretary Clinton on Ongoing Situation in Yemen* (<http://translations.state.gov/st/english/texttrans/2011/05/20110522204700tegridb0.6751607.html#axzz44NJpoG4L>, 29. 3. 2016).

U.S. Department of State (2011b). *Yemen Executive Summary* (<http://www.state.gov/documents/organization/186667.pdf>, 18. 3. 2016).

U.S. Department of State (2012). *2011 Human Rights Reports: Yemen* (<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2011/nea/186455.htm>, 18. 3. 2016).

U.S. Department of State (2013). *Foreign terrorist Organizations – Country Report on Terrorism 2012* (<http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2012/209989.htm>, 28. 3. 2016).

U.S. Department of State (2014). *Foreign Terrorist Organizations* (<http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2013/224829.htm>, 27. 3. 2016).

U.S. Department of Treasury (2014). *Remarks of Under Secretary for Terrorism and Financial Intelligence David Cohen before the Center for a New American Security on "Confronting New Threats in Terrorist Financing"* (<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl2308.aspx>, 28. 3. 2016).

U.S. Energy Information Administration (2014). *Yemen – analysis* (<https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=YEM>, 6. 3. 2016).

UN News Centre (2014). *UN: more than 21 million people in Yemen need basic humanitarian aid* (<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=52638#.VvzkV74aTrc>, 29. 3. 2016).

UN News Centre (2015a). *Yemen faces dire health crisis with major funding gap and 15.2 million lacking care, UN warns* (<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=52715>, 12. 3. 2016).

UN News Centre (2015b). *Yemen: Security Council demands Houhti militias withdraw from capital, join political talks* (<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=50095#.VvzwB74aTrc>, 30. 3. 2016).

UNDP (2016). *About Yemen*
(<http://www.ye.undp.org/content/yemen/en/home/countryinfo.html>, 12. 3. 2016).

UNHCR (2015). *Yemen – 2015 UNHCR country operations profile*
(<http://www.unhcr.org/pages/49e486ba6.html>, 30. 3. 2016).

United Nations (2015). *Security Council Press Statement on Situation in Yemen*
(<http://www.un.org/press/en/2015/sc12184.doc.htm>, 30. 3. 2016).

United Nations Development Programme (2016a). *Data by indicators, year and country*
(http://hdr.undp.org/sites/default/files/2015_statistical_annex_tables_all.xls, 5. 3. 2016).

United Nations Development Programme (2016b). *Expenditure on education*
(<http://hdr.undp.org/en/content/expenditure-education-public-gdp>, 11. 3. 2016).

US AID (2015). *Yemen – health* (<https://www.usaid.gov/yemen/health>, 11. 3. 2016).

US AID (2016). *Election Guide – Republic of Yemen – Election for President*
(<http://www.electionguide.org/elections/id/2224/>, 10. 4. 2016).

USIP (2013). *Sustainable Security in Yemen: Popular Committees in Abyan*
(<http://www.usip.org/publications/sustainable-security-in-yemen-popular-committees-in-abyan>, 10. 4. 2016).

USIP (2014). *Justice in Transition in Yemen – A Mapping of Local Justice Functioning in Ten Governorates* (Washington, DC: United States Institute of Peace).

Watkins, E. (2011). *Oil minister: Yemen 'on the brink' of economic collapse*
(<http://www.ogj.com/articles/2011/05/oil-minister-yemen.html>, 6. 3. 2016).

World Food Programme (2012). *Nearly Half of Yemenis Go Hungry Post-Revolt, Says WFP*
(<http://www.wfp.org/content/nearly-half-yemenis-go-hungry-post-revolt-says-wfp>, 30. 3. 2016).

World Food Programme (2012). *The State of Food Security and Nutrition in Yemen* (<http://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/ena/wfp247832.pdf>, 6. 3. 2016).

World Food Programme (2015a). *Situation Report 2015* (<http://documents.wfp.org/stellent/groups/Public/documents/ep/WFP272955.pdf>, 6. 3. 2016).

World Food Programme (2015b). *August 2015: Conflict leads to acute food insecurity for displaced households* (<http://docustore.wfp.org/stellent/groups/public/documents/ep/wfp267260.pdf>, 4. 3. 2016).

World Health Organization (2015). *Yemen conflict: WHO and partners strive to prevent collapse of Yemen's health system* (<http://www.emro.who.int/yem/yemen-news/preventing-collapse-yemen-health-system.html&usg=ALkJrhg3NW2MRCeIF7rPtIZdyJTxEtxEQ>, 11. 3. 2016).

World Health Organization (2016). *Yemen* (<http://www.who.int/countries/yem/en/>, 11. 3. 2016).

World Press Freedom Index (2012). *Press Freedom Index 2011/2012* (<http://en.rsf.org/press-freedom-index-2011-2012,1043.html>, 19. 3. 2016).

World Press Freedom Index (2015a). *Decline on all fronts* (<https://index.rsf.org/#!/presentation>, 18. 3. 2016).

World Press Freedom Index (2015b). *Index Details* (<https://index.rsf.org/#!/index-details/YEM>, 19. 3. 2016).

World Press Freedom Index (2015c). *Press Freedom Barometer Media Assistants Killed* (<http://en.rsf.org/press-freedom-barometer-media-assistants-killed.html?annee=2015>, 19. 3. 2016).

World Trade Organization (2015). *Country profile – Yemen* (<http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Language=E&Country=YE>, 5. 3. 2016).

Yemen Times (2013). *Deadlocked Yemen* (<http://www.yementimes.com/en/1688/opinion/2535/Deadlocked-Yemen.htm>, 28. 3. 2016).

Yemen Times (2014). *UN: 60 percent of yemenis need assistance to meet basic needs* (<http://www.yementimes.com/en/1765/news/3615/UN-60-percent-of-Yemenis-need-assistance-to-meet-basic-needs.htm>, 29. 3. 2016).

Zenko, M. (2013). Reforming U.S. Drone Strike Policies. *Council on Foreign Affairs* (<http://www.cfr.org/wars-and-warfare/reforming-us-drone-strike-policies/p29736>, 29. 3. 2016).

Zimmerman, K. (2015). AQAP: A Resurgent Threat. *Combating Terrorism Center at West Point* (<https://www.ctc.usma.edu/posts/aqap-a-resurgent-threat>, 28. 3. 2016).

RESUMÉ

In the contemporary international system, we can find a great amount of states which vary in their strength or on the contrary in their weakness in terms of their inner functioning. The research of the strength and weakness of a state was a reaction on the change of the international environment, which refers to the phenomenon such as decolonization, the end of Cold war and chiefly the formation of state structures that have not always been able to fulfil functions connected with the modern state. In the nineties, the subject of weak states is framed with development, after the year 2001 the issue of security is coming into attention. Currently, the phenomenon of migration is taken in.

The Republic of Yemen has negatively been developing in the political, socioeconomic and safety areas. It is mostly getting into focus of scholars and security experts in connection with the increase of separatist tendencies of some provinces and also with the non-state armed participants, who are undoubtedly benefiting from the inability of state structures to fulfil the basic functions as they can get a greater manipulative space for their activities.

The thesis is divided into two parts. The first part deals with the issue of a weak statehood from the theoretical point of view and it introduces this concept via the theory of Robert Rotberg. The following second part of the thesis applies the introduced theoretical concept on the case of the Republic of Yemen. Afterwards, the economical, political and domestic safety situation in years 2011–2015 is analysed in such way to fulfil the target of this thesis, which is the determination of the degree of the state's weakness and of the cause that has led to this situation.